

מחברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון קצ"ד | פרשת קרח | תשפ"ד

לונדון			ניו יורק			בני ברק			ירושלים			זמני כניסת ויציאת שבת קודש:
בגמ"ח	א"ת השבוע	מס'ת השבוע	בגמ"ח	א"ת השבוע	מס'ת השבוע	בגמ"ח	א"ת השבוע	מס'ת השבוע	בגמ"ח	א"ת השבוע	מס'ת השבוע	
22:40	22:34	21:04	21:41	21:19	20:11	21:03	20:33	19:28	21:06	20:30	19:13	

חשיפה: מדוע לא השתתף אבי החתן כשהשיא מרן החפץ חיים את בת

זקוניו להג"ר מנחם מענדל זאקס... | עמ' כ"ד

סגולה: הסגולה הנפלאה של המגיד הק' מקאזניץ לעצירת המגיפה והרעב

בעירו | עמ' ב'

אקטואליה: קייטרינג שהביא בטעות 'קידושא רבה' לבית הכנסת בלא

הזמנה | עמ' י"ג

השבוע בגליון:

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

הסברו של מרן האבני נזר מדוע נסתלק מרן השפת אמת ז"ע

כל הקרב הקרב אל משפן ה' ימות, האם תמנו לגוע (יז, כח).

בספר "מיכאל באחת" מובא מה שסיפר הגאון רבי מיכאל פארשלעגער זצ"ל מגדולי תלמידי הגה"ק ה"אבני נזר זצ"ל, שבחודש שבט תרס"ה נסע יחד עם רבו ה"אבני נזר" לבקר אצל הרה"ק ה"שפת אמת" זצ"ל ששכב על ערש דוי בעיר גור, ובדעת ה"אבני נזר" היה לעשות בו כמאמז"ל (ברכות ה, ב) "יהי ליה ידיה ואוקמיה" שהאבנ"ז עשה זאת כמה פעמים בימיו. ולאורך כל - הדרך ישב מתעמק במחשבותיו ולא רצה להושיט היד לאף אחד לברכת שלום, כי הכין את ידו למעשה ההוא, אבל מה' מצעדי גבר, שבהגיעם לעיר גור הסתלק השפת אמת זצ"ל עוד טרם בואם - לביתו.

בדרכם חזרה, דיבר ה"אבני נזר" מענין שלימות האדם בעוה"ז, שמהם הובן ג"כ על הסתלקות השפת אמת, וכך אמר: צדיק העובד את בוראו עד שהגיע לתכלית השלימות נסתלק מהאי עלמא, והגאון ההפלאה זצ"ל שנסע לגרמניא והתיישב בפראנקפורט, והוא הלא היה תלמיד מובהק של המגיד ממעזריטש זי"ע, והסיבה שנסע למקום אחר עם אנשים ששונים הם בתכלית ממקור מוצאו, כי אמר שכבר השלים עצמו בהאי עלמא, ולכן התחיל מהלך אחר בדרך של אנשי פראנקפורט, וכך היה יכול להמשיך לחיות, וכן המגיד מקאזניץ זי"ע מצא תחבולה ושליחות חדשה לחיות, ע"כ דברי האבנ"ז.

- כבר גמר תכליתו בעוה"ז ועליו ליפטר מן העולם.

וממשיך התפארת שלמה בביאור המשך הכתוב: כמו ששמעתי מפי אדמו"ר הרב הגאון הק' וכו' מו"ה ישעי' זלה"ה אבד"ק פרשעדרבו (מגדולי תלמידי החוזה מלובלין). אשר אמר טרם פטירתו פירוש בהמשך הפסוק, 'האם תמנו לגוע?' שזה - שאמר משה רבינו, שאכן

ומדבריו אלו הוציאו ללמד, גם על ה"שפת אמת" שכבר השלים עצמו, ולכן נסתלק.

ובענין זה פירש בספ"ק תפארת שלמה הפסוק שלפננו דהנה אם האדם הוא בתכלית השלימות ואין לו עוד שום תאוות היצר אין לו עוד חיות - בעוה"ז, וזה מה שאמר הכתוב "כל הקרב הקרב אל משכן ה'" - היינו שכבר נתקרב לקדושה כ"כ והגיע עד לידי שלימות "יומת",

מסר אור החיים הקדוש לפרשת השבוע עמ' כ"ד

פניני אביר יעקב עמ' ו'

אלא ציוה לאהרן שיניחו כדי שלא יהיה נראה כמתפאר על המן שירד בזכותו. אבל כאן גבי המטות שהניחום לאות כי ה' בחר באהרן אשר שמו כתוב עליו, בזה שפיר יכול היה משה להיות המניח.

מלא העומר (למהרא"ל צינץ זצ"ל) - בפרשתנו

לקח מאלף ומידת דרך ארץ - מלקיחת המטה

והנה פרח מטה אהרן וגו' ויראו ויקחו איש מטהו (ז, כג-כד).

יש להקשות, דבשלמא אהרן הכהן לקח מטהו כדי שעל ידי הנס שפרח מטהו יוכח לעיני כל שבו בחר ה', אבל מה משמיע הכתוב על מטות הנשיאים "ויראו ויקחו איש מטהו" ולא יזוה צורך? ומתריצים העולם בדרך צחות: י"ל, דבא ללמדנו לקח מאלף דאם הבאת 'מטה', אל תשאיר אותו רק סלקהו והחזירהו לביתך, ואל תשאירו ברשות הרבים, דאינו מנהג דרך ארץ. וללמדנו בא, דבכל הזדמנות הדומה לזה, אל לו לאדם להשאיר את חפציו או שיירי אכילתו שאחרים יצטרכו לפנותם, ודרך ארץ קדמה לתורה.

מפי השמועה

וכתב בזה הגר"ש וואזנר בעל שבט הלוי זצ"ל וז"ל: ולוא דמסתפינא אמינא, כי כל זה ראה משה רבינו בנבואה, ואולי מן השמים ה' שיתוקנו שניהם, אלא שמשה רבינו התפלל עליהם שלא יקבלם ה' הטוב, והיינו: אל תפן אל מנחתם, ותפלה עושה מחצה, ונשאר דתן משא"כ אבירם, ואולי להנ"ל יש בו רמז, כי כל זה היה בעת תפילת המנחה, כדכתיב וַיְהִי פְעֻלַּת הַמִּנְחָה אֲלֵיהֶם הַבִּיאי, והבן זה, ע"כ ודפח"ח.

פרדס יוסף החדש - בפרשתנו

מדוע כאן הניח משה את המטה ובמן הניח אהרן

וינח משה את המטה לפני ה' באהל העדת (ז, כב).

הנה גבי צנצנת המן כתיב (שמות טז, לג) "ויאמר משה אל אהרן קח צנצנת וגו' פאשר צנה ה' אל משה ויניחיהו אהרן". ולכאורה הלא הציווי היה אל משה, ומדוע אפוא לא נתן משה בעצמו אלא אמר לאהרן שיניח? ועוד קשה מאי שנא מהכא שמשה הניח בעצמו את המטות?

אלא, המן שירד להם לישראל בזכות משה - ירד. ומפני גודל ענוותנותו לא הניחו משה בעצמו

המתקרב ביותר עליו למות, אבל אנו האם כבר השגנו מעלת השלימות (תמנו מלשון תמים תהיה וגו') אשר האדם צריך להשיג בחייו שכבר יוכל להיות מוכן ח"ו לגוע? ובזה הוסיף - התפארת שלמה לבאר הכתוב (איכה ג, כב) "חסדי ה' כי לא תמנו" - פירוש זהו חסד הגמור מהשי"ת שאיננו בא לתכלית התמימות והשלימות ויש לו עוד מלחמת היצר, כדי שיהיה לו עוד חיות בעוה"ז, ע"כ.

תפארת שלמה - בפרשתנו; מיכאל באחת (עמ' מ); באר הגן

דתן ואבירם נתגלגלו בשני פרים שהקריב אליהו בהר הכרמל

ויחר למשה מאד ויאמר אל ה' אל תפן אל מנחתם וגו' (טז, טו).

בספר קהלת יעקב (ערך דתן; להרה"ק רבי יעקב צבי יאליש בעל מלא הרועים) כתב, דדתן ואבירם ונתגלגלו בשני פרים שהקריב אליהו בהר הכרמל (גלגולי נשמות מהרמ"ע מפאנו אות פ'), האחד שהקריב אליהו היה בו נשמת דתן, ולפי שחילל השם על ידי הפר הלז, ואבירם היה יותר אביר לב ונתגלגל בפר הב' שבא לחלק נביאי הבעל, ע"כ.

סגולת השבוע

הסגולה הנפלאה של המגיד הק' מקאזניץ לעצירת המגיפה והרעב בעירו

ופדויו מן חדש תפדה בערפך כסף חמשת שקלים בשקל הקדש עשרים גרה הוא (יח, טז). אחת כ"ד מתנות כהונה, שאנו זוכים לקיים בזמנינו היא המצוה הנדירה של "פדיון הבן".

טעם נפלא לנתינת המעות לכהן, נתן הרה"ק רבי לוי יצחק גרינוולד אב"ד צעהלים זצ"ל בספרו מגדלות מרקחים (בסו"ס ליקוטים) עפ"י דאיתא בשם הרה"ק המגיד מקאזניץ זצ"ל, שפעם אחת היתה מגיפה בעירו ר"ל, וגם היה יוקר ודוחק גדול, ובידם אין פרוטה לפורטה כי אָפֶס כסף, ונאספו אליו כל בני עירו להתפלל על שני דברים אלו, ואמר המגיד הק' שהנה אמרו ז"ל (תענית ח:): שאי אפשר להתפלל על שני דברים כאחד "אתרתי לא מצליגין", והעצה היעוצה לבקש רחמים על הרעב ובמילא ניושע על המיתה משום דכי יהיב רחמנא שובעא לחיי הוא דיהיב - דאין הקב"ה נותן פרנסה אלא לאנשים חיים.

והוסיף המגיד הק' ואמר: הקב"ה ברא את עולמו עם התורה שיש בה כ"ב אותיות, ולקח הקב"ה את אחת מהכ"ב אותיות והיא אות עי"ן ונתנו במתנה לצדיקים, והצדיקים כשהם רואים שמתעוררים דינים על ישראל, ושוטלים ח"ו ג' אותיות מ.ו.ת. בעולם, אזי לוקחים הם את האות עי"ן ונותנים בין הג' אותיות האלה ונעשה צירוף של תיבת מ.ע.ו.ת., וזהו מרומז בפסוק (תהלים לג, יח) "הנה עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו להציל ממו"ת נפשם ולחיותם ברעב" ונושעים בכפליים עכ"ק. ועל פי זה י"ל, הנה הילד בתוך ל' יום, הוא נפל ועדיין אינו בחזקת בר קיימא והוא בחזקת מת, על כן כשיוצא מחשש נפל לחזקת בר קיימא הו"ל כניצול ממות, לכך נותנים מעות לכהן לרמז דהשי"ת יתן ע' בתוך האותיות מו"ת שהיה עד עתה, ויעשה צירוף של תיבת מעו"ת, שהכהן ישפיע לו גשמיות עכ"ד הנפלאים.

קו 'מחוברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

המקבל עליו עול תורה:

קיבל עליו להקדים את לימודו ברבע שעה, וזכה ב-40,000 אלף ₪ שהיה נצרך בדחיפות לקבלת מפתח לדירתו, סיפור השגחה מופלאה, הסכיתו ושמעו:

לפני חמש עשרה שנים, קנו לי ההורים דירה בקריית גת. הם שילמו את דמי הקדימה, ואני הייתי צריך לקחת את המפתח, לאחר שאשלם באמצעות משכנתא את הסכום הנותר. בין תשלום דמי הקדימה לשעת מסירת המפתח עברו כמה חודשים בהם עלה המודד, ולכן הוצרכתי לשלם תוספת של ארבעים אלף ש"ח על דמי הקדימה.

מאיפה יש לי ארבעים אלף? אין לי. המפתח מחכה, אבל החוב אינו יושב בשקט. הוא תופח מהר מהר, ובכל שבוע שאני לא משלם אותו הוא צובר ריביות וקנסות, שאין לי כוחות הנפש לחשב אותם. מההורים לא העזתי לבקש את הכסף. הם הרי נתנו לי כל כך הרבה. ממי כן? הבטתי סביבי וגיליתי ש'אין לי מכיר'. אין לי מושג מאיפה מתחילים לגייס כסף קטן או גדול. ארבעים אלף נראו לי אז סכום עתק. התקשרתי לרב שלי ושאלתי אותו מה לעשות. "מה עושה יהודי מאמין?" הוא שאל אותי, וגם ענה: "כל המקבל עליו עול תורה, מעבירין ממנו עול דרך ארץ. מתי מתחיל הסדר אצלכם אחר הצהריים?" עניתי, "הסדר מתחיל ברבע לארבע, אבל בפועל כולם מגיעים בארבע".

"אתה תגיע ברבע לארבע", הדריך אותי הרב. "תקבל על עצמך לבוא לסדר צהריים בזמן, ולא רבע שעה אחריו". זאת העצה שקיבלתי. רבע שעה של לימוד.

למחרת קיימתי את העצה. הגעתי בזמן לסדר של אחר הצהריים. הכולל ריק. רק אני מופיע בשעריו, ניגש למקומי, פותח ספר ומתחיל ללמוד. דקה אחר כך מגיע המנהל של הכולל, והוא מתפעל, "איזה מתמיד! כל הכבוד,

מגיע לפני כולם!"

אני, לא נעים לי עם התואר שהוא מדביק לי. זה לא שאני כזה מתמיד. רצייתי להעמיד אותו על טעותו ואמרתי, "אני פשוט צריך בדחיפות ארבעים אלף שקל, וקיבלתי עצה מהרב שלי, להגיע לכולל בזמן".

המנהל שואל אותי עוד כמה שאלות, כדי להבין איך אברך צעיר צריך בבת אחת כל כך הרבה כסף. בשלב הבא הוא מבקש ממני לבוא איתו לבנק, ולנגד עיניי הוא מוציא ארבעים אלף ש"ח ונותן לי. "קודם כול תיקח ותעביר את הכסף מיד, כדי שלא יצטברו לך ריביות".

אני לוקח, כי אין לי ברירה. אומר תודה לבורא כל עולמים, ורואה שהעצה של הרב עבדה מיידית. אני ניגש מיד ללמוד, והמנהל רואה על הפנים שלי שאני מופתע וגם קצת מבוהל. ארבעים אלף שקל צריך להחזיר.

"תחזיר לי מאה דולר כל חודש", אומר לי המנהל. זה מרגיע אותי, אבל רק קצת.

אחר כמה דקות הוא ניגש אליי ואומר, "יש לך מאיפה להחזיר לי מאה דולר כל חודש?"

"לא יודע", אני עונה לו. "אתה יודע מה?" הוא מציע, "תלמד עם הברך שלי כל יום חצי שעה, וזה יהיה התשלום!"

אחר כמה דקות הוא ניגש אליי ואומר, "יש לך מאיפה להחזיר לי מאה דולר כל חודש?"
"לא יודע", אני עונה לו.
"אתה יודע מה?" הוא מציע, "תלמד עם הברך שלי כל יום חצי שעה, וזה יהיה התשלום!"

זה סיפור אמיתי. אני רק עובד על עצמי לזכור שרבע שעה של לימוד לא שווה ארבעים אלף שקל, אלא הרבה הרבה יותר. זו הייתה רק סגולה. השכר האמיתי בעולם העליון עוד מחכה...

(גליון השגחה פרטית)

נביאים וכתובים מאידים כנדרה

מהדורת ב"ץ

להגדיל תורה ולהאדירה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

ולא תשאנו עליו חטא:

מי היה ר' לזר לנדאו, ולמה דאג לו המהר"א מבעלזא למשפט שיערך לו שנים לאחר מכן, הסכיתו ושמעו:

כמה אלפי יהודים שהיו אמורים להישלח למחנה ההשמדה, שולחו לשם כאלף בלבד, וחיי אלפים אחרים ניצלו.

בעזרת קשריו עם הגרמנים הציל ר' אליעזר יהודים רבים. לשם כך בזבו

את כל רכושו, וכשלא נשאר לו כסף, היה מבקש כסף, תכשיטים ומצרכי מזון מאת היהודים שנתבקש להציל. בעזרת אלה היה משחד את מלאכי החבלה ומטפח את קשריו עימם, לטובת אחיו.

ואולם קשריו עם הנאצים עוררו גם רינונים עליו. לא הכול הכירו את מעשי ההצלה המופלאים שעשה ואת מסירותו למען היהודים. הללו גם לא ידעו כי נותר בלי פרוטה, וסברו כי הוא דורש תשלום לטובת עצמו. ר' אליעזר היה מהנעלבים ואינם עולבים, וקיבל את הייסורים באהבה.

גם לאחר שהצליח להינצל בעור שיניו ממלחמות הרשע ועלה לארץ, סבל רדיפות מאנשים שכעסו עליו על שלא הציל את יקיריהם.

בבית הכנסת שבו התפלל היה יהודי מבוכניה, שבתחילת המלחמה נמלט לרוסיה, בתקווה שיצליח להבריח לשם גם את אשתו וילדיו, אבל נתיב ההצלה נסגר ובני משפחתו נשארו בגטו. היהודי עלה לארץ, ומכיוון שלא שמע דבר על גורל אשתו וילדיו, היה בטוח שנספו בשואה.

כשראה את ר' אליעזר בבית הכנסת בתל-אביב הטיח בו את זעמו על שלא הציל את יקיריו. הוא לא רצה כלל לשמוע את תשובתו, סירב לדבר עימו והציק לו בכל הזדמנות. לא עברו הימים והאישה וילדיה הגיעו לארץ והמשפחה התאחדה. או-אז התברר לאותו יהודי שיקיריו ניצלו בזכות ר' אליעזר, והוא בא ובכה לפניו בבקשה שיסלח לו על שחשד בו על לא עוול בכפו.

השנים עברו. השופט קיסטר לא ידע היכן הוא אותו 'לאזר לנדא', וכיצד יוכל לעזור לו. אבל זכר את בקשתו של הרבי מבעלז.

יום אחד נודע לו במסדרונות בית המשפט כי עומד להתקיים משפט של יהודי הנחשד בשיתוף פעולה עם הנאצים. מתברר שהיו שהתלוננו עליו והאשימו אותו באשמה החמורה. השופט התעניין בפרטי הדברים וליבו עצר פעימה כשגילה שכיניו של האיש הוא - 'לאזר לנדא'.

השופט הבין כי למצב הזה כוונו דברי הרבי מבעלז. הוא ביקש להופיע כעד במשפטו של ר' אליעזר לנדא, ובעדותו מסר את הדברים ששמע מפי הרבי מבעלז שנים רבות קודם לכן. העדות הזאת הכריעה לדחיית החשדות נגד ר' אליעזר, והוא זוכה מכל אשמה.

(גליון שיחת השבוע)

הד"ר יצחק קיסטר כבר פנה לצאת מהחדר, כששמע את קולו של הרבי מהר"א מבעלזא מדבר אליו ואומר לו משפט סתום, שאת פשרו לא הבין: "הוא מכונה לאזר לנדא".

הימים ימי מלחמת העולם השנייה. אירופה בוערת ושואת העם היהודי בשיאה. רבי אהרון מבעלז מצליח לחמוק בניסי-ניסים מצ'יפורני הנאצים, ועולה לארץ ישראל. חסידיו מפצירים בו להתגורר בירושלים או בבני-ברק, ואולם הוא בוחר לקבוע את משכנו בתל-אביב, ושם הוא מתחיל לכוון מחדש את חסידות בעלז.

יום אחד הופיע בביתו הד"ר יצחק קיסטר, יהודי שומר תורה ומצוות, שמונה עוד בימי המנדט הבריטי לשופט.

שמו של האדמו"ר מבעלז נישא למרחקים. ברכותיו הקדושות וסיפורי המופת שהתרחשו אצלו כבר קבע התפרסמו בציבור. הד"ר קיסטר ביקש גם הוא לקבל את ברכתו.

הרבי בירכו ולאחר מכן החל לומר: "בגטו בוכניה היה עימי יהודי ושמו אליעזר לנדא. היהודי הזה עשה לי ולעוד יהודים רבים טובות רבות, והציל את חייהם של רבים. בקשתי אליך כי תשתדל גם אתה לעשות לו טובה".

הד"ר קיסטר האזין לדברים רוב קשב, אך לא הבין איך יוכל לעשות טובה ליהודי שאינו נמצא כלל בארץ. כשפנה לצאת, בעומדו סמוך לדלת, קרא לו הרבי וציין כי כינויו של היהודי הוא 'לאזר לנדא'. השם הזה נחרת בליבו של קיסטר, אם כי הבקשה נותרה כתעלומה בעיניו.

ר' אליעזר לנדא (נפ' ט"ז ניסן תשמ"ט) היה עסקן פעיל בעיירה בוכניה, הממוקמת מדרום-מזרח לקרקוב שבפולין. הוא הצליח לקשור קשרים עם ראשי הגסטאפו במחנה. הללו היו מקבלים ממנו כסף ומצרכי מזון נחשקים, וכך הצליח להציל יהודים רבים.

כאשר הרבי מבעלז ואחיו, הרב מבילגוריי, הגיעו למחנה בוכניה, נודע לר' אליעזר כי עומדת להיערך 'אקציה', שבה ישולחו אלפי יהודים למחנה ההשמדה בלז'ץ. לרבי מבעלז ולאחיו לא היו תעודות המאשרות כי הם עובדים במפעלים חיוניים, ולכן היו מועמדים להישלח להשמדה.

ר' אליעזר ארגן מבצע הצלה מסועף, שבו דחס עשרות יהודים חסרי תעודות עובד לתוך משאית, והעביר אותם לגטו קרקוב. בין ניצולי המשאית היו האחים מבעלז.

בינתיים הזמין ר' אליעזר את קציני הגסטאפו לארוחה דשנה בביתו, והשקה אותם במשקאות משובחים. במהלך הסעודה הפצירו ר' אליעזר ואשתו בקצינים להפסיק את האקציה. כטוב ליבם ביין נעתרו, ובמקום

בעזרת קשריו עם הגרמנים הציל ר' אליעזר יהודים רבים. לשם כך בזבו את כל רכושו, וכשלא נשאר לו כסף, היה מבקש כסף, תכשיטים ומצרכי מזון מאת היהודים שנתבקש להציל. בעזרת אלה היה משחד את מלאכי החבלה ומטפח את קשריו עימם, לטובת אחיו. ואולם קשריו עם הנאצים עוררו גם רינונים עליו. לא הכול הכירו את מעשי ההצלה המופלאים שעשה ואת מסירותו למען היהודים. הללו גם לא ידעו כי נותר בלי פרוטה, וסברו כי הוא דורש תשלום לטובת עצמו. ר' אליעזר היה מהנעלבים וקיבל את הייסורים באהבה

שָׁכַר הוּא לָכֶם חֶלֶף עֲבַדְתֶּם:

הנער שמסר נפשו ללמוד תורה למרות רצון אביו שילכן ללמוד בתיכון מקצוע, והסוף המפתיע בצוואת הירושה של סבו, סיפור מרטיט:

ובתחוננים שישאירנו בבית הספר החרדי עוד שנה אחת. לאחר הפצרות מרובות נעתר האב לבקשה, כשהוא מדגיש: "אני מוכן לעוד שנה אחת בלבד, לא יותר מכך". אמו של הילד, שהגיעה מבית מסורתי, היתה דווקא מרוצה מאוד מצורת החינוך המוענקת לו, ועמדה כל העת לצדו. היא נהנתה לראות כיצד הוא מכבד אותם, איך הוא לומד בלינה, כששאר בני גילו זרוקים ברחובות ומגייעים בשעות מאוחרות של הלילה.

הדיבור שלו היה נקי ומכובד, וסדר יומו היה מסודר להפליא. חלפה עוד שנה, ואף אחד לא האמין שהאב הסכים לבן, להאריך את החוזה בעוד שנה נוספת, ולאפשר לו ללמוד גם בכיתה ז' בתלמוד תורה, והפעם בזכות אימו שהתחננה עבור בנה. ואז, בסוף כיתה ז' הגיע המאבק הגדול. הבן כבר בגיל 14 ועומד בצומת דרכים: עלייה לשיבה או 'הזדמנות' אחרונה להכנס לתיכון ולהשלים את כל אשר החסיר.

הבן סיים את לימודיו בתלמוד תורה בפתח תקוה, ועבר לשיבה קדושה. הוא עבר לגור בפנימייה של הישיבה, ולמרות שאביו חרטים אותו ולא התייחס אליו, הוא היה מגיע לשבתות ומכבד את הוריו, שר שירי שבת ואומר דברי תורה על השולחן.

השנים חלפו, הבן המשיך להתעלות ולגדול בתורה. כאשר הגיע הבן לשיעור ג' בישיבה לצעירים, נפטר סבו של הנער (אבי אביו), זה שבזכותו נכנס לבית הספר החרדי. הנער השתתף בהלוויה מירר בבכי על מות סבו שהכניסו לעולם התורה. לאחר ההלוויה ניחם הבן את אביו היושב שבעה, ומיד חזר לשיבה ללמוד לעילוי נשמת סביו. ביום החמישי של הישיבה מקבל הבן טלפון לשיבה. על הקו היה אביו שקרא לו בדחיפות להגיע הביתה.

הבחור נבהל קמעה, הרי כבר כמה שנים שאבא לא מדבר איתי כלל, ומה קרה כעת שאבא מבקש שאגיע בדחיפות?

הוא הזדרז לחזור לביתו, ולתדהמתו מיד כשהגיע לבית אביו, קם האבא מלוא קומתו לכבודו, התנפל עליו בחיבוקים ונשיקות והתפרץ בבכי מלא ברגש וחרטה, "צדקת, בני, צדקת", אמר כשהוא נסער כולו, ובעוד הבן עומד משתומם ונרגש כולו לנוכח המראה, הוציא האב דף לבן מכיסו, וביקש מהבן שיקרא את תוכנו.

היתה זו הצוואה של הסבא. בני המשפחה פתחו אותה ע"י העורך דין כעת, ביום החמישי לשבעה, ומה שהיה כתוב שם הפעים את כל בני המשפחה. הסבא היה עשיר גדול ובעל נכסים רבים, אותם קנה לפני שנים רבות, והם השביחו עם השנים והיו שווים עשרות מיליונים.

מתח רב שרר בקרב בני הבית לקראת פתיחת הצוואה, ותדהמה גדולה אחזה בכל הנוכחים למקרא השורות הראשונות של הצוואה, בהן כתב הסבא כך: "בראשית דבריי, אני קובע בנוכחות עורך דיני, כי 50 אחוז מכל שווי נכסיי ביום שאפטר, יהיה שייך בשלימות לנכדי היקר - זה היחיד הלומד תורה בישיבה, ובמעמדי את העולם בזכות תורתו, ובמידותיו הנאצלות ובמעשיו הטובים, ראוי הוא לרשת חצי מכל נכסיי, אשר היא הזכות הגדולה לנשמתי בעולם האמת", ורק אחר כך חילק בין כל הקרובים את שאר ירושתו. אבי הנער בכה ללא הפוגה ואמר לבנו: "בורא עולם הראה לי כי מי שמתמסר ללימוד התורה - אין לו דאגות פרנסה. ה' יתברך מפרנס אותו בעצמו, מפני שהוא הסייר את כל עמלם בעולם לכבוד ה', אזי גם ה' מסיר את כל דאגות העולם למענו.

אמנם למדתי זאת בדרך הקשה, אך משנוכחתי בכך, אני מודה ומתוודה: טעיתי, וה' הטוב יכפר בעדי. ומעתה כל שתרצה - אעשה למענך. החינוך שלך גורם לי נחת, התורה שלך גורמת לי נחת - המשך בדרכך ותלמד אותי גם ללמוד", סיים האב.

(להתעדן באהבתך)

את המעשה המדהים הבא סיפר הרה"ג רבי ניסן גולדברג, ר"מ בישיבת 'אור ישראל' הגדולה: היה זה לפני כמה שנים בעיר 'פתח תקוה'. באחת המשפחות הגדולות, החל אחד הבנים לעשות תפנית בחייו - הוא נכנס למסגרת של תלמוד תורה בחינוך התורני. היה זה דבר פלא, שכן כל ילדי המשפחה המורחבת גדלו במוסדות ממלכתיים. ואם תשאלו כיצד זה קרה?... סבו של הנער, אשר זיק של יהדות עדיין מפעם בו, ביקש מבנו (אביו של אותו נער), שישלח את הילד לבית ספר דתי, כדי שידע לפחות להיות שליח ציבור ולומר קדיש בבוא היום.

האב הסכים, אך התנה מראש שהלימודים בבית הספר הדתי יהיו 'רק עד כיתה ה', ומיד לאחר מכן יעבור הילד לבית ספר רגיל על מנת שיקבל השכלה גבוהה, ויוכל לפתח קריירה שתפרנס אותו בעתיד בכבוד. אם הוא ימשיך בחינוך התורני וישקיע בלימוד התורה - לא יוכל להסתדר בחיים ולהתפרנס. לכן, אסכים אבא לבקשתך עד כיתה ה' בלבד". הילד נשלח למוסד התורני, ושם קיבל חינוך וערכים לשמירת המצוות, כיבוד הורים, מעלת לימוד התורה ועבודה על המידות בדרך ארץ.

הילד נקשר מאוד לבית הספר ולאווירה השוררת שם, ובעיקר נקשר נפשו אל אחד המחנכים, אשר היווה לו אוזן קשבת והרעיק עליו המון חום ואהבה. הבחור צמח ופרח והגיע לדרגות גבוהות במעלות התורה והיראה. והנה, באמצע כיתה ה' האב הזכיר לבנו ולכל משפחתו, כי בעוד חודשים ספורים מסתיים התנאי, ועל הבן לחזור לבית ספר שיחידר לו לימודי חול ברמה גבוהה, על מנת להכשירו להצליח בחיים. הבן אמר לאביו, כי הוא כל כך מחובר לבורא עולם, ואת ההנאה שיש לו בלימוד התורה הוא לא מוכן להחליף בשום דבר שבעולם.

אביו הזדעק ממקומו ואמר: "בשום פנים ואופן לא תמשיך שם. לעולם לא אסכים שהבן שלי יהיה תלוי באחרים. לך וראה כיצד הציבור החרדי חי בקושי". "אבא יקר", פנה הבן לאביו, "רבים מהורי חבריי הינם אברכים השוקדים על התורה, ולא חסר להם מאומה. לכולם יש בית משלהם ולא חסר להם אוכל בבית. הם אכן חיים בצניעות, אך בורא עולם הוא הזן ומפרנס כל אדם, ואין הדבר תלוי בכוח ובתבונת האדם. הרב בשיעור דיבר על כך שלכל אדם בשמיים נקבע טרם בריאתו האם יהיה עשיר או עני, והשתדלותו היא רק גזירה לעונש של אדם הראשון".

האב שגדל כל חייו על 'כוחי ועוצם ידי', דחה את הדברים בועם: "אתה רוצה להיות נטל על המשפחה?...! אף אחד לא יעזור לך ואתה תהיה מסכן". אבל הבן הצדיק לא נרתע. "אבא יקר, אני כבר בחור בוגר והחלטתי. אני כמו דרך ה' והתורה. בורא עולם שדואג לכולנו כל בוקר לבריאות בכל איברי הגוף, הוא זה הדואג לפרנסה להולכים בדרכו ובפרט ללומדי התורה. אני אמשך בע"ה לשיבה קדושה גם אם תתנגד. אני מוכן לעזוב את הבית - אם לא תקבל אותי כבחור ישיבה, מפני שאני יודע שזה הדבר הטוב ביותר בשבילי ובשבילך, וביום מן הימים אתה תברך אותי על כל רגע של לימוד תורה".

האב צעק על בנו לעיני המשפחה: אתה תראה שאתה תהיה מסכן, אני לא אעזור לך ולא אכיר בך. לך לשיבה, ומצידי גם תהיה בסוף אברך שמקבל 1,111 שקלים בחודש וחי בעוני מחפיר כל ימיו". "אמרת לך כבר אבא", השיב הבן, "פרנסה נגורה משמיים, וטרם בריאת האדם הוכרו אם יהיה עשיר או עני. בוא וראה כמה אברכים לומדים כל חייהם בכולל, וב"ה שהם מסודרים ומפרנסים את ילדיהם ומחננים אותם בכבוד. וכל זה מאוצרו של בורא עולם". האב צעק על בנו: "לך מכאן, אתה לא הבן שלי", וגירש אותו מהבית. "העולם הזה לא נחמד כמו שאתה חושב, אם תלמד לימוד חול ותשקיע - תצליח, ואם לא - תהיה מסכן כל חייד".

שנת הלימודים של כיתה ה' הגיע לסיומה, והבן פנה שוב לאביו בדמעות

**"בראשית דבריי, אני קובע
בנוכחות עורך דיני, כי
50 אחוז מכל שווי נכסיי
ביום שאפטר, יהיה שייך
בשלימות לנכדי היקר - זה
היחיד הלומד תורה בישיבה,
המעמיד את העולם בזכות
תורתו, ובמידותיו הנאצלות
ובמעשיו הטובים, ראוי הוא
לרשת חצי מכל נכסיי,
אשר היא הזכות הגדולה
לנשמתי בעולם האמת"**

פנינים על הפרשה:

השלום (קהלת ט י) 'כל אשר תמצא ידך לעשות בכבוד עשה כי אין מעשה וחשבון בשאול' וגו', בא לרמוז על המ"ב תבות שיש בקדיש, והם י"ד וכ"ח, וזהו 'כל אשר תמצא ידך' פנגד י"ד תבות, 'בכחך' פנגד כ"ח תבות. והא דמרי להו 'ידך' ו'כחך' בכנוי לאדם, משום דאדם מרפכה לשכינה, והכח והגבורה שמוסיף למעלה נתוסף באדם עצמו, ובקדיש מוסיף האדם כח והארה ביד ובכח של מעלה, וגם פו האדם נתוסף הארה בידו ובכחו, ולפיכך קרי להו בכנוי. וכשנענה האדם ויכון ב"ד ובכ"ח תבות בצול מלרדת לשאול, וזהו 'כי אין מעשה וחשבון בשאול', דהינו אין צדך לדון במעשה ולא לתת חשבון בשאול: ולפיכך צריך האדם להיות זהיר וזריז בעניית אמנים כי בזה מוסיף פח למעלה ומתכפרים עונותיו, וכמו שאמר הכתוב (דברים לב ג) 'כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלהינו', דהינו 'כי שם ה' אקרא' הוא קריאת הקדיש, אז אתם העונים 'הבו גדל לאלהינו', וענו בכנוי. וראשי תבות 'גדל לאלהינו' גימטריא ג"ל, הם כ"ח תבות וחמשה אמנים שצריך העונה לענות. ולכן השב בתשובה צריך להזהר בעניית אמנים. וזה הוא בראשית הרומז לתשובה כאמור, אתה בעל תשובה בכחך תענ האמ ויה אשמ רבא, וזה הוא תקון גדול לכפרת עונותיו: (נגזי המלך, תיקון התשובה אות ל)

עניית 'אמן' תיקון גדול לעונות חמורים

בראשית ברא אלקים וגו' (בראשית א א). בראשית ראשי תבות תקון רפואת ברית יהי השומר אמנים. בא לרמוז מעין מה שכתבנו סמוך לזה דיהיה זהיר וזריז בכרכות. וכמו שצריך להיות זהיר בכרכות כף יותר ויותר צריך להיות זהיר וזריז בעניית אמנים, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות נג:) גדול העונה אמן יותר מן המברך. וכמו שכתב הרב רבי שמעון בר יוחאי עליו השלום בזהר הקדוש (ח"ג רפח). על כן אמן כמה גדול כח העונה וענש מי שאינו עונה, ד'אמן' גופה גימטריא הו"ה אדנ"י ובעניית אמן מיחד הו"ה אדנ"י, וזהו תקון פגם הברית:

ואפשר לזה רמז הכתוב (ישעיה כו ב) 'פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אמנים', ודרשו רבותינו ז"ל (שבת קיט:) אל תקרי 'אמנים' אלא 'אמנים', ייש לזקוק למה כתב 'צדיק' וישמר אמנים, אלא בא הכתוב להודיענו דאף מי שפגם בברית ובשובו בתשובה נזהר להיות שומר אמנים, נמחל לו מה שפגם בברית וזרז לכשרותו הראשון ויחשב לו כאלו לא פגם. וידוע דהשומר ברית נקרא 'צדיק', כמו שאמרים 'יוסף הצדיק' על ששמר בריתו. ופונת הכתוב כף היא, 'פתחו שערים ויבא גוי', דהינו שמתחלה היה גוי כמו הגוים שפוגמים הברית ועכשו נחשב לצדיק ששומר ברית. ותדע בזה זכה לזה, בשביל שהוא שמר אמנים:

ויש לרמוז תקון הברית בעניית אמן. דהנה ברית' המלוי שלו גימטריא שבע מאות ונשה וארבעים, ו'אמן' כשתחשב הו"ו הארפה שבע מאות בחשבון מנצפ"ד, יעלה בחשבון אמן שבע מאות ואחד וארבעים, חסר חמשה מחשבון מלוי הברית שכתבנו, הם כנגד חמשה אמנים שצריך אדם לענות בכל קדיש:

עניית 'אמן' בכל כחו, קורעת גזר דין

זה עני קרא וה' שמע ומפל צרותיו הושיעו (תהלים לד ז). הנה אמרו רבותינו ז"ל (שבת קיט:) דהעונה אמן בכל כחו קורעין לו גזר דינו. נמצא, אפלו נחתם אדם בספר רשעים, כשישוב בתשובה ויענה אמן בכל כחו, קורעין לו גזר דינו וחוזרים וחוזמים אותו בספר צדיקים. והנה אינו נקרא עני אלא מי שעני מן התורה ומהמצות והמעשים טובים. וזהו שאמר ז' העני, דהינו, זה האיש, אף על פי שהוא עני מכל מצות התורה ועכשו קרא קדיש וענה אותו בכל כחו, וה' שמע, ובלבד שיצטרף עמו התשובה. והתשובה רמוזה במלת קרא ובמלת שמע, דשניהם עם ב' כוללים גימטריא 'תשובה', ואז בזה ומכל צרותיו הושיעו, דקורע גזר דינו, וכל הצרות שיהיו ראיות לבוא עליו בעולם הזה ובעולם הבא מתבטלות: (אלף בינה, מזמור לד בתהלים)

שכרו ומעלותיו של העונה 'אמן'

בראשית ברא אלקים וגו' (בראשית א א). בראשית ראשי תבות בכחך תענ האמ ויה אשמ הרבא. רמז למה שאמרו רבותינו ז"ל (שבת קיט:) כל העונה אמן יהא שמה רבא בכל כחו קורעין לו גזר דינו. ובזה יהיה בעל תשובה זהיר וזריז, וידע כי אפלו נחתם גזר דינו לרעה, בכח עניית אמן שיהיה עונה, נקרע:

'בכל כחו' משום כ"ח תיבות שעונים בקדיש

וצריך שיענה בכנוי בלי שום פניה אחרת, ושלל ידלג שום אות או תבה, וזהו אמרו 'בכל כחו', לפי שיש כ"ח תבות מן 'אמן' והא שמה רבא' עד 'בעלמא' שצריך העונה לענות, ולכן פסוק 'בראשית' יש בו כ"ח אותיות, לרמוז על עניית 'אמן' כנזכר. וזהו רמז מה שכתב רש"י ז"ל (בראשית א א) מה טעם פתח ב'בראשית', משום 'כל מעשיו הגיד לעמו' (תהלים קיא ו), דהינו משום כ"ח אותיות שיש בפסוק בראשית הרומזים לכ"ח תבות שצריך העונה לענות בקדיש. ומה שאמר 'הגיד לעמו', לפי שזה סוד גדול וכמוס, והגידו השם לעמו מפני שהקדיש מתקן על שם מ"ב פידוע (שער הכונות דרושי הקדיש א), וגלה השם סוד זה לעמו ישאל:

והנה פסוק והאר צהיה יש בו י"ד תבות, ועם כ"ח אותיות שפסוק 'בראשית' הרי מ"ב, נמצא בין שני פסוקים אלו נרמז הקדיש. והחשבון הזה הוא חוץ מחמשה אמנים שצריך העונה לענות, ולפיכך אחר שני פסוקים אלו שנרמז בהם שם מ"ב, כתב חמש פעמים 'אור' כנגד חמשה אמנים. וקרא אמן בשם 'אור' להראות גדלת אמן, שעל ידי ענייתו גורם הארה בעולמות עליונים למעלה ומשם משתלשלת עד למטה, לפי ש'אמן' גימטריא הו"ה אדנ"י, ועל ידי ענייתו גורם להם יחוד. ולכן אשרי שומר אמנים, והמבטלו גדול עונו מפשא, כי נדון בשאול:

'כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך', כנגד תיבות שבקדיש

ונראה לעניות דעתי, שזה רמז שלמה המלך עליו

עצות וסגולות:

ברכת הנהנין (א')

יברך בכוונה ובמתינות

לא יברך בחפזון רק במתון, כדי לכוון דעתו ולידע מה מוציא בשפתייו, ולמי הוא מברך, ולא כמצות אנשים מלמדה.

(נגזי המלך, תיקון התשובה אות ל)

הברכה לשון נוכח, כי השכינה נגוד

וצריך שיכון בשעה שהוא מברך, כאלו הוא עומד לפני הקדוש ברוך הוא, ולפיכך נתקנו הברכות בלשון 'ברוך אתה' שהוא לנוכח, מטעם זה שיכון אדם שהשכינה כנגדו ולה הוא מברך.

(נגזי המלך שם)

ברכה ללא כוונה - איננה ברכה

האוכל ככהמה ושוכח השם בשעת אכילה, וגם ברכתו משפה ולחוד מצות אנשים מלמדה, ברכה זו אינה ברכה ואינה עולה בשם, ואין בה כח לעשות שום פעלה.

(פיתוחי חותם פרשת עקב, ד"ה פן תאכל)

הנזקים שגורם בברכה שאינה כראוי

אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לה:) כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאלו גוזל להקדוש ברוך הוא וננסת ישראל, שגאמר (משלי כח כד) 'גוזל אביו ואמו' וגו'. והדבר מבאר, דכיון שהברכות הם לברר הניצוצות, ומאחר שעל ידם מתבררים הניצוצות, נמצא מי שאינו מברך כאלו הכניס הניצוצות מחדש בקלפות, מאחר שיש בידו להעלותם ולא יעלה אותם נחשב עליו כאלו גזל מחדש הניצוצות של הקדשה והכניסם בקלפה, ועל זה נקרא 'גוזל', על כן צריך האדם שיהיה זהיר וזריז בברכות המצות וברכות הנהנין לברכם בכנוי כראוי כדי לברר הניצוצות ולהעלותם.

(שערי תשובה אות ט)

(ישעיה נט כ). ועל דרך זה יש לרמוז בפסוק (ישעיה נט כ) ובא לציון גואל ולשבי פשע בעקב נאם ה', ולשבי פשע בעקב' כשתיסיר ו' בעקוב ועוד תסיר חשבון האותיות, הוא חשבון אלף עם הכלל, שהוא חשבון 'באמן' הוא יבטל דין השבעים שנה' כמו שכתבנו. ואומר הפתוב, דסבת ביאת הגואל הוא כשישבו הפושעים בתשובה ויצרפו עם התשובה עניית אמן, וזהו 'ולשבי פשע בעקב נאם ה'', 'נאם' אותיות 'אמן', דכשישמו גואל, לענות אמן עם התשובה בזה 'ובא לציון גואל', שעל ידי עניית אמן נקרע גזר דין של שבעים שנה, ומיד חזרו צדיקים וראויים לגאול:

'צדיקים באו בו', דהינו אלו בעלי תשובה שחזרו עכשו צדיקים עם אמירת הקדיש, ראויים עכשו לכנס בשער זה:
(שערי תשובה, אות כב)

כוחו של עניית 'אמן'

מוטו עליהם גחלים באש יפלים במהמרות כל יקומו (תהלים קמ יא). אפשו לרמוז גחלים גימטריא 'אמן'. דאין מי שמשבר כח החיצונים כמו עניית אמן קדיש כמו שכתב בזה הקדוש (ח"ב קכט): דכח קדיש מתבר שלשלאין דפרזלא. וגדול כחו שמבטל וקורע לאדם גזר דין של שבעים (שבת קיט). ועל זה אמר ימוטו עליהם גחלים, דהינו בכח עניית אמן ימוטו עליהם גחלים ויפלו באש ובמהמרות כל יקומו, דעל ידי קדיש משתקעים בתהומא רבא:

(שערי ארוכה אות ח)

על ידי עניית 'אמן' מתבטלים הקטרוגים

ובא לציון גואל ולשבי פשע בעקב נאם ה'

עוד, 'אמן' ראשי תבות אות מילה נתקן, רצונו לומר אם פגם בברית, על ידי שמירת אמן נתקן. עוד, 'הברית' גימטריא 'תענה אמן' עם הפולל, דהינו אם פגמת ברית תענה אמן ובה יתקן מה שפגמת. ובה גואל הרמז על נכון דרפואת הברית יהיה שומר אמונים:
(גנוי המלך, תיקון הברית אות כג)

עניית 'אמן' פותחת שערים

זה השער לה' צדיקים באו בו (תהלים קיח כ). בא לפרש שלא תטעה לומר דמה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קיט). כל העונה אמן בכל כחו קורעין לו גזר דין, דענייה זו לבדה מועלת לו אף על גב דאינו בעל תשובה ומעשים טובים, לזה אמר 'זה השער לה'', דהינו אמירת הקדיש שעל ידה נפתחים שערים, צדיקים באו בו' דוקא, ולא שאינם צדיקים, שאם אינם צדיקים עניית אמן אינה מועלת להם כלום. באמת אם יהיו בעלי תשובה פראוי ונקראים צדיקים, אז אפלו מקדם נתחייבו על מעשיהם הרעים שעשו חיוב גמור ונחתם גזר דינם, עכשו על ידי אמירת אמן עם התשובה שעשו פראוי נקרע גזר דינו, וזהו

בעניית אמן יתבטל קטרוג היצר הרע ואפשו לרמוז זה גם כן במה שאמר הפתוב (שם ס כא) ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטע מעש' תד להתפאר, אך אנצ' רמטעי' ראשי תבות 'אמן', שעל ידי עניית אמן שיהיו שומרים לענות, מיד נעשו כלם צדיקים וראויים לרשת ארץ החיים. וסופי תבות 'ארץ נצר מטעי' הם אותיות 'יצר', הרי ראשי תבות 'אמן' וסופי תבות 'יצר', להודיע שעל ידי עניית אמן מתבטל קטרוג היצר הרע:
(שערי תשובה, אות כב)

ישועות יעקב
דקה מתורתו של ה'אביר יעקב'
לשמיעת השיעורים 02-803-9999

מחברים
הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים
מתחילים את היום!
ישירות למייל האישי
להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

כ"ק אדמו"ר מתולדות אהרן שליט"א: העבודה היא להטפיל את הגוף לנשמה, היינו הגשמיות לחיות האלקית, שלא להתדבק בגשמיות אלא לגלות בה את החיות האלקית ולהתדבק בו יתברך, שהוא נשמת העולם. והיינו על ידי תורה ומצוות. ועל ידי זה נטפל העולם לנשמתו, שמתגלה יחודו יתברך, וזוהי תכלית הבריאה. עבודה זו נעשית רק בזכות צדיקי הדור. כי על ידי משה ואהרן נתדבקו כלל ישראל בהשי"ת. משה הביא את אור השי"ת לישראל, על ידי התורה שבה מלובש אורו יתברך - "משה אמת ותורתו אמת"

מה שחיפש קורח להפריד בין גוף לנשמה היה בגלל שלא חיפש את השי"ת, וזוהי הטענה "וביקשתם אותי". ואמנם כאשר יבקש האדם את השי"ת, אז ימצא אותו גם בתוככי הגשמיות, כדברי הכתוב "וביקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת"

ימצא אותו גם בתוככי הגשמיות, כדברי הכתוב "וביקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת".
(כ"ק אדמו"ר מתולדות אהרן שליט"א - גל' יחידתי)

משם את ה' אלקיך" (דברים ד, כט), כי מה שחיפש קורח להפריד בין גוף לנשמה היה בגלל שלא חיפש את השי"ת, וזוהי הטענה "וביקשתם אותי". ואמנם כאשר יבקש האדם את השי"ת, אז

תכלית הבריאה לעשות שלום בין הגוף והנשמה, לגלות את פנימיות הגשמיות וי"ק קר"ח וגו' (טז, א).

בזוהר הקדוש מבואר שמחלוקתו של קורח הייתה על 'שלום' ו'שבת'.

ויש להבין עומק הענין, וכיצד זה קשור למחלוקתו על משה ואהרן. השי"ת ברא את עולמנו כדוגמת גוף ונשמה. כי חיותם הפנימית של ארבעת היסודות הגשמיים, אש רוח מים ועפר, היא מד' אותיות שם הוי"ה. וכן חיותם הפנימית של רמ"ח אברים ושס"ה גידים היא מרמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה (כמבואר ב'תולדות' בהקדמה). והעבודה היא להטפיל את הגוף לנשמה, היינו הגשמיות לחיות האלקית, שלא להתדבק בגשמיות אלא לגלות בה את החיות האלקית ולהתדבק בו יתברך, שהוא נשמת העולם. והיינו על ידי תורה ומצוות.

ועל ידי זה נטפל העולם לנשמתו, שמתגלה יחודו יתברך, וזוהי תכלית הבריאה.

עבודה זו נעשית רק בזכות צדיקי הדור. כי על ידי משה ואהרן נתדבקו כלל ישראל בהשי"ת. משה הביא את אור השי"ת לישראל, על ידי התורה שבה מלובש אורו יתברך - "משה אמת ותורתו אמת" (בבא בתרא עד, א).

ואהרן קירב את ישראל להשי"ת, על ידי עבודת המקדש והקרבת שם העלולות את הגשמיות להשי"ת, וכן הנרות, שהם להאיר תשוקת הנשמה להשי"ת. וכמו שאמרו באבות (פ"א מ"ב) שאהרן היה "אוהב את הבריות ומקרבן לתורה".

וכן נעשית עבודה זו בכח שבת קודש, שהיא נשמת העולם, כמו שכתוב "וינפש" (שמות לא, יז) - שהיא נפש העולם. וכמבואר באלשיך הקדוש (בראשית ב, א) שזוהי המנוחה שהיה העולם חסר כמבואר בחז"ל (בראשית רבה י, ט), שהיא נשמת העולם - אור השי"ת.

וזהו שחלק קורח על השלום, היינו השלום והחיבור בין הגוף והנשמה. וזהו על ידי שחלק משה ואהרן. וזהו שחלק על השבת.

וזהו שאמר להם משה "וביקשתם גם כהונה" (טז, י), ובמסורה הסמיך לכך את הכתובים "וביקשתם אותי" (ירמיה כט, יג), "וביקשתם

כ"ק אדמו"ר מזוטשקא שליט"א: אין לנו שום שמץ השגה בפרשתו של קרח ועדתו. ובאמת בשום דבר מהתורה אין לנו השגה, אבל בפרשה זו מבין כל אחד שאין לנו שום השגה, כי איך נבין טעותן של נושאי הארון, שהיו בעלי רוח הקודש, אשר ר"נ ראשי סנהדראות גדולי עולם, נטו אחריהם, וכל דברינו הם בדרך אפשר, ולימוד מוסר השכל בלבד.

תכלית הידיעה הוא שנדע - שלא נדע

אין לנו שום שמץ השגה בפרשתו של קרח ועדתו. ובאמת בשום דבר מהתורה אין לנו השגה, אבל בפרשה זו מבין כל אחד שאין לנו שום השגה, כי איך נבין טעותן של נושאי הארון, שהיו בעלי רוח הקודש, אשר ר"נ ראשי סנהדראות גדולי עולם, נטו אחריהם, וכל דברינו הם בדרך אפשר, ולימוד מוסר השכל בלבד.

ולפי המבואר בספה"ק נראה, שקרח רצה לעבוד את השי"ת בדרגה גבוהה, ולא הבין מדוע נמנע בעדו מלהקטיר קטורת, ולהיכנס לפני ולפנים. ולא ידע שהשי"ת נהנה מעבודתו של היהודי העובדו בתמימות אחורי התנור, כמו מעבודתו של הכהן גדול העובד בעבודת פנים.

והנה רז"ל אמרו בזה"ק, דקרח חלק על השבת. וצריך ביאור, כיצד רואים במחלוקתו של קרח, פלוגתא על השבת. והאמנם שב"מזמור שיר ליום השבת, נרמזו התיקון של קרח, כדאיתא מהאריז"ל, ד"צדיק כתמר יפרח", ס"ת קרח, שלעתידי יפרח כתמר. אבל צ"ב, מה הי' מחלוקתו נגד השבת.

ונראה לבאר בדרך אפשר, דהנה "תכלית הידיעה הוא שנדע שלא נדע", ולהתבטל לגמרי לרצון השי"ת, וזהו הדעת האמיתית הנשפעת בשבת קודש, כמו שנאמר (שמות לא, יג) "לְדַעַת כִּי אֲנִי ה' מְקַדְשְׁכֶם". ובמזמור שיר ליום השבת, מודים ומשבחים להשי"ת על השפעת הידיעה הזאת. ובמזמור זה אנו מגלים דעת, שידיעתו של האדם מוגבלת מאוד, וכאשר רואים את הרשעים פורחים כמו עשב, ופועלי און מצליחים בדרך, הרי זה להשמדם עדי עד, ולשוטה אין מראים חצי מלאכה. ולכן "טוב להודות לד'", ולהתבטל אליו בכל עת, הן בבוקר כאשר רואים החסדים, והן בלילות כאשר אין מבינים דבר, עלינו להודות לד' ולומר לשמו, ולאחוז באמונה תמימה. כי מי שהוא בגדרי "איש" שהוא בעל תבונה, יודע שהוא "בער ולא ידע", כי מאוד עמקו מחשבותיו, ולא יתכן ליציר נברא, להשיג מחשבות יוצרו.

והנה קרח הי' מבעלי השיר, אולם את שירת השבת הנ"ל, דהיינו לשיר על חסרון ידיעתינו בהנהגת הבורא ועל עומק מחשבותיו שא"א לנו להשיג, יתכן לומר בדרך אפשר ולימוד מוסר השכל, שאת זה לא ידע קרח.

וזה נחשב כאילו חלק על השבת, היינו על שירת השבת והשפעתה, להודות על מיעוט הבנתנו וידיעתנו.

ובספה"ק מאור ושמשי הביא בשם ספר ברית מנוחה, שהלויים היו מעוררים את המביא קרבן להתכפר, שכשראו בשעת הקרבת הקרבן שאינו מתעורר דיו, היו משוררים שירי התעוררות, כדי שיתעורר יותר לתשובה. והנה זה חלק אחד

זהו שארז"ל "קרח שפקח הי' מה ראה לשטות זו", שהרי תכלית הידיעה, לדעת שאין אנו יודעים ומשיגים כלום מהנהגת הבורא, וקרח שהי' פקח, כיצד לא ידע מחכמה זו, שהוא פסגת החכמה, לדעת אפסות חכמת האדם.

אכן במזמור שיר ליום השבת גופא, נזכר התיקון של קורח, וכמ"ש "צדיק כתמר יפרח", ס"ת קרח, דלעתידי לבא יפרח קרח כמו תמר, שאין לו אלא לב אחד לאביו שבשמים. והוא עצמו יאמר "להגיד כי ישר ד' צורי ולא עולתה בו". שהנהגת השי"ת, בין כשאנו מבינים ובין כשאין אנו מבינים ישרה היא ואין בה שום עולה.

ויהי רצון שנזכה לעבדו ית' בתמימות ובלב שלם, וישים בליבנו אהבו ויראתו, ונזכה בקרוב לגאולה השלמה במהרה.

(כ"ק אדמו"ר מזוטשקא שליט"א - נחל עדניך)

של שירי הלויים, ואת זה בודאי ידע קרח בגודל קדושתו. אכן מזמור הלויים של יום השבת, הוא מזמור על מיעוט ידיעתנו והשגתנו בהנהגת הבורא. ושטוב לנו מאוד במיעוט ידיעתנו, שאנו כגמול עלי אמו, בלי מציאות עצמית. והנהגתו של קרח הי' סותר לבחינת מזמור זה.

וזהו שארז"ל "קרח שפקח הי' מה ראה לשטות זו", שהרי תכלית הידיעה, לדעת שאין אנו יודעים ומשיגים כלום מהנהגת הבורא, וקרח שהי' פקח, כיצד לא ידע מחכמה זו, שהוא פסגת החכמה, לדעת אפסות חכמת האדם.

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א: מבואר בספרים דבר נפלא, שקרח ביקש להפריד בין הדבקים ולהבדיל בין הצדדים, והוא מדויק בדברי רש"י, הן בלשונו (רש"י במדבר טז א): 'ויקח קרח - לקח את עצמו לצד אחד, והן בלשונו (שם פסוק ז): 'וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה', כי הנה שתי פעמים 'צד' עולה בגימטריא 'פקח', וזו השאלה על קרח ש'פקח' היה והכיל בתוכו את שני הצדדים, מה ראה לשטות זו שלקח את עצמו ל'צד אחד' בלבד, ובכך הפסיד לעצמו את מעלת השלום והשלוח שיש בכך שמתחברים שני הצדדים

לתפילות ולמצוא עבורי חתן ראוי. אני סומכת עליך בכל עת ובכל שעה", והיא חתמה את שמה המלא ואת מקום מגוריה המפורט, ברחוב זה וזה שבעיירת מיר.

כיצד שולחים מכתב לאבינו שבשמים שמלוא כל הארץ כבודו? הנערה הכניסה את המכתב לתוך מעטפה סגורה, אשר עליה כתבה מבחוץ: "לאבינו שבשמים". יצאה אל עבר המישורים המוריקים שהקיפו את העיירה מיר, שם נעמדה והחזיקה את המכתב ברפיון כשהיא ממתינה למשב רוח. לאחר כמה דקות החל מזג האוויר להתערבל מעט, רוח חזקה החלה לנשוב, והנערה ניצלה את ההזדמנות: היא פתחה את ידה, המכתב החל להתעופף באויר, והיא מביטה אחריו ורואה את מכתבה נישא ברוח, עולה למעלה ונעלם עם האופק.

תחושה מרוממת הייתה לה בדרכה חזור לביתה. היא הרגישה כי המכתב התעופף ועלה למרומים, הגיע עד לכסא הכבוד, והקב"ה בוודאי יקבל את בקשתה.

ימים אחדים אחרי שיגור המכתב, יצא אחד מתלמידי ישיבת מיר הנודעה, רבי יצחק יחיאל דוידוביץ שמו, לשוח בשדה. הסוגיא בה עסק הייתה קשה וסבוכה, והוא ביקש לסכם לעצמו את מהלכי רבותינו הראשונים והאחרונים במנוחת הנפש והדעת. שמעתא בעי צילותא, והמרחבים סביב העיירה מיר התאימו לכך מאוד.

מהלך היה יצחק יחיאל לאיטו כששפתיו דובבות את דברי הגמרא והמפרשים. והנה תוך כדי שינון הסוגיא, לפתע צדו עיניו מעטפה סגורה שהיתה מונחת בין השיחים והאבנים. דומה היה לו כי משמים זיכו אותו במצות 'השבת אבידה', שמה יש בתוכה סכום כסף או אגרת החשובה לבעליה. יצחק יחיאל התכופף להרים את המעטפה ולהפתעתו ראה שהמכתב מיועד 'לאבינו שבשמים'.

היו אלו רגעים של חיבוט הנפש. יצחק יחיאל לא ידע את עצמו כדת מה עליו לעשות עם מעטפה זו. מחד גיסא הרי איסור יש לקרוא מכתב שנשלח בין אדם לחבירו, אלא שכאן לא היה זה מכתב לאדם כי אם לבורא עולם, ושוב אין איסור לקרוא את המכתב. ומאידך, חושב הוא לעצמו, גם אם מותר לו לקרוא את התוכן שנמצא בתוככי המעטפה, וכי אין הוא מסוגל להתגבר על סקרנותו. כך היה עומד יצחק יחיאל וחושב לעצמו מה לעשות עם אותה אגרת שהתגלגלה לידי.

לאחר מחשבות רבות, הכתה במוחו המחשבה

ואילו אימה, האלמנה השבורה, הייתה חסרת כל. הנערה הבינה היטב כי אין מי שיכול לסייע לה להגשים את שאיפתה הנעלה.

השנים נקפו וחלפו, והנערה נשארה בודדה ועצובה. ובכל זאת היא לא הסכימה לוותר. היו שדכנים שהתדפקו על דלתותיה עם שידוכים שונים שהצהירו כי אין הם מבקשים ממנה ולא כלום. בדעתם לעבוד ולפרנס את הבית כמנהג בעלי בתים חשובים, ומוותרים הם על הנדוניה. אך הנערה לא נענתה להצעות המפתות, כשראתה וידעה שבאלו לא תוגשם שאיפתה הטהורה והזכה להנשא לבן תורה.

יום אחד, בעודה יושבת מכוונסת בעצמה ומהוררת במצבה, החליטה הנערה לעשות מעשה לא שגרת: לכתוב מכתב לאחד היחיד שיכול לעזור לה, הלוא הוא אבינו שבשמים. יודעת הייתה כי הקב"ה הוא שומע תפילת כל פה,

נטל הבחור את המכתב וחזר להיכל הישיבה, שם פגש בראש הישיבה, הגאון רבי אליהו ברוך קמאי זצ"ל, וביקש להתייעץ עימו. הבחור הושיט לראש הישיבה את האגרת, ואמר לו כי דומה עליו שזהו השידוך שלו, אלא שהוא מתלבט בשל העובדה שהנערה מבוגרת ממנו בשש שנים.

אך היא ביקשה לעשות מעשה של ממש ולכתוב לו מכתב מפורט על מצבה ועל הישועה לו היא זקוקה.

על גליונות נייר פשוט רשמה הנערה את כל התפילות שהיו שגורות בפי השנים האחרונות. בכתבתה הרגישה הנערה שהיא פורקת את מטען הכאב והצער שנשארה בלבה. היא הסבירה לפרטי פרטים את העיכובים השונים שהם מנת חלקה בבואה לחפש את זיווגה הנכון. היא גם תיארה את סוג הבעל שאותו חיפשה כל כך בעקביות: בן תורה השקוע בלימודו בהתמדה והיא משוש חייו, אדם בעל מידות טובות ונעימות, שיראה את העיקר והנכון בחיים ויקים יחד עימה בית נאמן בישראל.

את מכתבה שנכתב בדם ליבה סיימה הנערה במלים: "אתה ה', אבי יתומים ודיין אלמנות, מפרנס עניים ומגביה שפלים, ודאי תוכל להענות

שני צדדים ופקח

סיפר הגאון רבי יעקב קמנצקי זצ"ל: בעיירה מיר, המצויה על יד הגבול שבין מדינות פולין וליטא, התגוררה נערה שהתייתמה מאביה בגיל צעיר. הנערה הייתה בת למשפחה צנועה וטובה שביום מהימים חרב עליהם עולמם. אביהם, ראש המשפחה, היה רתוק למיטתו במשך זמן רב עקב מחלה קשה שאחזה בו. בני המשפחה המסורים ניסו לדאוג לו ולהקל על מכאוביו, אך הוא דעך לנגד עיניהם.

ירושה כספית לא הניח האבא אחריו. אמנם במשך שנות חייו עבד האב לפרנסתו, כשבד בבד הקדיש שעות רבות מעתותיו לתורה. אלא שמני אותם ימים בהם נפל למשכב לא היה בידו את האפשרות להמשיך ולהתפרנס. התרופות והטיפולים עלו הון רב. הרופאים והרוקחים דרשו את שלהם עבור ביקורים ומיני רפואות שונים ומשונים, שאם כי לא הועילו כלום, אך עדיין נתבקשו לשלם עבורם מחיר מלא. עם פטירתו של האבא נוכחו בני המשפחה לראות כי הם נותרו חייבים סכומי כסף גדולים.

הנערה נחלצה לעזרה. מוכשרת הייתה במעשה ידיה, ואת משכורתה הצנועה חילקה לכמה חלקים: בחלק אחד השיבה את חובות העבר, בחלק השני עזרה לפרנסת בני המשפחה שנתרו ללא זן ומפרנס, ואת החלק השלישי שמרה והסכה לעצמה, כנדוניה לקראת נישואיה העתידיים במזל טוב. ידעה הנערה היטב כי 'אם אין לי מי לי', והיות ואין לה אב שיעמוד לימינה ויתן לה את התמיכה הכלכלית לקרת נישואיה, עליה לדאוג לעצמה לסכום בסיסי, שיהא לה עם מה להתחיל את חייה העתידיים. פרוטה לפרוטה הצטרפה, אך לידי חשבון גדול לא הגיעו פרוטות אלו, ובוודאי שרחוקות היו מסכומי הנדוניה שהיו מקובלים לתת לחתן באותם הימים.

עם הימים, לאחר שבגרה הנערה והגיעה לפרקה, ראתה את כל חברותיה מתארסות ונישאות בעוד היא נשארת רווקה וגלמודה. קשייה האמיתיים למצוא שידוך ראוי נבעו אמנם גם בגלל סיבות חיצוניות, אשר בין היתר היו מצד יתמותה ועניותה, אבל גם ובעיקר, בגלל שאיפתה האיתנה להנשא לבן תורה ותלמיד חכם ולהקים את ביתה עם אדם שיקדיש את חייו ללימוד התורה בהתמדה.

כדי להנשא לבן תורה, היה על הנערה להביא תמיכה כלכלית מצד משפחתה, לתת 'קעסט' הגון לחתן ולספק לו את כל צרכיו הגשמיים על הצד היותר טוב, מלבד נדוניה מוכבדת כראוי לו. אלא שהיא הייתה יתומה, אביה לא היה בחיים

אוצרות הפרשה

הבחינה יחוד וחבור חתן וכלה. וידוע כי דבריהם הקדושים עמקו מני ים ומרמזים ביחודים עליונים. וכתב שם לבאר כי 'צד' עולה בגימטריא 'מזל טוב', ולכן נהוג אצל בני ישראל לומר ברכת 'מזל טוב' בכל התחלת עניין שזקוקים לו לברכה ולהצלחה. אמנם מבואר בספרי הקבלה שכל הישועות באים מצירוף של שני מזלות, ולכן צריכים שיהיה שתי פעמים צד, וזהו 'צד החתן וצד הכלה', ולכן היה דרכו להושיב את החתן בקרן זוית, חיבור של שני הצדדים, בכדי שיהיה שתי פעמים 'מזל טוב'.

והנה מבואר בספרים דבר נפלא, שקרח ביקש להפריד בין הדבקים ולהבדיל בין הצדדים, והוא מדויק בדברי רש"י, הן בלשונו (רש"י במדבר טז א): 'ויקח קרח - לקח את עצמו לצד אחד, והן בלשונו (שם פסוק ז): 'וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה', כי הנה שתי פעמים 'צד' עולה בגימטריא 'פקח', וזו השאלה על קרח ש'פקח' היה והכיל בתוכו את שני הצדדים, מה ראה לשטות זו שלקח את עצמו ל'צד אחד' בלבד, ובכך הפסיד לעצמו את מעלת השלום והשלוחה שיש בכך שמתחברים שני הצדדים ('דבר צבי' מערכת ג, 'ברכת אברהם').

ויש להסמיך לדברים הללו את דברי הרה"ק האביר יעקב זיע"א בספרו 'פתוחי חותם' שפירש את דברי הפסוק (במדבר טז ג): 'וַיִּקְהָלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב לָכֶם פִּי כָל הָעֵדָה כָּל־מִן קְדָשִׁים וּבְתוֹכָם ה' וַיִּמְדוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קַהֲל ה', כי הנה 'קרח' במילוי הוא: 'קוף ריש חית', ושלשת האותיות האמצעיות: 'ו-י-י', בגימטריא כ"ו, כמנין שם הוי"ה, וזהו שטענו קרח ועדתו בדבריהם: ובתוכם ה' - ששם הוי"ה חתום בתוככי שמו של קרח, וזו הוכחה שהאמת עימו ולו יאתה הגדולה. (הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א - ספיר ויהלום)

פלא והייתה שרויה ביניהם תמיד.

על נוסח הברכה האחרונה בסדר השבע ברכות: 'מְהֵרָה ה' אֱלֹהֵינוּ יִשְׁמַע בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלַיִם. קוֹל שְׁשׂוֹן וְקוֹל שְׂמִיָּה. קוֹל הַתֵּן וְקוֹל פְּלֶה. קוֹל מְצַהֲלוֹת חֲתָנִים מִחֻפְתָּם וְנִעְרִים מִמְשַׁתָּה נְגִינָתָם', הקשו המפרשים: מהו לשון הרבים 'מצהלות חתנים מחופתם', והרי בחתן אחד אנו עוסקים, בשלמא על 'נערים ממשטה נגינתם', ניתן לומר שאלו הם הנערים הרבים המשמחים את החתן והכלה, אך מי הם 'החתנים' בעוד שבחתן אחד אנו עוסקים.

ובאופן נפלא תירץ מרן חתם סופר זיע"א בחידושו על מסכת כתובות (ח.): 'קול מצהלות חתנים מחופתם, תרי משמע, היינו שם י"ה השרוי עליהם, ונקרא גם כן חתן כביכול, כ'משוש ה'תן על פְּלֶה יִשִׁישׁ עֲלֵיךָ אֱלֹהֶיךָ' (ישעיה סב ה). וכוונתו כפי הנראה היא לדברי הגמרא במסכת סוטה (יז.): 'דריש רבי עקיבא: איש ואשה, זכו - שכינה ביניהן', והקב"ה המצוי ביניהם הוא החתן הנוסף, ומצהלות חתנים הוא שמחת החתן והקב"ה המצוי עימו.

הרה"ק רבי חיים אלעזר ממונקאטש זיע"א כתב בספרו 'דברי תורה' (מהדורה קמא, אות ז) מה ששמע מהרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא זיע"א בעל 'דברי יחזקאל' בשם הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זיע"א בעל 'עטרת צבי' בעניין מה שמצינו שאמרו חז"ל בסוף מו"ק (כח): מנין לחתן שמיסב בראש, שנאמר (ישעיה סא י) 'כחתן יכהן פאר', מה כהן בראש אף חתן בראש, שהיה דרכו להושיב את החתן בסעודת השבע ברכות בראש בקרן זוית למעלה של השלחן, יען כי הקרן זוית היינו מחבר שני הצדדים יחדיו, וכן הוא

שמא מכתב זה נשלח על ידי אדם הזקוק לעזרה ובצורה כזו הוא מבקש מהקב"ה שיעזור לו. יתכן אפילו שמדובר בפיקוח נפש של ממש, ואין לו לעמוד על דם רעו. עוד יותר מכך, אם דווקא הוא מצא את המכתב בהשגחה פרטית, הרי זו ראייה שהוא יוכל לסייע לשולח האגרת. כיון שכן החליט הבחור לפתוח את המעטפה ולקרוא את תוכנה.

בהתפעלות עצומה קרא הבחור את דברי הנערה והתרגש עד דמעות מהכאב והצער שבהם נכתבה אגרת זו. הדברים היו יוצאים מהלב, כנים ואמיתיים ומדברים בעד עצמם. הבחור קרא את המכתב שוב ושוב, ולפתע הוא הבין שלא לחינם התגלגל מכתב זה דווקא אליו. אין זאת אלא לפי שזו האשה בדיוק אותה הוא צריך כדי להתעלות במעלות התורה ולשבת באהלה של תורה כל ימי חייו. הרי זו האשה הנכונה שתעשה הכל בכדי שהוא יוכל לשקוד על דלתות התורה יומם ולילה.

נטל הבחור את המכתב וחזר להיכל הישיבה, שם פגש בראש הישיבה, הגאון רבי אליהו ברוך קמאי זצ"ל, וביקש להתיעץ עימו. הבחור הושיט לראש הישיבה את האגרת, ואמר לו כי דומה עליו שזהו השידוך שלו, אלא שהוא מתלבט בשל העובדה שהנערה מבוגרת ממנו בשש שנים. ראש הישיבה קרא את האגרת בעיון ואמר כי הוא אכן מכיר את המשפחה והוא סומך את ידו על כך שדווקא נערה זו היא שתתמוך בידו להשאר באהלי שם וביני עמודי דגירסא. תיכף נשלח שדכן אל הנערה ולא חלפו ימים רבים עד שהם נכנסו תחת החופה.

כפי שהנערה ייחלה, התעלה רבי יצחק יחיאל והגיע למעלות גדולות בתורה וביראה. לימים הוא התמנה למנהלה הרוחני של ישיבת מינסק, והיה לרבו של רבי יעקב קמנצקי שכאמור הוא זה שסיפר את הסיפור המופלא הזה, על האיש והאשה שזכו והשכינה סובבה את שידוכם בדרך

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב

תמצית עשרה ממדורי הביאור 'מאורי אור' וילקוט מאורי החיים
ביאור משולב שזור באומנות בית המילין
'אור תורה' | 'זרע חיים'
הערות, ציונים ומקורות
עימוד מרהיב עין

אור החיים המבואר

10 כרכים של מתיקות נאחזת:
הביאור המקיף על כל ספר האור החיים הק'
'מאורי אור' - מאיר עיני הלומד
'מאורי החיים' - מקורות מחדל
ביאור רש"י
עימוד מרהיב עין

חיים של תורה

ארה"ב: 437-0054 (718) | אירופה: 0176-8806-44-20-20
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

המתפללים חיפשו בס"ת את קריאת ראש חודש ולא מצאו | קייטרינג שהביא בטעות קידושא רבה לבית הכנסת בלא הזמנה | האם בשעת פדיון הבן צריך הכהן לשבת או לעמוד?

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
רבה של שכונת רמת אלחנן בבני ברק

הסופר ברבים.

ראובן מיהר להתקשר לסופר בחמת זעם, "איך רימתיני?! "הסופר התנצל: "לא יכולתי לעמוד בדרישתך הנחרצת לסיים בדיוק במועד הקרוב של יום הנישואין. אך הנה אני כבר עומד לתפור את הפרשיות החסרות והספר תורה יהפוך כעת למושלם."

"איני תובע אותך כלל על השבת דמי הכתיבה, הגיב ראובן, אבל אני כן תובע שלם לי את מלוא הוצאות הפקת התהלוכה והסעודה, וזאת משום שעתה התברר שלא היתה זו 'הכנסת ספר תורה', אלא 'הכנסת חומשים', ועל כך בוודאי שלא התכוונתי לערוך תהלוכה וסעודה כה מפוארת."

הסופר המשיך להצטדק ולטעון שטקס הכנסת הספר לא היה לבטלה.
עם מי הדין?

תשובה: נראה לטעון, שיעקר עניינה של תהלוכת הכנסת ס"ת וסעודת המצוה, הוא לחלוק כבוד לתורה, ומאחר וגם במקרה שלפנינו בוודאי היה 'כבוד התורה' בתהלוכה ובסעודה, ממילא ראובן לא יוכל להוציא ממון מהסופר [המוחזק בכספו].

ואמנם בדרך כלל המעמד המרשים נעשה 'לגומרה' של מצות כתיבת הס"ת, וכאן המצוה לא הושלמה, מכל מקום המטרה העיקרית - 'כבוד התורה' - הושגה, ואשר על כן המזמין לא יוכל להוציא ממון מהסופר. והגם שהכבוד היה קצת מוטעה, כי לא רקדו עם 'ספר תורה' אלא עם 'חומשים', בכל זאת הציבור כולו היה בטוח

המתפללים חיפשו בס"ת את קריאת ראש חודש ולא מצאו

שאלה: מעשה שהיה בראובן, שזכה לאשת חיל יראת ה', ולקראת יום נישואיו ה - 30, החליט להודות באופן מיוחד לה' יתברך, על ידי כתיבת ספר תורה מהודר, והכנסתו לבית הכנסת בתהלוכה רבת, ברוב פאר והדר.

ראובן פנה לסופר סת"ם, והתנה עמו על השלמת כתיבת הס"ת עד לתאריך בו יחול יום נישואיו - ט"ו באב.

הסופר הזדרז בכתיבת הספר, ומידי פעם מזמין הספר היה מתקשר, מתעניין בהתקדמות הכתיבה ומאיץ בסופר לסיים את המלאכה לקראת היום המיועד.

מספר שבועות לפני יום התהלוכה, החליט הסופר לעשות מעשה שלא יעשה, עד אותו יום הוא הגיע רק לאמצע חומש במדבר [עד לסוף פרשת קורח], וחשב לעצמו - אם אמשיך לכתוב כסדר, אזי לא אסיים את הספר בזמן, ולכן אדלג לחומש דברים, ואסיים את כל דברים, ולאחר מכן אחבר את חומש דברים לחצי חומש במדבר, באופן שהספר יראה כמושלם, ולאחר התהלוכה אשב בניחותא לכתוב את הפרשיות החסרות.

ובכן, יום ט"ו באב הגיע. ספר התורה הוכנס בתהלוכה מרשימה ביותר, בליווי תזמורת חופה ולפידים. כל המשתתפים שמחו בשמחת התורה, והודו ושבחו לה' יתברך. לאחר מכן נערכה סעודה רבת משתתפים, ובסיכומו של דבר השקעתו האדירה של ראובן בהפקת התהלוכה והסעודה, הסתכמה בכארבעים אלף שקלים.

דבר אחד הסופר שכח, ש"סוף דבר הכל נשמע", ומפרש התרגום: סופה של כל עבירה שנעשית בסתר - להתפרסם ברבים. והנה בהגיע יום ראש חודש אלול, בבית הכנסת של ראובן החליטו לקרוא את קריאת ראש חודש בספר התורה החדש והמהודר שהוכנס זה עתה לבית הכנסת.

גללו לאחור את הספר לפרשת פינחס, אך להפתעתם הרבה, לא הצליחו למצוא כלל את הפרשה, גללו קדימה ואחורה שוב ושוב, עד שהתבררה להם התרמית הגדולה ונגלה קלונו של

שהמדובר בספר תורה, וכולם חלקו כבוד לתורה, ולכן גם יזכו עבור כך לשכר מושלם.

נוסיף לספר: מנהיג עדה חשוב עשה לעצמו מנהג של קבע לשלוח למרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל סלסלת פירות משובחים בתור "ביכורים" לחג השבועות. שהרי כל המביא דורון לתלמיד חכם כאילו מקריב ביכורים (כתובות דף קה ע"ב).

כתב לו מרן הגרי"ש מכתב תודה: "מנחת הביכורים אשר שלח כבוד תורתו הגיעה לידי. ואמרת, כשם שהגאון רבי יוסף חיים זונגפלד זצ"ל היה אומר: 'אלו המכבדים אותי וקמים לפני, למרות שהם טועים בי, בדין הוא שיקבלו שכר באופן מושלם, שהרי מחשבתם וכוונתם רצויה'. אף אני אומר שיחשב להדרת גאונו כאילו הקריב ביכורים מבלי לגרוע דבר" (קובץ תשובות ח"א סימן קס).

ומעשה נוסף: ישבתי פעם בבית מורי ורבי הגאון רבי אייזיק שר זצ"ל, ראש ישיבת סלבודקה, ולפתע נכנסה אחותו, שהיתה צעירה ממנו, ובידה היו עוגות שאפתה עבור אחיה, "הבאתי לאחי ראש הישיבה, מאפים משובחים, כמנחת ביכורים לתלמיד חכם". רבינו, האח הגדול, מיד עמד לכבוד אחותו מלוא קומתו. כשיצאה האחות, שאלתי את רבינו: "מה פשר העמידה לפני האחות הצעירה?"

והשיב לי: "המביא תקרובת לתלמידי חכמים נחשב כמקריב ביכורים, ושנינו בביכורים (פ"ג מ"ג) שיש חיוב עמידה מפני 'מביא ביכורים', ולכן קמתי בפניה. ואומנם אחותי טועה בכך שמחשיבה אותי כתלמיד חכם, בכל זאת מאחר וכך היא חושבת, צריכים לקום לכבודה."

כעין זה נאמר בעניינינו - כולם חלקו כבוד רב לתורה, כך שמטרת התהלוכה והסעודה הושגה, ולכן ראובן אינו יכול להוציא ממון מהסופר.

כל זה באשר לתביעת ראובן. אומנם, בית הדין צריך לקנוס את הסופר הפושע, בכך שהכשיל רבים שבירכו על הספר תורה החסר ברכות לבטלה. [יצויין, שגם ראובן המזמין פשע קצת בכך שדחק ולחץ על הסופר להשלים את הכתיבה תוך זמן קצר, דווקא בתאריך יום נישואין].

לסיכום:

הסופר פטור מתשלום הוצאות תהלוכת וסעודת הכנסת הספר תורה.

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי חיים הכהן קאהן שליט"א
מח"ס דיני משפט
אב"ד בד"ץ עץ חיים ודיין קהל עדת ישורון

לשמחה וכדומה, מוצאים בתוך המשלוח מאכלים נוספים, שלא הוזמנו. ובמקרה שאי אפשר לדבר עם בעל הקייטרינג, והמוצרים יתקלקלו אם לא ישתמשו בהם, הרי שמצד 'השבת אבידה' יש על הקונה לנסות למכור את המאכלים, בכדי להציל את הבעלים מהפסד (סי' רסז סעי' כד וש"ך ס"ק טז, סי' רצב סעי' טו-יז). וכן אם בעל השמחה עצמו רוצה לקנותם, הוא יכול לקנותם לעצמו (שהרי הם עומדים למכירה. ראה ש"ך סי' שנט ס"ק ד). ואם אחרים היו מוכנים לקנות רק בחצי מחיר וכדומה, יכול גם הוא לקנותו במחיר זה (בפוסקים מוזכר ש'דמי בשר בזול' הוא שני שלישי מהמחיר המלא [סי' שמא סעי' ד], אך אין זה כלל מוחלט, והכל לפי הענין כמה היו מוכנים לשלם על ההנאה.

אמנם במקרה שלנו נראה שאין לחייב את בית הכנסת מדין 'נהנה', שהרי הגבאי בעצמו לא נהנה, אלא המתפללים שאכלו את המאכלים, ומאידך בעל הקייטרינג עצמו ידע שלא יוכל לגבות מכל אחד ואחד מה שאכל, ואף על פי כן החליט שמספק עדיף לו להביא את המאכלים, ולא להסתכן באי-הספקת הזמנה, והרי זה בבחינת אבידה מדעת והפקר (ראה נתי"מ סי' רסא ס"ק א. וכך מוכח גם מדבריו של בעל הקייטרינג שאמר 'תחליט לבד אם לשלם לי', כי הוא מבין בעצמו שאין לו תביעה ממונית). ומכל מקום נכון להתפשר קצת, ולשלם לו לפי הענין.

שבת, הכרזתי לאחר התפילה בשבת בבוקר כי נערוך קידוש. במוצאי שבת, התקשרתי לבעל הקייטרינג, והוא ידע מיד במה מדובר; 'היה כאן לחץ גדול מאוד ביום שישי, ולא זכרתי אם גם אתה הזמנת קידוש או לא. אז ליתר ביטחון הבאתי לכם קידוש, כי היה יותר גרוע מבחינתי אם היה מתברר שהזמנתם ולא הבאתי את ההזמנה.

עכשיו לגבי התשלום - תחליט לבד אם לשלם לי על הקידוש הזה או לא'. האם עלי לשלם על הקידוש?

תשובה: הדבר מצוי שכשמזמינים קייטרינג

קייטרינג שהביא בטעות קידושא רבה לבית הכנסת בלא הזמנה

שאלה: אני גבאי של בית הכנסת בשכונתינו. בכל שבת מברכים אנו עורכים 'קידוש' בבית הכנסת, ומידי פעם גם בשאר שבתות, אם יש שמחה או יארציט לאחד המתפללים. יש לנו קייטרינג קבוע, שבמקרה שצריך להזמין קידוש, אני מתקשר אליו ומזמין את 'הקידוש הרגיל', הוא כבר יודע את הכמויות, ויש לו אף מפתח של מטבח בית הכנסת, שאליו הוא נכנס לבד ומסדר את המאכלים במקומם.

בערב שבת האחרונה לאחר מנחה, ניגש אלי אחד המתפללים, ושאל 'למי יש קידוש השבת?'. עניתי לו שלא ידוע לי על קידוש, והוא שאל 'אז למה יש במטבח של בית הכנסת צ'ולנט על הפלטה?'. כמובן שירדתי מיד למטבח, וראיתי שכדבריו כן הוא, כל המוצרים המיועדים לקידוש היו מונחים במקומם, אך לא ידוע לי על מישהו שהזמין את הקידוש, ואף כשביירתי אצל המתפללים, אף אחד מהם לא ידע מי הזמין את הקידוש.

כיון שהשעה היתה מאוחרת, ולא היה ניתן להתקשר לבעל הקייטרינג, ומאידך היה ידוע לי כי התבשילים יתקלקלו אם ישארו עד מוצאי

הגאון רבי אשר אנשיל שווארץ שליט"א
מח"ס מעדני אשר וראש כולל צאנו בבית שמש

(ב). מהא דאיתא במס' ביכורים (פרק ג' משנה ג') כל בעלי אומניות שבירושלים עומדים לפנייהם ושואלים בשלומים ואומרים אחינו אנשי מקום פלוני באתם לשלו, ואיתא בגמ' ירושלמי (פרק ג' משנה ג'), וכן בבבלי קדושין ל"ג רבי יוסי ברבי בון בשם רב הונא בר חייא בא וראה כמה כבוד גדול של עושי מצוה יותר מתלמידי חכמים, שמפני תלמידי חכמים אין בעלי אומניות עומדים ומפני עושי מצוה עומדים, וא"כ הכא מצוה, ואין כבוד המצוה שיהא אחד יושב ואחד עומד. ומסיק המהריט"ץ: שהכהן צריך לעמוד.

אבל בשו"ת מהר"י מברונא (סימן קכ"ב) כתב מצאתי בתוס' שאבי הבן יעמוד לפני הכהן, והכהן ישב בדרך חשיבות לקבל, שנאמר (שמות כט, כט) לְמִשְׁחָה בָהֶם.

וכן כתב בים של שלמה (קידושין פרק א' ס"ק נ"ד) שאבי הבן יעמוד לפני הכהן, והכהן יושב, דרך חשיבות, לקבל מתנת כהונה, שנאמר למשחה לכהן.

שלא נהגו באשכנז ובצרפת שיברך הכהן ברכה זו, והרא"ש ז"ל קא מתמה למה יברך הכהן והוא אינו עושה שום מצוה אלא

מקבל מתנות כהונה עכ"ל, אמנם מכל מקום ראינו לפי תקנת הגאונים אשר תקנו כך הוא לפי גודל המצוה החובה, ואנחנו לא ננהיג שיהיה הכהן לפחות מעומד, ולא אבי הבן עומד והוא יושב.

האם בשעת פדיון הבן צריך הכהן לשבת או לעמוד?

שאלה: האם בשעת פדיון הבן צריך הכהן לשבת או לעמוד?

תשובה: בפרשתן י"ח ט"ו כתוב אך פדה תפדה את בכור האדם.

יש לחקור האם בשעת פדיון הבן צריך הכהן לעמוד או לשבת הנה בשו"ת מהריט"ץ החדשות סימן א' נשאל מהשואל האם הכהן צריך לעמוד או לשבת, וכתב שראה לאשלי רברבי לקדושים אשר בארץ שעומדים בעת הפדיון, וכתב השואל ב' טעמים מדוע צריך הכהן לעמוד בעת הפדיון: (א). ממה שכתבו המפרשים טור י"ד סימן ש"ה

בשם תשובת הגאונים ז"ל שאחר הפדיון מברך הכהן אשר קדש עובר במעי אמו וכו' ומסיים בא"י מקדש בכורי ישראל לפדיונו, וכתב הרא"ש

פניני הלכה' מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

מסכת בבא בתרא דף יב-יח

גילוי אליהו ורוח הקודש בזמן הזה

גמ': אמר רבי אבדימי דמן חיפה מיום שחרב בית המקדש ניטלה נבואה מן הנביאים וניתנה לחכמים אטו חכם לאו נביא הוא הכי קאמר אע"פ שניטלה מן הנביאים מן החכמים לא ניטלה (בבא בתרא יב, א).

בשו"ת דברי חיים (יו"ד ח"ב סי' קה) נשאל על מלמד אחד שפגע בכבוד האור החיים ז"ל באמרו שלא עשה ספרו ברוח הקודש. והשיב הדברי חיים 'לא ידעתי מה ספק לכם שרוח הקודש שורה גם עתה על הראוי לו, אף על פי שבטלה הנבואה מן הנביאים, הלא בפירוש איתא בבבא בתרא (בסוגיין) שמיום שחרב בית המקדש אף על פי שניטלה מן הנביאים, מן החכמים לא ניטלה, הרי שגם אחר החורבן רוח נבואה שורה על הראוי לכך היינו רוח הקודש דחכמה. וביאור הדבר הביא בשם הראשונים שכתבו 'אף על פי שנטלה נבואה מן הנביאים שהוא המראה והחזון, נבואת חכמים שהוא בדרך חכמה לא נטלה, אלא יודעים האמת ברוח הקודש שבקרבם, ונתנה לחכמים פירושו ששיגו בשכלם דברים הרבה שאין כח בשכל הטבע להשיגם, וחכם עדיף מנביא פי' מאותו נביא שיש לו כח לראות עתידות, ואין לו דרכי הנבואה שהם מצד החכמה שורה שכינה עליו' עיי"ש באריכות.

ראיה לדבר הביא הדברי חיים ממה שאמרו בגיטין (ז). גבי ר' אביתר דאסכים מריה על ידה, ופירש רש"י, 'לגלות לו סוד לכוון בדברים הסתומים על אמתתם', הרי דרוח הקודש והסכמת הקב"ה לא ביטל מחכמים הראויים לזה. ומה שאמרו בסוטה (מח): שמימות הנביאים ניטלה רוח הקודש, היינו רוח דנבואה, אבל רוח הקודש דחכמה ולהסכים בשכלו עם הלכה למשה מסיני, או כר' אביתר, זה לא בטלה ולא יכחיש זה רק אפיקורס.

וסיים הדברי חיים, 'ומה שכתבתם תשובות מגדולי דורינו שבטל לגמרי רוח הקודש, לא אאמין שיצא זה מפי רבותינו שיחי', ומי יודע מה שכתב להם המתעה הנבל הזה, אבל האמת עד לדרכו שגם בזמנינו יש לחכמי האמת שאינם נוטים אחרי החומר, יש להם רוח הקודש וכמבואר במורה נבוכים וברמב"ן, ולכן בעל אור החיים נשבג"מ בודאי חיבר ספרו ברוח הקודש, אך לא הוא לבדו רק כל מחבר אפילו בדורינו אם הוא ראוי לכך חיבר ספרו ברוח הקודש, היינו שהסכים בחכמתו לאמתו של תורה, כמו שאמרו בש"ס על ר' אביתר, וכן כתב התומים לדינא [בקיצור ת"כ סי' קכ"ג וקכ"ד] שאין לומר קים לי נגד השולחן ערוך, משום שכתבו דבריהם ברוח הקודש ע"ש.

ולכן המלמד המכחיש רוח קדשו של אוה"ח, הוא אפיקורס שאינו מאמין בגדולי הדור שהעידו עליו שהיה ראוי לרוח הקודש, והמלמד הזה כפר בעיקר רוח הקודש, וליעג על דברי הש"ס בבא בתרא הנ"ל, ויפה עשיתם שלא עזבתם את בניכם בידו ויישר כוחכם בזה. וע"ע בשו"ת דברי מרדכי (לוריא, סי' ב) שהאריך להוכיח על רוח הקודש בזמן הזה.

ברדיפת ההון ויבין כי כולו הבל, ויראת ה' הוא אוצר קיים, עיי"ש עוד.

ובשו"ע (חו"מ סי' רמט ס"ה) כתב המחבר, מידת חסידות שלא לקבל מתנה אלא לבטוח בה' שיתן לו די מחסורו שנאמר (משלי טו, כז) וְשׁוֹנֵא מִתְּנַת יְהוָה.

ובסמ"ע (סק"ד) כתב טעם אחר לענין זה, שכוונת חז"ל דרך בני אדם להיות להוט אחר ממון בסוברם להחיות נפשו ונפש ביתו, וקאמר דאדרבה שונא מתנות יחיה, כי הלהוט אחר מתנות צריך להחניף הבריות ואינו מוכיחן על מעשיהם הרעים שרואה בהם. ובפרישה ביאר שהם שני טעמים שקבע הכתוב שכר מצוה זו ב"יחיה", א', מפני שדעת האדם להוט אחר קבלת המתנות בסוברו שיחיה ע"י המתנות לנפשו ולנפש ביתו, ע"כ כתב שאדרבא הבוטח בה' ושונא המתנות יחיה. ב', כדי לשמוע מכלל ההן הלאו, לפי שהנטול מתנה צריך להחניף לבריות הנותנים לו ולבלתי הוכיחם אף אם רואה שדרכיהם מקולקלים וכל כיוצא בזה, ובזה ודאי גורם מיתה לעצמו, משא"כ המבזה ושונא מתנות דא"צ להחניף לשום אדם.

לפי דברי הסמ"ע כתב במנחת פתים (או"ח סי' תצח ס"יא) לחדש להיות ואין מצוה להוכיח גוי (כמבואר ברש"י סנהדרין עה. ד"ה ואם), על כן אין חשש לקבל ממנו מתנה, כיון שלא אכפת לן אם לא יוכיחו על מעשיו הרעים. וכיוצא בזה כתב בקובץ דרך כוכב מיעקב (כרך ג דף כז) בשם בעל הדובב מישרים.

עוד הביא בקובץ (שם) בשם בעל הדובב מישרים שביאר מה שאמר אברהם אבינו לשרה

ובשדי חמד (שירי הפאה מערכת ג כלל ז) הביא מה שכתב הדברי חיים, והוסיף שידוע כי מרן הקודש הבעל שם טוב מסר נפשו כדי לראות את עצמו עם בעל האור החיים הקדוש, ונתן בים דרכו ללכת לארץ ישראל כאשר בא לשם האור החיים הק' בשנת תק"ב, והן בעוון הדור משמים עכבוהו ואלמלי התראו פנים בפנים שמענו מקדושי ארץ שהיו פועלים בקדושתם להביא משיח צדקנו שיבא בב"א.

ובספר עורה שחר (ערך א אות עט) הביא גם מש"כ הדברי חיים, וציין לדברי האור החיים הק' בהקדמת ספרו פרי תואר שכתב 'ולמקור האמת הדבקתי אור נשמת', הרי שלא חידש דבר רק בהדבקו בקונו ית', אם כך ודאי כל חידושיו היו ברוח הקודש דחכמה.

קבלת מתנה מגוי

גמ': במתנה לא ניחא לי, דכתיב (משלי טו, כז) וְשׁוֹנֵא מִתְּנַת יְהוָה (בבא בתרא יג, ב).

ברמב"ם (זכיה ומתנה פי"ב הי"ז) כתב, הצדיקים הגמורים ואנשי מעשה לא יקבלו מתנה מאדם אלא בוטחים בה' לא בנדיבים, והרי נאמר 'שונא מתנות יחיה'.

בטעם שאין ראוי לקבל מתנות כתב המ"מ, שראוי לכל משכיל להסתפק במה שהיה הכרחי לו ולא יבקש מותרות, והביא את דברי המשנה (פאה פ"ח מ"ט) שכל מי שהוא צריך ליטול ואינו נוטל אינו מת מן הזקנה עד שיפרנס אחרים משלו. וכל הירא את אלהיו יראה שלימה לא יתעסק כלל

(בראשית יב יג) 'אמרי נא אחותי את למען ייטב לי בעבורך וחיתה נפשי בגללך', ופירש רש"י (שם) 'למען ייטב לי בעבורך - יתנו לי מתנות'. ולכאורה צ"ע והלא אאע"ה היה שונא בצע ומדוע רצה אברהם אבינו מתנות. וביאר הדובב מישרים שכוונת אברהם אבינו היתה שיתנו לו מתנות, והוא לא יקח אותם, וממילא הוא יהיה בכלל 'שונא מתנות יחיה', וזהו שאמר למען ייטב לי בעבורך - יתנו לי מתנות, 'וחיתה נפשי בגללך' - שבזה שלא אקבל את המתנה יתקיים בי שונא מתנות יחיה. (ועי' מש"כ על זה בעל הבאר שבע בספרו צדה לדרך, פרשת לך לך).

אולם ממה שנתבאר שבעכו"ם לא שייך הענין שונא מתנות יחיה כיון שאין בהם מצות הוכחה, אין להקשות על אברהם אבינו שנהג זהירות בזה גם לגבי עכו"ם, דשאני אברהם אבינו ע"ה שהיה צריך לפרסם אלקותו ית' בכל העולם ולקרב כל העולם לאמונה ולהוכיחם, על כן בודאי היה שייך אצלו הטעם שלא לקבל מהם מתנות כדי שיוכל להוכיחם.

צורת לוחות הברית

בגמ': והלוחות ארכן ששה ורחבן ששה ועביין שלשה מונחות כנגד ארכו של ארון (בבא בתרא יד, א).

בתשובות והנהגות (ח"ב סי' תקלה) נשאל בדבר בית הכנסת שקבעו צורת שני לוחות הברית על ארון הקודש כנהוג וראשו מעוגל, וערער אחד בשם גדולים וטובים שזהו חיקוי הנוצרים, ועוד דלדין אין תולים עשרת הדברות כמבואר בשו"ע (או"ח סי' א ס"ה) שלא לומר עשרת הדברות בציבור מפני המינים שאומרים אין תורה אלא זו, ועוד שצורתם מעוגלת נגד חז"ל בסוגיין שארכם ששה ורחבם ששה ומונחות כנגד ארכו של ארון, ומשמע שהיו מרובעות, ולדבריהם הנוצרים הם שציירו הלוחות עגולות ולא עשו כן לפנים בישראל, ודרשו להוריד את הלוחות מארון הקודש.

אמנם כתב שאין לחוש היות ונתפשט המנהג מאד וקשה להוכיח שזהו מצד הנוצרים, ואולי עשו כן מפני שמצאו בזה יותר יופי, ואין לוחות אלו כמות או צורת לוחות הברית כלל רק דמות כעין, ועשו בצורה עם עיגול להרבות יופי, וכן אין הכוונה כאן לתוכן של עשרת הדברות אלא לצורת לוחות הברית רק ציירו עשרת הדברות מפני הלוחות, וכ"ש שאין בהעמדתם לנוי כוונה ח"ו למינות.

אך כתב שלכתחילה נראה פשוט שראוי לרבע שיא דומה יותר לצורת הלוחות, וכן הביא בשם הקהילות יעקב.

אבל בשו"ת בצל החכמה (ח"ג סי' קיב) אסר לגמרי כתיבת עשרת הדברות על כותלי ביהכנ"ס, וזאת עפי' דברי השו"ע (או"ח סי' א) שאין לומר עשרת הדברות בצבור, ומבואר מתוך דברי האחרונים שלא רק לאומרו אסור בצבור אלא ה"ה להשתמש בהם אסור בפני רבים, וכמ"ש המג"א (שם סק"ט) בשם הל"ח שאין כותבים אותם על קונטרס המיוחד לצבור. ובשו"ת תשורת שי (קמא סי' ג) מבואר שמכל שכן שאין לכותבו על כותלי ביהכנ"ס מבפנים או מבחוץ שהוא גלוי שם תמיד.

פרוטה דמקרי ממון לגבי כנעני, כדאמרינן כנעני נהרג על פחות משהו פרוטה. ולמ"ד ישראל הוה הרי נביא ותלמיד חכם הוה ומקרי ממון לגביה, כדאמרינן ת"ח מדקדק על פחות מפרוטה.

אך ברש"ש (חולין צא). העיר שלא מצא מימרא כזו שת"ח מדקדק על פחות משהו פרוטה, וציין רק למה שאמרו בחולין (שם) שצדיקים ממונם חביב עליהם יותר מגופם.

ובחינוך במצות בל תשחית (מצוה תקט) כתב שדרך חסידים ואנשי מעשה לא לאבד אפילו גרגיר חרדל. וברבינו יונה בשערי תשובה (שער ג אות פב) כתב שבכלל אזהרת בל תשחית הוא שלא יפור ממונו לריק אפילו שוה פרוטה.

גם בשו"ת זכר יהוסף (או"ח סי' יט אות ב) הזהיר מלחקוק עשרת הדברות בארון הקודש או לציירם בשערי החומשים ושאר ספרים. ויותר מזה כתב בס' נמוקי או"ח (סי' א אות ד) שאביו בעל דרכי תשובה הזהיר ג"כ על הנ"ל וגם באופן שכבר נעשה פעל בכמה מקומות להעבירה מהארון הקודש. והוסיף וכתב שגם באופן שלא חקוק על הברזלים אנוכי, לא יהיה לך וכו', רק א ב ג ד ה זה למטה מזה על דרך שהיו כתובים בלוחות, מ"מ גם זה יש לאסור כמ"ש בספר כמו השחר (מערכת ע אות כג) שגם זה רומז לעשרת הדברות ואיכא תרעומת המינין וממילא שהוא ג"כ בכלל איסור.

וציין בזה גם לספר מאסף לכל המחנות (סי' א ס"ק סב) שכתב בשם ספר אורח נאמן ללמד זכות על מה שנהגו לכתוב עשרת הדברות על טבלא מעל לארון הקודש, דהוי כאילו מכוונים בזה להורות שכל הכתוב בס"ת שבארוה"ק הוי כמו עשרת הדברות והכל מסיני. אמנם בשו"ת בצל החכמה (שם) כתב שסברה קלושה היא, שכיון שנתנוהו מעל לארוה"ק כעטרה לו אפשר דאדרבה להורות באו שהוא העיקר מכל מה שכתוב בס"ת שבארוה"ק. על כן כתב שבודאי דעת הגאונים האוסרים עיקר.

ויסיים וכתב שבאופן שחקוקים על ברזלים של חגורה שעומדת לשמש להס"ת, מסתבר שלא נעשו שבביל שמחזיק אותם לעיקר אלא אדרבה לרמז שהכל נכלל בעשרת הדברות וכסברת האורח נאמן הנ"ל, על כן אין צורך למנוע מלהשתמש בהם.

בל תשחית בפחות משהו פרוטה

בגמ': א"ר אבא בר שמואל, איוב וותרן בממונו היה, מנהגו של עולם נותן חצי פרוטה לחנוני, איוב ויתרה משלו. (בבא בתרא טו, ב).

במהרש"א (ח"א ד"ה איוב וותרן) כתב שאיוב היה נותן חצי פרוטה לעני, דאיוב וותרן היה בחצי

אמירת שקר לצורך שידוך

בגמ': דרש רבא מאי דכתיב (איוב כט, יג) כַּרְפֵּךְ תֹּאבֵד עָלַי תְּבֹא וְלֵב אֶלְמָנָה אֶרְנֶן וכו'. (בבא בתרא טז, א).

בסוגיין, 'ולב אלמנה ארנין' דכל היכא דהוה אלמנה דלא הוה נסבי לה הוה אזיל שדי שמיה עילוה והוה אתי נסבי לה. ופרש"י שדי שמיה עלווה אומר שהיא קרובתו, או מדבר בה להשיאנה.

ביד רמה (ד"ה ולב) כתב על דברי הגמ' בסוגיין ש"מ דכל כי האי גוונא מעליותא היא'.

ובספר עבד המלך (איוב כט יג) כתב להקשות לפי פירושו הראשון של רש"י, כיצד הוציא איוב שקר מפיו, וכתב, ואולי באופן זה מותר לשקר.

והנה בשו"ע (י"ד סי' רמט סט"ו) פסק המחבר, גבאי צדקה שיש בידם מעות צדקה, ישיאו בהם בתולות עניות, שאין צדקה גדולה מזו.

ובש"ד (ס"ק יא) כתב בשם הר"מ אלשקר (סי' עב) שכתב שהיינו דדוקא יתומות, אבל לא ידעתי אם יכולים הקהל להשיא עניה שאין לאביה יכולת להשיאה בדבר של הקדש ששם בעליו עליו.

על השתדלות עבור שידוך לאחר, ידוע המובא

'פניני הלכה' מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

אותה במשתה שמחה, ואוכלין אותה באבילות. וכן מציינו במסכת ביצה (יד): שבביתו של רבן גמליאל היו מביאים ביו"ט דלי מלא עדשים ומציפין עליו מים וכו'. הרי שמאכל העדשים נאכל ביו"ט.

בספר אוצר י"ד החיים (אות נא) הביא שבעל פרי מגדים בספר תיבת גמא, וכן בספר אגרא דכלא (פרשת תולדות) העירו שמהמדרש והגמ' הנ"ל, מוכח שנהגו ביו"ט לאכול עדשים.

והנה במחזור ויטרי (סי' תסה ד"ה ליל שיכורים) כתב, ארור האיש אשר יאכל עדשים בלילי פורים ובמועדים ובחדשים, ארור האיש אשר יאכל פולין כתושים מפי המלך וההגמון והראשים כל בית ישראל יעלו עליו חמושים לגרשו מתוך קהל קדושים.

ובסוף ספר מהרי"ל (הובא במג"א סי' קלא ס"ק יד) כתב שמנהג אושטרייך שבכל יום שאין אומרים בו תחנון אין אוכלין בו קטניות משום דמדיא לאבילות המתגלגל.

ובספר מטעמים (מערכת מ ערך מילה אות סט ע) כתב, שנתנים עדשים לנשים לבת הנולדת למז"ט, משום שולד הנקבה ג"כ מתאבלת על שנולדה אשה ויד אחרים מושלים עליה ומשועבדת לבעלה. ומטעם זה נותנים עדשים בסעודת שבע ברכות, משום שהחתן מתאבל שמקבל ריחיים על צוארו ומשתדל להשאיר מינו ולהותיר זכרו אחריו.

עושה לנו טוב וחסד, בכל זאת לא יאמר כי אנחנו קרובים לו רק שיאמר כי הוא 'קרוב לנו' כי אנחנו הם הנכבדים בעיניו והוא. [כמבואר במדרש (רות רבה ה י) א"ר שמואל בר נחמני, בועז גדול הדור היה והאשה עשתה אותו קרוב להן, שנאמר קרוב לנו האיש.

אכילת קטניות

בגמ': אמרי במערבא משמיה דרבה בר מרי מה עדשה זו אין לה פה אף אבל אין לו פה (בבא בתרא טז, ב).

בסוגיין מבואר שבעדשים מנחמים את האבל, משום שאין להם פה.

במדרש (בראשית רבה סג יד) מובא, שעדשים יש בהם שמחה ואבילות, ופירש רש"י שאוכלין

בגמ' (נדרים סו.) על אחד שנדר מבת אחותו הנאה והכניסוה לבית ר' ישמעאל וייפוה וכו'. ומסופר על החפץ חיים שהסכים שיאמרו על יתומה שהיא קרובתו שכל ישראל כו' כדי ששיאווה.

על אופן שיש לומר על העני שהוא קרוב יש לציין את דברי ה'דרש אב' (שמות דף קע) שכתב, הנקלה יתכבד בנכבד, והעני בהעשיר, כי הנקלה יאמר 'אני קרובו של פלוני הנכבד', וכן העני יתפאר באמרו 'אני קרובו של פלוני העשיר', וכן הנכבד הוא יאמר כי פלוני הנקלה הוא קרובי ושאר, וכן העשיר יאמר פלוני העני הוא קרוב אלי ושאר, אבל לא יאמר הנכבד כי אנכי קרוב לפלוני הנקלה ולא יאמר העשיר כי אנכי הנני קרוב לפלוני העני רק בהפך יאמר כי פלוני הנקלה והעני הוא קרוב אלי כי הנכבד העשיר הוא הגדול והעיקר אשר אליו יתייחסו הבזוים והעניים וטפלים המה אצלם כמובן.

וזהו באיוב שאמר 'ולב אלמנה ארנין' ופירשו חז"ל דכל היכא דהוה אלמנה דלא הווי נסבי לה הוה אזיל שדי שמיה עילוה והווי אתי נסבי לה. ופירש"י דהיה אומר שהיא קרובתו, ולא פי שהיא קרוב לה, רק שהיא קרובתו כי הוא העיקר.

ובמגילת רות (ב כ) 'ותאמר לה נעמי קרוב לנו האיש מגואלנו הוא', ופי' מהר"ש די אוזיידא שאמרה נעמי כי האיש הוא קרוב לנו ואנחנו אצלו העיקר ואם כי באמת 'מגואלנו הוא', והוא

בס"ד

שֵׁיִם עִזֵּי וְהַדָּר מִיָּקָר

מהדורה מיוחדת, תלמוד בבלי מנוקד בתוספת מדור שינון 21 כרכים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

הגאון רבי שמשון אהרן פולונסקי זצ"ל כ"ח סיון תש"ח

השאלה הראשונה שנשאל הרב מטעפליק

הגרא"פ גלרנטר תלמידו של הגה"ק רבי שמשון אהרן פולונסקי זצ"ל הידוע בכינוי הרב מטעפליק ואח"כ בירושלים עיה"ק, סיפר להגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל על השאלה הראשונה שנשאל רבו בתור רב בישראל.

היה זה בליל שבת הראשונה שעשה בקהילתו, אחרי שסיימו את התפילה והלך לביתו, ליווהו ראשי הקהל והגברים, והנה ניגש אליו נער ושאלתו בפיו: אמי ילדה עכשיו בלילה בן, אימתי צריך לעשות סעודת "שלום זכר": בשבת זו או בשבת הבאה שלפני המילה? האנשים מסביבי נבוכו לשמוע השאלה המעניינת, מי רב חיליה ויודע להשיב על אתר איך נוהגים במקרה כזה, אך לשמחת לבם הרב החדש הפתיע כשהשיב לילד מיניה וביה, כמו שהיה מוכן לכך, שיש לעשות את ה"שלום זכר" עוד הלילה. "הדבר מפורש בפרי מגדים הלכות פסח" אמר.

הלמדנים שבעיירה לא פסקו מלהשתומם, לחידה היה בעיניהם, איך פשט ספק במנהגי "שלום זכר" מפרי מגדים בהלכות פסח? אבל אחרי שחיפשו ובדקו, מצאו כדבריו, הפמ"ג בדין "ההולך ביום ארבעה עשר ניסן לדבר מצוה" (או"ח סימן תמ"ד ס"ז) מבאר במשבצות זהב (ס"ק ט') איזהו סעודת מצוה בדרך כלל, ואגב אורחא מביא את דברי תרומת הדשן שסעודת ליל שבת דזכר מצוה. ומציין "ויראה אם נולד בן זכר בלילי שבת לאחר צאת הכוכבים וכו' דקורין לזכר בליל זה לא בליל שלפני המילה, דמשמע התם שנושע מבטן אמו, וקרוב ללידה עושים".

(מרביצי התורה מעולם החסידות - ח"ז בערכו)

יש לי קבר מוכן בהר הזיתים, אבל בעוד חודשיים אסתלק מהעולם, ואז תפרוץ מלחמה, ואי אפשר יהיה לקבור אותי בהר הזיתים לכן תקברוני בקברות סנהדריה, ואם עד שנתיים יהיה אפשרות להוציא עצמותי להר הזיתים, תעשו כן, ואם אחרי שנתיים, תשאירו אותי בבית החיים של סנהדריה. ניבא ונידע מה ניבא, הוא נפטר בעצם מלחמת תש"ח, בכ"ח בסיון. (גדולי הדורות ירושלים תשנ"ו ח"ג עמ' 1168)

הגאון רבי שמשון אהרן פולונסקי זצ"ל המכונה 'הטעפליקער רב', נולד בשנת תרל"ו בוהלין. משפחתו התייחסה לגזע הרה"ק רבי נחום מטשרנובל והרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב והרה"ק רבי ליבר הגדול מברדיטשוב.

אביו ר' אברהם יצחק, שהיה אחד מגדולי התורה המפורסמים בסביבותו (הוא היה בקי בעל פה בכל ספרי ה"ח"תם סופר"), וכן אבי אביו ולמעלה עד כמה דורות שמשו ברבנות בערי ווהלין ופודוליה. נודע כעלוי כבר בימי ילדותו, יצק מים על ידי הגאון ר' אלתר קוסטנטינר.

ובשנת העשרים לימי חייו עלה על כסא הרבנות בעיר מידובה פלך קיוב. לאחר חמש שנים עבר לקהלת טפליק פלך פודוליה, אף הוא הקים עולה של תורה במחוזות ההם והישיבה הק' בעיר קשנוב פלך בסרביה, שהשתתף ביסודה, התקיימה עד לחרבן העיר הזאת במלחמה האחרונה.

בשנת תרפ"ב עלה לירושלים עיה"ק, ואף כאן המשיך במסורתו הקדושה ביתר שאת ויתר עז. אם כי באורח רשמי לא נשא על שכמו משרת מו"צ בשכונת בית ישראל, היה הוא מעמודי התווך של היהדות התורנית והחרדית בעה"ק, הוא לימד תורה לכל הרוצה ללמוד ללא הבדל, חיבה יתרה היתה נודעת ממנו לעוסקים בלמוד ההוראה, והוא הורה הוראה לכל הפונה אליו.

הוא היה אבי בעלי הוראה, שגם כיום יש מסורת הלכה מפסקיו, אף השתתף בפעולות צבוריות וביחוד הטיב עם יחידים למכביר. מעולם לא חס על כבודו ועל מצב בריאותו בשעה שנגע הדבר לטובת זולתו, ואף בשנות חייו האחרונות בהן היה חולה אנוש, וכל צעד מיותר שלו היה כרוך בפקוח נפש, לא נמנע מלגמול חסדים בגופו הרצוף. חלק קטן מחידושי הודפסו בספרו דברי אהרן. חתנו סיפר, כשחלה את חליו שלח לומר לחתנו

בס"ד

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

בית הוראה אביר יתקב
ע"ש מורבי יעקב אביחצירא זצ"ל
מכון אור לישרים ירושלים-נהר"ה

הגאון רבי משה נחום ירושלמסקי זצ"ל

בעל מח"ס מנחת משה, באר משה ועוד

כ"ט סיון תרע"ו

אבינו (ירא, כב, ה) 'ואני והנער' נלכה עד כה - ויצחק כבר היה בן ל"ז שנים, עוד יותר מבוגר מיוסף, ולמה שם אין המדרש שואל על שקורא בלשון נער?

השיבו האמרי אמת: שאין זה דמיון, שבפרשת העקידה הרי אביו הוא זה שקורא נער - ודרך של אב לקרוא לבנו נער תמיד בלשון חיבה, משא"כ כאן שהתורה קראו נער, ואין דרך הכתוב לכתוב 'נער' על מי שכבר אינו בגדר נער (ובאמת זהו תירוץ של הרא"ם על רש"י, ואולי גם האמרי אמת אמר זאת בשמו).

ואמר הרב ירושלמסקי שהאמרי אמת הוא 'גברא דמאריה סייעא' - שמן השמים נותנים סייעתא לדבריו, כי בעת יצא מביתו עמדה איוזה אשה קשישה וצעקה אל ה"אמרי אמת": רבי, דאווענט אויף מיין קליינעם - שנחלה בדלקת על הריאות ל"ע, והיא היתה בת תשעים, ושאלו אותה כמה שני חיי בנה, אמרה: שהוא בן שבעים...! - ובה ראו, שכך הוא הדרך שאב ואם קוראים לבנו (אפילו כבן שבעים!) בלשון נער (מיין קליינעם). (גליון באר הגן פר' וישב)

בעיר קיעלץ הגיע לבקר אצל המרא דאתרא הגאון רבי משה נחום ירושלמסקי זצ"ל, ובין הדברים שאלו הרב על דברי המדרש אצל יוסף שמתמה על שקורא בשם 'נער', ולכאורה כבר ראינו כך בפרשת וירא - בהעקידה, שאמר אברהם

רבי משה נחום נולד בברשד [כיום במחוז ויניצ'יה, אוקראינה], לאביו רבי בנימין מטומשפול. משפחתו התייחסה למהר"ם מרוטנבורגורבי העשיל מקרקא.

רמ"נ היה בעל כשרון נפלא וזכרון עצום, ואת לימודיו עשה בעיקר בכוחות עצמו, כשבלימודו הוא רוכש ידע רב בכל תחומי הספרות התורנית. כמו כן התכתב עם רבנים מפורסמים בדורו.

בשנת תר"מ כשהוא בן כ"ה שנה בלבד, החל לכהן ברבנות קאמינקא. בשנת תרנ"ח עבר לפולין ומונה לרב בעיר אוסטרוולקה שבפלך לומז'ה. בשנת תרס"ב נקרא לכהן כרבה של קילץ, שם הוערך על ידי כל בני העיר למרות היותה מורכבת מעדות זרמים שונים. היה מחסידי הרה"ק רבי דוד מטולנא זצ"ל, ואחריו של נכדו הרה"ק רבי מנחם נחום מטולנא. נפטר בעיר חורול ביום כ"ט סיון שנת תרע"ו.

ביקורו של ה'אמרי אמת' אצלו

מסופר, שבעת ביקר ה"אמרי אמת" מגור זצ"ל

הגה"ק רבי שלמה קלוגר מברוד זצ"ל

בעל 'האלף לך שלמה' ועוד

ל' סיון תרכ"ט

רבינו הרבה לעשות ספרים כמעט עד אין קץ, חלק מהם הם תשובותיו שהשיב לאלפים ולרבבות מכל קצווי תבל אשר בקשו לשמוע תשובותיו בהלכה. בשנת תרכ"ט נאסף רבינו לעולמו.

פתיחת הלב ליראה ע"י תלמוד תורה

מנהג העולם לומר בהספד דבר הלכה ודברי תורה. מקור מעניין לכך כתב רבי שלמה קלוגר זצ"ל בספרו אבל משה אותו הוציא לאור על פטירת החתם סופר. והדברים מובאים גם בספרו של בנו כסף נבחר לשון למודים (פתח דבר הלכה).

והנה על הפסוק "ודברתם אל הסלע" (במדבר כ ח) דרשו חז"ל במדרש: שנה עליו פרק אחד או הלכה אחת.

מעתה, רואים אנו כי כשרצה לשבור האבן ולהוציא ממנו מים, ציווה עליו לומר דבר הלכה. כי התורה מסוגלת להוציא מים מן האבן. אם כן גם אנו בבואנו להספיד ורצוננו להוציא מים מלב האבן, צריכים לומר דבר הלכה.

וכך גם מבקשים אנו "ותפתח לבנו בתלמוד תורתך", ולכאורה אם פירושו כפשוטו היה לו

רבינו נולד לאביו רבי יהודה אהרן אב"ד קמרוב בשנת תקמ"ו. כבר בשנותיו הראשונות ניכרו בו סימני גאונות ובהיותו בן שש בלבד הפליא את שומעיו בחידושי תורה המעוררים התפעלות רבה. עד אשר רבותיו לא הספיקו ללמדו בינה וקנה תורה מפי אביו.

מיד אחר שנהיה בר מצוה פסקו ימי שלותו, כאשר נסתלק אביו שהביאו לחיי העוה"ז ולחיי העוה"ב. באותה עת עבר לעיר זאמוטש הסמוכה בה כיהן רבי יוסף הוכלגערנטר בעל "משנת חכמים", כאשר שוחח עמו הגאון מיד הכיר בעלם רך השנים כי עתיד להיות אחד מהגדולים אשר בארץ, ומיד הכניסו לביתו ולישיבתו והאציל עליו מתורתו. באותה תקופה היה המגיד מדובנה מגיד מישרים בזאמוטש ואף הוא פתח לרבי שלמה שער לאוצרות של עיון באגדתא ובמדרשים.

לא ארכו הימים עד אשר ישב רבי שלמה על כסא הרבנות בעיירה קולקוב הסמוכה ללבוב, זאת ע"פ המלצת הגדול בדורו בעל "ישועות יעקב". בשנת תקע"ה נתקבל לאב"ד ור"מ בק"ק יזעפוף בפולין. בשנת תק"פ נתקבל כרבה של בראדי זאת כאשר רבי אפרים זלמן מרגליות דוחק ומאיץ בפרנסי קהילתו לבל יחמיצו את ההזדמנות שגאון כזה יישב בעירם.

לומר "ותפתח לבנו לתלמוד תורתך". אלא כוונת הדברים כי עיקר פתיחת הלב היא כדי להכניס בו יראה או להוציא ממנו מים, אלא שלכל דבר סגור צריך מפתח לפותחו, ומהו המפתח שבו פותחים הלב, ליראה או לבכיה - הרי אומר 'תלמוד תורה'. זהו 'תפתח לבנו' ליראה, במה? 'בתלמוד תורתך'. (מרגליות היום)

כשרבי יאשה בער מבריסק חסר נפשו לנסיעה להגר"ש קלוגר זצ"ל

זוכר היה הגאון רבי יוסף דוב הלוי סולובייצקי זצ"ל, לימים רבה הנודע של העיר בריסק ומחבר ספרי 'בית הלוי', את אשר סיפר לו דודו הגאון רבי יצחק מוולוז'ין זצ"ל, בשנים בהם למד בישיבת וולוז'ין, את כל מעשה תקפו וגבורתו של הגאון הנודע רבי שלמה קלוגר זצ"ל, כי גדול הוא מאוד בתורה ובדבר ה' זו הלכה, ובלבו של רבי יוסף דוב גמלה ההחלטה לגלות למקום תורה, לעזוב את מקום מגוריו ברוסיה ולנסוע אל העיר ברודי שבמדינת גליציה, כדי להתאבק בעפר רגליו של גאון הדור רבי שלמה קלוגר ולשתות ממימיו הזכים.

עם החלטה זו באה השאלה המתבקשת 'כסף מנלן'. רבי יוסף דוב היה באותם ימים במצב כלכלי קשה מאוד, ובקושי היה לו לפונדת היום יום, לפת במלח וזמין במשורה. לא היה לרבי יוסף דוב ממי לבקש עזרה, ופרשת הכסף ההכרחי עבור הנסיעה הטרידה מאוד את רבי יוסף דוב שנפשו חשקה לשמוע וללמוד את תורתו של רבי שלמה קלוגר.

חלפו כמה ימים ורבי יוסף דוב רואה בבית הכנסת מספר אורחים שנודמנו לעיר, והנה הוא שומע את שיחת האנשים כי אורחים אלו נוסעים אל העיר ברודי, אלא שנתורו כאן ללינה של לילה אחד כדי לנוח ולאגור כוח להמשך הנסיעה. באותם רגעים חלף רעיון בראשו של רבי יוסף דוב ופניו אורו. מאת ה' הייתה זאת בכדי שהוא יוכל להצטרף אליהם בנסיעה לברודי.

לא המתין רבי יוסף דוב אפילו רגע ותיכף הוא ניגש אל האורחים, בוחן אותם במבט חודר, ומשיחה כי אחד מהם לבוש בבגדי עגלונים, הושיט לו את ידו לברכת שלום עליכם, וניגש הישר אל העניין: שמעתי שהיו אומרים כי אתם בדרככם לעיר ברודי, והיות יודע אני כי הדרך ארוכה לפניכם, יש את נפשי להציע לכם את עצמי כעוזר לעגלון. הלא בוודאי תשמחו לשוליה שיעמוד לימינכם בטיפול בסוסים, להאכילם שחת ולהשקותם מים, וגם לאחוז מפעם לפעם במושכות כאשר תבקשו לתת תנומה לעיניכם. אכן אין נחתום מעיד על עיסתו, אבל במקום שאין אנשים היה איש, וברצוני לבקשכם כי תקחו אותי כעוזר.

חיך העגלון מלוא פיו ואמר: יסלח לי כבודו, אבל דומני שיותר מתאימים אתם להיות מיושבי בית המדרש מאשר להצליף בסוסים, האותיות הקטנות קרובות אליכם יותר משיחתם של עגלונים. אבל ניחא, רצוני של אדם זהו כבודו, ואם נפשכם חשקה במלאכת העגלונות, מה טוב ומה נעים. אדרבה ואדרבה, נשמח לקחתכם

כעוזר מובהק לעמוד על ימיני לסמכני. מה משכורתך, ידידי, ומה שכר טולו בעד מלאכתך? תהה העגלון בעוזרו החדש. ורבי יוסף דוב נענה לו בעדינות: אומר לכם את האמת, זקוק אני ביותר להגיע אל העיר ברודי, ומכיון שאין לי דרך אחרת להגיע לשם, נכון אני לשמש כעוזר לעגלון, ובלבד שתדאגו לי במשך כל הדרך למזון ולמחיה ולמקום נאות ללינת הלילה, עד שבעז"ה נבוא לברודי.

תמימותו של העוזר מצאה חן בעיני העגלון. מתחילה חשב שהעוזר עתיד לבקש ממנו סכום כסף על עבודתו, אך משראה כי מסתפק הוא במועט, נחה דעתו עליו וידע כי מקח טוב עשה. הודיע לו העגלון, כי מחר בבוקר השכם, תיכף לאחר סיום תפילת שחרית במנין הראשון, אנו יוצאים לדרך. היה נכון להיות שם בשעה זו, לבל תפסיד את ההזדמנות להגיע לברודי.

אדהכי והכי מיהר רבי יוסף דוב להכין את עצמו לקראת הנסיעה. ראשית ארו את מטלטליו המועטים והכניסם לתוך מזוודה קטנה. לאחר מכן פנה אל כיכר השוק, שם עברו עגלות רבות ואף עצרו להפוגה קצרה, והתבונן בתשומת לב מרובה במעשי העגלונים. הביט איך הנוהג בסוסים מחזיק את המושכות וכיצד הוא מכה בשוט. גם הוסיף ובחן היטב את הצורה בה עושי המלאכה מטפלים בסוסים, מאכילים ומשקים אותם ומכנינים אותם לקראת הנסיעה.

מסתבר שכשרונותיו הגאוניים של רבי יוסף דוב עמדו לו היטב בבירור סוגיות עמוקות בש"ס, ללון בעמקה של הלכה עמומה ולאסוקי שמעתא אליבא דרבתינו הראשונים והאחרונים, אולם בכל הקשור לתורת הסייסות והכמת העגלונות לא עלתה בידו ללמוד כל זאת על רגל אחת. כי הנה לא חלפה שעה קלה מאז שעלו כולם על העגלה הנוסעת לברודי והעגלון מוסר את המושכות לידי של רבי יוסף דוב, והנה העגלה עומדת להתהפך. הסוסים נטו לצדי הדרך, וסירבו לחזור לכביש הסלול.

העגלון לא היה צריך יותר מזה כדי לתהות על קנקנו האמיתי של העוזר שנוסע איתו. הוא הבין מיד כי אותו אברך צעיר אינו עגלון ואינו עוזר לעגלון, אלא אברך גרידא שביקש לנסוע לברודי ומצא בו את הפתרון. משום מה, העגלון לקח את הדברים כפגיעה אישית ולא חפץ ללמד זכות על רבי יוסף דוב שלא הייתה לו כל ברירה אחרת. כעסו פתח העגלון ושפך קיתון של רותחים בפניו של עוזרו האומלל: רואה אני בך שלא תצלה לעגלונות וגם ללמוד תורה אינך רוצה, מה יהא בסופך, לא רב ולא עגלון, ונמצאת קרח מכאן ומכאן. אך כל זה אינו מתרץ את השאלה האחת והיחידה: למה רימיתני?! מדוע טענת באוזני שעוזר עגלון אתה בעוד שאין אתה אלא אדם לא יוצלח שאפילו לקשור זנבו של סוס אינו יודע. ובהתלהטות הדברים הרים העגלון את ידו ויתן את מתנת ידו בפניו של רבי יוסף דוב ההמום.

בענוותנותו הרבה הצדיק עליו רבי יוסף דוב את הדין. הוא לא התקומם נגד העגלון שהכה ואף לא השיבו על כל העלבונות. רבי יוסף דוב הבלוי על עלבונו, ואדרבה, השפיל את עצמו בפניו כשאמר לו שאכן הוא מודה ומתוודה שאין הוא עוזר עגלון מהשורה וכי אין לו כל מושג בעבודה עם סוסים. אך עם כל זאת מתחייב הוא לו שמאכן

ואילך הוא יהיה זהיר ביותר וישמור על הסוסים שילכו בדרך המלך מבלי לנטות ימין ושמאל.

מחוסר ברירה החליט העגלון להניח לרבי יוסף דוב להמשיך במלאכתו, אולם התרה בו לבל יעשה מלאכתו רמיה. אפס שהסוסים הרגיזו היטב מי הוא זה המחזיק במושכות, ידע שור קונה וחמור אבוס בעליו ויודעים הסוסים אם העגלון המגושם הוא זה שמחזיק במושכות ומכה אותם בשוט ללא רחמים, או שהמושכות מצויות בידי של אדם עדין נפש ורך לבב שאינו מסוגל להחזיק בשוט ולהלקות שוב ושוב. כיון שכן החליטו הסוסים ללכת בעצלתיים והיו מתקדמים לאיטם, עקב בצד אגודל.

עדיין החזיק העגלון בכעסו על העוזר הזה שאינו מתאים למלאכתו, והנה הוא רואה שהעגלה מתנהלת בכבוד ובאיטיות, העוזר אכן מחזיק במושכות והסוסים מהלכים על הכביש, אלא שאין הם מתקדמים כראוי וכרצוי, משל הם בטיוח שלאחר אכילת החמין בבוקרו של יום השבת. קצף העגלון מאוד ויחלוק לעוזרו עוד מהלומות וסטירות לחי כהנה וכהנה, תוך כדי שהוא מלווה את המכות בשלל דיבורי חרפות וגידופין.

רבי יוסף דוב המשיך להיות מהנעלבים ואינם עולבים, שומעים חרפתם ואינם משיבים. הוא לא ענה כלום לעגלון רק פניו הזכות העידו על כאבו הפנימי. כשהעגלון נרגע מעט מכעסו, שוב המשיך רבי יוסף דוב להנהיג את העגלה כשהוא אומר לעצמו ששווה לקבל את יסורים אלו באהבה ובלבד שיזכה לקבל פניו של גדול הדור רבי שלמה קלוגר וללמוד את תורתו.

עם תום שלשת ימי המסע שהיו רוויים בהתקפות ומכות מצידו של העגלון לעוזרו האומלל, הגיעו אל גבול ארץ גליציה ויסרו לאחת האכסניות שבשולי הדרך ללינת לילה. סיבבה ההשגחה הפרטית ובאותה אכסניה התאכסן גם אברך שבשחר בחרותו למד בישיבת וולוז'ין והכיר את רבי יוסף דוב כמי שמלבד היותו נכדו של הגאון רבי חיים מוולוז'ין הרי הוא גם תלמיד חכם מופלג בעצמו. והנה רואה האברך כי העילוי הגדול משמש כאן כעוזרו של העגלון, הנה הוא מאכיל ומשקה את הסוסים והנה הוא סוחב את מזוודות הנוסעים מהעגלה אל תוך האכסניה.

מחזה מפליא זה עורר את האברך לספר זאת לבעל האכסניה, אתו הספיק להתיידד, ועד מהרה טרח בעל האכסניה לספר זאת בלחשיה לכל באי האכסניה: הלא ידעתם אם לא שמעתם את החזיון המוזר הזה כי הנה אברך זה העובד כאן כעוזרו של העגלון הוא נכד של גדול דורנו והוא בעצמו כלי מחזיק ברכה, עילוי מפואר, ולמרבה הפלא מצא לעצמו עבודה בזויה שכזאת.

הייתה האכסניה כמרוקחה עד שהשמועה הגיעה לאוזניו של העגלון. אחד מבאי האכסניה החליט שעליו לברר את טיבה של הפרשייה עד תום, ומיהר ליידע את העגלון בזהותו של העוזר בו הוא לא הפסיק להתעמר. תחילה לא האמין העגלון למשמע אוזניו וחשב כי המספר חומד לו לצון, אולם המספר מיהר והביא אליו את האברך שהכירו מישיבת וולוז'ין והוא העיד בפניו שברור לו כמאה עדים שהוא ולא אחר העילוי הנודע, נכדו של רבי חיים מוולוז'ין.

ככל שהיה העגלון איש המוני ומגושם, אולם חרדה לכבוד התורה הייתה בו. הוא סבר לחשוב

השקעת מכוון כדי ללמדני אומנות, את מלאכת העגלונות שהיא מלאכה המחיה את בעליה בשעת הדחק, והנה קודם נסיעתי לא ידעתי כלום בכל הנוגע לסוסים, ועתה הפכתי לבעל נסיון.

ביקש העגלון להפיס את דעתו של רבי יוסף דוב ואמר לו כי הוא משוחרר מתפקידו כעוזר, וכי מעתה ואילך, עד הגיעם לברודי, הוא יהיה אורחו האישי. אולם רבי יוסף דוב לא הסכים לשמוע מזה כלל, והוא אמר לו שאין בדעתו לחזור בו מההסכם הברור שביניהם כי הוא ישמש כעוזר עד הגיעם לברודי, ואכן כך היה. רבי יוסף דוב המשיך לשבת לצידו של העגלון עד שהגיעו לעירו של רבי שלמה קלוגר, אליו גלה ללמוד תורה מפיו.

(ספיר ויהלום ויחי פ"ב - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

לבקשת סליחה, שכן אחרי ככלות הכל ידיעותי בתורה גדולות ומרובות משלך. אבל עכשיו שעל עסקי עגלונות וסוסים הכית אותי, הרי שבוודאי הצדק מצוי עימך, כי ברור הוא הדבר שאני בור ועם הארץ בעניינים אלו. לא זו אף זו: היות והתכוונת לטובתי, ללמדני פרק בהלכות סוסים ועגלות, להודיעני את דרך האחיזה במושכות והנהגת הסוסים, הרי שבוודאי עשית ונהגת כדן המלמד שהותר לו להלקות את תלמידיו.

לא נחה דעתו של רבי יוסף דוב עד שהכריז בהתרגשות: דע לך כי אני הוא זה שצריך לבקש מחילה ממך, שהרי טורח רב ואי נעימות גרמתי לך כשהצטרפתי בפניך שיוודע אני להיות עוזר לעגלון בשעה שלא ידעתי מאומה, עד שבגללי ירדו הסוסים מהכביש והיו מהלכים בעצלתיים. כמו כן, אסיר תודה אני לך על שבימים אלו

כי מדובר באדם המבקש לברוח מבית המדרש כי אין תלמודו עולה לו יפה, והנה מתברר לו כי מדובר בעילוי שכל עולם הישיבות חרד לשמו, ולא זו בלבד אלא שהוא גם ממשיך לשלשל הזהב של גדולי הדור.

בצעדים כושלים הלך העגלון לחצר האכסניה, שם עדיין היה רבי יוסף דוב טרוד במלאכת ניקיונם של הסוסים וארגונם לשנת הלילה. בקול בוכים החל העגלון לבקש את מחילתו של רבי יוסף דוב ויתחנן בפניו כי יסלח לו על כל מה שהתעמר בו. העגלון אמר לו כי נודע לו מי הוא, וחלילה אין הוא רוצה להיענש על פגיעתו בכבוד התורה והחמיה.

חייד רבי יוסף דוב והשיב לעגלון: תמהני עליך מה מקום יש כאן לבקשת סליחה ומחילה? אילו על דברי תורה היית מכני, היה מקום אולי

הרה"ק רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זי"ע

בעל 'מאור ושמש'
א' תמוז תקפ"ג

והללו אומרים הלכה כמותנו, יצאה בת קול ואמרה אלו ואלו דברי אלהים חיים. וכתב ע"ז הריטב"א שם וזה לשונו: "שאלו רבני צרפת ז"ל, היאך אפשר שיהיו אלו ואלו דברי אלקים חיים, זה אוסר וזה מתיר, ותיצו, כי כשעלה משה למרום לקבל התורה, הראו לו על כל דבר מ"ט פנים לאיסור ומ"ט פנים להיתר, ושאל להקב"ה על זה, ואמר, שיהא מסור לחכמי ישראל שבכל דור ודור ויהיה ההכרעה כמותם", עכ"ד. ע"כ נחלקו החכמים תמיד ביניהם, משום שכל חכם פירש את ההלכה כפי דעתו בענין, ובכל זאת צדקו דברי כולם, כי התורה הקדושה כוללת בתוכה מ"ט פנים בכל דבר, ולכן אע"פ שאלו מטהרים ואלו מטמאים, מכל מקום דברי אלהים חיים הם.

בזה אמרתי לפרש מקרא קודש (כי תשא לב, טו) "לחת פתבים משני עברייהם מזה ומזה הם פתבים". לכאורה צריך ביאור, איזה צורך יש שהלוחות יהיו כתובים גם מלפנים וגם מאחור. אך להמבואר יתפרש היטב, שהרי בכל הלכה שניתנה למשה בסיני, ישנם מ"ט פנים להיתר ומ"ט פנים לאיסור, לכן כל מצוה ומצוה שנכתבה בשני לוחות הברית, נכתבה משני צידי הלוחות ישר והפוך, כדי להורות שלא רק מה שרואים מלפנים זוהי ההלכה האמיתית, כי ישנו גם צד נוסף שהוא הפוך לאחור, ושם אפשר לדרוש אחרת את ההלכה. עוד יש לפרש בזה אמרם (אבות פ"ה מ"ב) בן בג בג אמר הפוך בה והפוך בה דכלא בה, שלכאורה יש מקום לחשוב שהצד ההפוך בלוחות הברית אינו משמש כלום, לזה בא בן בג בג ואמר, הפוך בה והפוך בה דכלא בה, גם בצד ההפוך שהוא סותר את ההלכה המשתקפת בצד הישר, גם בצד זה ישנה תורה שלימה, שהרי כך ניתנה התורה מפי הקב"ה, שבכל הלכה אפשר לדרוש לכאן ואפשר לדרוש לכאן, רק ההכרעה הסופית תלויה בידי גדולי הדור המוסמכים להוראה.

(הגה"צ רבי נתן גשטטנר - שיחות מלוה מלכה מוצש"ק מברכין תמוז שנת תשס"ט)

הרה"ק רבי שלום מבעלזא אמר בראותו את הספר מאור ושמש, כי ידע והכיר במעלתו וחשיבותו של רבינו עזר בלובלין, אולם גדלות נעלה ונפלאה שכוז, לא פילל מעולם.

כבה נר המערבי, סיפר בנו הגוטער יוד, שבשנות מחלתו של רבינו, בא פעם לחדר אביו, ומצא אותו שוכב על הארץ בפישוט ידים ורגלים, ובוכה מאין הפוגות באמרו; רבוננו של עולם חוס וחמול עלי נפש העני שלא אמות ח"ו בלא תשובה שלימה לפניך. רבינו השיב את נשמתו הזכה ליוצרה בא' בתמוז תקפ"ג, כבן שבעים ושנים שנה, ונטמן בבית החיים החדש בקראקא, זי"ע.

כוחו הגדול בתורה הק'

כבר הזכרנו כמה פעמים מה שמביא המאור ושמש בשם רבו הק' בפרשת קורח, שהמחלוקת הקבועה שהיתה בין שמאי והלל היתה מחלוקת לשם שמים, ורק המחלוקת שהיתה בין 'בית שמאי' ובין 'בית הלל' היא היתה שלא לשמים לגמרי, עיי"ש.

בעירובין (יג:) איתא, שלש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים הלכה כמותנו

בעיר ניישטאט שבפולין, נולד רבינו לאביו ר' אהרן הלוי עפשטיין, ולאמו מרת צילקא, בסביבות שנת תקי"א האירה שמשו של רבינו.

כאשר היה רבינו ילד קטן עקר אביו מניישטאט לקראקא בתקוה למצוא שם את פרנסתו, בקראקא היה לאופה, היות ולא השיגה ידו של ר' אהרן לשלוח את בנו קלמן למלמד, קלמיש'ל הקטן, על אף שניחן בראש חריף ובכשרונות, היה נוטל את הכעכים שאביו אופה ומוכר אותם בשוק, בכדי לסייע בפרנסת המשפחה הגדולה.

רבינו היה תלמיד מובהק להרה"ק רבינו אלימלך מליז'ענסק זי"ע, ויצק מים על ידיו כפשוטו ממש, בקיימו בנפשו 'גדולה שימושה', במשך זמן רב, והיה שימושו חביב ביותר על רבו. לאחר פטירתו דבקה נפשו בתלמידו הגדול החוזה מלובלין, שהחשיבו והעריצו כאחד מגדולי החבורה, בד בבד לא מנע עצמו מלשאוב מבארם של כל צדיקי החסידות האחרים, כדוגמת הרה"ק רבי זושא מאניפולי, הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב, הרה"ק רבי משה מפשעווארסק, הרה"ק רבי מרדכי מנשכין, הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימינוב, ועוד עשרות מצדיקי הדור ההוא, בעפר רגליהם התאבק משחר ימיו ועד זקנה ושיבה. וכהגדרתו של הרה"ק רבי בן ציון מבאבוב הי"ד שהיה רבינו 'מיחידי סגולה שאפילו אחר שנעשה לרבי עדיין נשאר חסיד'. ובוה היה דוגמא ומופת לבני דורו.

בספרו הקדוש מאור ושמש שנתקדש בחיבה על ידי צדיקי החסידות לגוניה, עד שהיו שכינהו 'שולחן ערוך לחסידות', הנחיל רבינו לדורות מתורותיהם הדרכותיהם והנהגותיהם של רבותיו הצדיקים, על ספר קדוש זה התבטא הרה"ק רבי אריה לייבוש מווישניצא בעל אריה דבי עילאי; 'כי יש בכח הספר ליטול נשמה מגוף האדם לכבסה וללבנה היטיב, ולהחזירה כבריה חדשה, וכן רמז גם בהסכמתו. וכבר הגאון רבי דוב בעריש מייזליש אב"ד קראקא בהסכמתו לספר העיד כי; אף כי אינני מעדת המתחסדים, מפיו לפידים יהלכו להלהיב לב קוראיו ביראת ה' ואהבתו. ואילו

הרה"ק רבי מנחם מנדל שניאורסון מליובאוויטש זי"ע ג' תמוז תשנ"ד

תחילה פניתי אל הרה"ק רבי יואל מסטמאר זצ"ל שהשיב לי לעשות את שתי העצות, גם יתן לגוי שותפות בעסק וגם ימכרו לו ליום השבת. אך שאלתי, דלמה לא יהא בזה משום מראית עין, כי אולי יאמרו ששכר את הגוי לעשות עבורו מסחר בשבת, והשיב שאין אנו יכולים לחדש איסורים ב'מראית עין', כי אם חז"ל התירו באופנים אלו על ידי שותפות עם הגוי, על כרחך שהבינו שאין בזה חשש מראית עין, כי ידעו כולם שהגוי השותף עובד שבת מחמת עצמו.

כששטחתי הדברים לפני הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא זצ"ל השיב 'רעבישע תשובה', ואמר "פאר א היימשע יוד הייתי מציע עסק אחר...". ואילו כששאלתי את הרה"ק רבי מנחם מנדל מליובאוויטש זצ"ל אמר בתבונה ובהשכל "אם כבר נהוג כן במקומכם, שיש מבני הקהילה שעוסקים בכך עפ"י ההיתרים הנ"ל, יכול גם הוא לפתוח עסק זה, אבל אם עדיין אין כזאת בכל העיר לא יפרוץ גדר, כי זה יכול לגרום לפרצות חמורות בשמירת שבת קודש", ואכן סילק הלה ידיו מעסק זה, כי לא היה מקובל כן בעיר. וגם שטחתי את השאלה לפני הגאון רבי יצחק יעקב ווייס גאב"ד ירושלים ת"ו (כאשר אז היה עדיין רב ודומ"ץ במנטשטטר שבאנגליה) ונטה לאיסור, ותשובה זו נדפסה בספרו שו"ת מנחת יצחק (ח"ט סי' כד).

לאחר תקופה קצרה התיישב במלבורן פליט מפולין, ועל אף שהיה תלמיד חכם ובר אוריין פתח עסק כזה בשבת, והגם שעשה כן בדרך היתר ריננו אחריו כל בני העיר, היתכן שיהודי כזה יפתח חנותו בשבת. ואני נוכחתי לראות אז את פקחותו של האדמו"ר מליובאוויטש דחכם עדיף מנביא.

(מפי ספרים וסופרים - פרק אבות - פ"ד הע' עז)

הוא בשבת קודש שאז יכולים להתעסק בצרכי כביסה וכיו"ב, וידידי הנ"ל רצה לפתוח עסק כזה ובשבת יתן לגוי ליכנס שם לבדוק שהכל מתנהל כשורה.

הצעתי לו שעל פי הלכה יש ב' עצות כדי להינצל מאיסור אמירה לגוי, חדא, שיהא הגוי שותף עמו, ואפילו רק בעשרה אחוז סגי, ויעבוד עמו כל יום בחנות, דכיון שכל השבוע עובדים ביחד נמצא מה שעושה הגוי בשבת עביד אדעתא דנפשיה (עי' או"ח סימן רמה סעיף א בהגה). ובאופן אחר אמרתי, שימכור את הריווח של יום השבת במחיר קבוע, ואז לא יהא שותף בשבת, ונמצא שאינו עובד ומרוויח ממלאכת שבת כלל (עי"ש ברמ"א ו). אך למעשה לא רציתי לסמוך על היתרים אלו כי אם בהוראת חכם, והצעתי שאלה זו להרבה מגדולי הדור ההוא.

הרה"ק רבי מנחם מענדל נולד לאביו הרה"ק המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן אב"ד יקטרינוסלב ביום י"א ניסן תרס"ב.

מצד אביו חוטר מבעל ה'צמח צדק', ומצד אמו הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה נכד רבי אברהם דוד לאוואט בעל 'שער הכולל' קב נקי' נתיב החיים'.

מילדותו ניכרו בו כשרונות נדירים ולמרות שתקנותו המופלגה באותם שנים, נודע כי בתקופת הבר מצוה כבר היה בקי בש"ס ופוסקים, אביו הגאון המקובל זצ"ל היה מורו ורבו בנגלה ובנסתר משך שנים רבות.

לראשונה נפגש עם חותנו המיועד האדמו"ר הרה"ק רבי יוסף יצחק זצוק"ל בשנת תרפ"ג, אשר הכניסו אט אט לסוד ההנהגה.

בשנת תרפ"ט התקיימה החתונה, כאשר חותנו מתבטא את בתי נתתי לאיש והפליג בקדושתו וגאונו.

החתונה נערכה בווארשא בה נטלו חלק גדולי עולם, בין השאר רבי מאיר שפירא מלובלין בעל שו"ת 'אור המאיר', הגאון רבי מנחם זעמבא הי"ד, ועוד.

למן אותה תקופה עד הצלתו מאירופה הנאצית בשנת תש"א התבודד והתקדש, עלה והתעלה תחילה בגרמניה ולאחר מכן בצרפת. חותנו הפנה אליו מכתבים שונים של שאלות שהתקבלו אצלו בנגלה, בקבלה, ובחסידות, כדי שישב עליהם.

באותן שנים נפגש בהזדמנויות שונות עם צדיקי דורו כגון בעל 'אמרי אמת' מגור, הרה"ק ר' אהרן מבעלזא בעל 'מנחת אלעזר' ממונקאטש ועוד.

עם הסתלקות חותנו ביו"ד שבט תש"י, נתנו בו החסידים עיניהם ומינוהו למנהיגם ומורה דרכם. ביו"ד שבט תש"א אמר את המאמר הראשון דיבור המתחיל 'באתי לגני', וכך אט אט החל לנהוג נשיאותו ביד רמה, כאשר היה מתוועד עם החסידים שעות רבות במאמרי חסידות בנגלה ובנסתר, כך עלה והתעלה בתורה ועבודת ה' עד אשר נתעלה לשמי רום ביום ג' תמוז תשנ"ד.

חכם עדיף מנביא

סיפר הגה"צ רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל בשהותי באוסטרליה (בפעם הראשונה, משנת תשי"ט עד תשכ"ד) רצה אחד מידידי לפתוח מכבסה אוטומטית, להעמיד כמה מכונות כביסה בחנות, והרוצה להשתמש במכונה צריך להכניס מטבע ואז מתחילה המכונה לפעול, ולצורך זה אין צריך שיעמוד שום אדם במשך כל שעות היום, אך צריך להיכנס פעמיים או שלוש ביום כדי לראות שאין תקלות וכדומה.

והנה הריווח לעסק זה בא ברובו מיום השבת, כי במשך כל ימי השבוע עוסקים הגויים בעבודתם ועסקם, ואילו ביום השבת יש לרובם חופש מן העבודה וכ"ש ביום הראשון - יום חגם שאז הם זוללים וסובאים, נמצא שעיקר זמן פנוי שיש להם

להתאב בפרשת השבוע
עם האוצר הכלום

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחניות הספרים המובחרות

הגה"ק רבי פינחס הורביץ ז"ע בעל ה'הפלאה' ועוד ד' תמוז תקצ"ב

צדיקים לאחר מיתתם - אינם משתכחים מן הלב

ביאור נפלא אמר הגה"ק בעמח"ס הפלאה זצ"ל, לפרש מאמרם ז"ל (שבת לא.) אמר רבא בשעה שמכניסים אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה "קבעת עתים לתורה". ומפרש 'קבעת עתים' הוא מלשון גזילה, כדכתיב (מלאכי ג, ח) הַיְקַבֵּעַ אֲדָם אֲלֵקִים כִּי אֲתָם קִבְעִים אֹתִי וְאֲמַרְתֶּם בְּמִה קִבְעֶנּוּךָ הַמַּעֲשֵׂר וְהַתְּרוּמָה וגו', ופירש"י דקביעה לשון גזל בארמי, ולזה אמרו דאף שאין לו פנאי ללמוד כי טרוד הוא מאד בפרנסתו והוא עייף ויגע, מכל מקום צריך לקבוע היינו לגזול עיתים לתורה, ולקחת כמה שעות מסדר יומו העמוס בדברים גשמיים, עכ"ד.

ובזה פירש הגה"צ רבי נתן גשטטנר זצ"ל את השאלה הראשונה "נשאת ונתת באמונה", י"ל בדרך צחות דהנה כשמכניסים אדם לדין ובודקים את חשבונותיו ושואלים אותו נשאת ונתת באמונה, ורואים שלא נשא ונתן הכל באמונה, אם שהמשקל אינו מודד כהוגן או שהסחורה שנתן אינה כשורה והעלים את חסרונו מעיני הקונים, וישאלוהו למה גזלת מאנשים את ממונם, וישיב ויתנצל הלא אחרת איני יכול להתפרנס והוכרחתי לגזול מהם. ואח"כ אומרים לו נראה אם קבעת עתים לתורה, ויענה שלא היה לו זמן ופנאי לעסוק בתורה, ואם ישאלוהו למה לא גזלת כמה שעות במשך היום ללימוד התורה, יענה ויאמר בהן צדקו שהוא אינו גזלן, וע"ז ישיבו לו תשובה ניצחת, א"כ למה בעניני משא ומתן היית גזלן. נמצא ששואלים אותו בדרך ממה נפשך, אם גזלת במשא ומתן ולא נשאת ונתת באמונה, א"כ למה לא קבעת וגזלת גם עתים לתורה. ולכן צריך כל אחד להשתדל בשניהם, שמשאו ומתנו יהיה באמונה, ואילו ללימוד התורה יהיה בבחינת קבעת שיגזול זמן ללימוד התורה עכ"ד ודפח"ח. (להורות נתן)

הגאון בעל הפלאה ז"ל מה שאמרו חז"ל הרוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות, הכוונה חכמה זה סדר קדשים, והלימוד בקדשים הוא עמוק עמוק מי ימצאנו, רק האיש אשר נפתח לבו ושכלו בדיני ממונות, הוא יוכל להבין ולהשכיל בקדשים. וזה חידתם הרוצה שיחכים ללמוד קדשים, יעסוק מתחילה בלימוד דיני ממונות ושם ימצא אור זרוע להיות לו לב חכם ללמוד קדשים, ודפח"ח.

הסכמת המחנה חיים לספר סדרי טהרה על מסכת כליים

הגה"ק רבי פינחס נולד בעיר טשורטקוב שבפולין בשנת תצ"א לאביו הגאון רבי צבי הירש הלוי הורוויץ ממשפחת רבנים.

למד תורה מפי אביו שהיה אב"ד בטשורטקוב, ומפי אחיו הגדולים ר' נחום, לימים אב"ד בעיר פרסקרוב, ור' שמואל שמלקא, לימים רבה של העיר ניקלשבורג. מאוחר יותר התקרבו האחים ר' פינחס ור' שמואל להמגיד הק' ממזריטש, תלמידו של מרן הבעש"ט זי"ע.

בהמשך שימש ר' פינחס ברבנות בערים שונות, ובשנת תקל"ב מונה למלא את מקומו של ר' אברהם אביש (נפטר בשנת תקכ"ט) כרבה של פרנקפורט דמיין, ובתפקיד זה שימש במשך 33 שנים, עד פטירתו בשנת תקס"ה.

בתקופה זו היה בקשרים הדוקים עם ר' יחזקאל לנדא בעל 'נודע ביהודה', ר' נתן אדלר מפפד"מ (רבו המובהק של ר' משה סופר בעל ה'חתם סופר'), ועם כמה מגדולי החסידות. בסוף ימיו החלה לפרוח תנועת ה'השכלה', ור' פינחס נאבק בה בכל כוחו. הוא העמיד תלמידים רבים, המפורסם שבהם הוא ה'חתם סופר'.

ספרו הידוע ביותר הוא 'ספר הפלאה', הכולל למעשה שלושה ספרים: 'ספר כתובה' על מסכת כתובות, 'ספר המקנה' על מסכת קידושין, וספר 'פנים יפות' - דרשות על התורה וחמש מגילות. כמו כן נדפסו חידושיו על מסכתות נוספות תחת השם 'הפלאה'.

נתבקש לישיבה של מעלה ביום ד' תמוז שנת תקס"ה.

הרוצה להחכים וללמוד קדשים יעסוק קודם בדיני ממונות

בהסכמת המחנה חיים לספר סדרי טהרה על כליים, כתב בשם הפלאה ז"ל: "שמעתי מפי אמ"ו הגאון חתם סופר ז"ל שאמר בשם רבו

מחוברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישראל למייל האישי

לכל יהודי חלק באבותינו ובקדושתם

הפוגם בענף פוגם בכל האילן

מאחר וכל ענף הנפגם אינו נפגם לבדו אלא פוגם בכל האילן וכן להפך, נמצא כי אם היה קרח מכשיר מעשיו היה גורם קדשה לכל הענפים הקדושים שיצא מהם עד לאילן הגדול יעקב אבינו ע"ה. אז היה נדרש בו 'קרח טהור', 'בן יצחק' שהיה מאיר לעולם כצדקתו. 'בן קהת' שהיה מקהה שני כל רואה גדלותו ומעלתו, 'בן לוי' שנתלנה מיום לדתו לקדוש ברוך הוא בכמה מעלות.

אך עקשו כשחטא קרח ועבר על אחד מעקרי האמונה שהיא האמונה במשה רבנו ע"ה שהוא אב לנביאים, שכן בטענתו רצה לומר שנבואת משה רבנו ע"ה אינה אמת ח"ו ושעשה על דעת עצמו. וכשכפר במשה רבנו ע"ה החליף את ענף הקדשה שלו לטמאה חמנא ליצולן, ולא רק הענף שלו נהפך לטמאה, אלא עוד גרם נזק לאבותיו מדור לדור עד שהגיע הפגם ליעקב אבינו ע"ה, אבל מאחר שיעקב אבינו ע"ה התפלל שלא יזכר שמו על מחלקתו לא נגע בו הפגם. ודבר זה הוא לטובתו של קרח, שכן אם היה הפגם נוגע בקדשת יעקב אבינו ע"ה שהוא גוף האילן לא היתה לו תקומה ולא חלק בעולם הבא והיה נכרת מהקדשה, אבל עתה כשלא הגיע הפגם לשרש, לא נתק החבל ונשאר אחוז בשרש ויש לו תקנה.

במעשה טוב משפיע ומוסיף קדשה כביכול לאבות הדושים

מצתה בא הישמח משה ע"ה (סוף פר' ויחי ד"ה הנה) ומאיר את העולם באור יקרות מחדש

המלמדנו סוד מיוחדת הקדשה שקידינו, ידיעת הפכים בשוה, וממה שיש לרע נוכל לדעת דבר והפוכו לצד הטוב, שכן מדה טובה מרבה ממדת פרענות (יומא ע"ג), אם כן, לאחר שהתגלה לנו שאם נקשל אדם במעשה צברה הרי הוא גורם פגם בשרשו עד למעלה באש חס ושלום, מזה נדע שכל שכן משפיע האדם למעלה במעשיו הטובים, כי לכל יהודי באשר הוא, יש כח עצום זה לפעול במעשיו לטוב ולמוטב, ובכל מעשה שעושה ידע שלמרות היותו בעיניו שפל רוח, הרי שבמעשיו יכול הוא לעורר ולהוסיף קדשה עד לאבותינו הקדושים. מי פתי יאבד גדלות עצומה זו שנותנים לו מן השמים, זה הרי דבר שלא שייך להשיג בעיני בשר, הכיבוד יכול אדם בקימו את מצות ה' להגיע גבוה כל כך עד שמשפיע במעשיו על האבות הקדושים שהיו רגלי המרכבה (כ"ר מז"ג).

כיצא בדבר אמה למד מפינתם בן אלעזר בן אהרן הכהן שנתנה לו הכהנה אפלו שגולד לפני שאביו וסבו נמשחו לכהנה, שבשל כך מן הדין אינו כהן, כי רק אם נולד בן לכהן בעודו בכהנתו נעשה כהן בעקבותיו, אך מי שגולד קדם שנמשחו אבותיו אינו נעשה כהן. אך בפינתם שונה הדבר, כפי שכותב הר"ק רבי משה אלשיך ע"ה (במדבר כ"ה י"א), שאף שמצד הדין אינו ראוי לכהנה, בכל זאת 'בא הכתוב ויחסו אחר אהרן', לומר לך כי כאשר עושה האדם מצוה בשלמות, הנה לא בלבד שנעשה כל עצמו בריה חדשה בשפע קדשה אשר השפיע על עצמו, כי אם מוסיף קדשה אור וזכות גם באבותיו, ולפיכך כאשר פינתם מסר את נפשו הוסיף קדשה באבותיו השונה בערכה כמו כמה שנים נוספות בקדשת הכהנה, וכאלו היתה הכהנה נמצאת עמהם עוד קדם שגולד, ואם כך יוצא שפינתם נולד לאחר שנתכנה אבותיו ומצד הדין נמשכת בו הכהנה מאבותיו.

- א. על דרך הכתוב (ויקרא י"ג ז) 'קרח הוא טהור הוא', ובמגלה עמוקות כאן כתב: קרח שהי' ממדיינה מעולה ביותר ראש הלויים (ויקרא י"ג ז) כי ימרט ראשו ק"ח הוא טהור הוא רק לקח לעצמו חלק הקליפה של קין כדי לחלוק על משה והיה אז קרח טהור הוא. כבוד 'איש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא', אהרן היה קדוש והוא היה טהור, שהן ב' סטריין, קדוש מימין טהור משמאל. לכן ציוה להעביר תער על ראשו, הוא היה אז במדריגת גבריאל שהוא מסטרא דשמאל במרכבה לעילא ואהרן הוא במדריגת מיכאל (מגלה עמוקות).
- ב. ראה פירוש המשנה לרמב"ם (סנהדרין פ"ג מ"א): והיטוד השביעי נבואת משה רבינו. והוא שנאמין שהוא אביהן של כל הנביאים שקדמו לפניו והבאים אחריו, הכל הם למטה ממנו במעלה, והוא בחיר ה' מכל המין האנושי, אשר השיג ממנו יתעלה יותר ממה שהשיג וישיג כל אדם שנמצא ושימצא. והוא עליו השלום הגיע לתכלית הרוממות מעל האנושיות עד שהשיג המעלה המלאכית ונעשה במעלת המלאכים, לא נשאר לפניו שום מסך שלא קרעו ולא עצר בעדו שום מעצור גופני, ולא נשאר בו שום דבר מן החסרון לא מעט ולא הרבה, והושבת בו הכוחות הדמיוניים והחושיים בכל השגותיו, ונתחבל כוחו המתעורר, ונשאר שכל בלבד, ועל ענין זה אמרו עליו שהוא מדבר עם ה' בלי אמצעות המלאכים.
- ג. כמו שהביא רש"י (ט"ז א) את דברי המדרש (בתומא א) ומה ראה קרח לחלוק עם משה, נתקנה על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל שמינהו משה נשיא על בני קהת על פי הדיבור. אמר קרח, אחי אבא ארבעה היו שנאמר (שמות י"ח) 'ובני קהת וגו', עמרם הבכור נטלו שני בניו גדולה אחד מלך ואחד כהן גדול, מי ראוי ליטול את השניה, לא אני שאני בן יצחק שהוא שני לעמרם, והוא מנה נשיא את בן אחי הקטן מכולם, הריני חולק עליו ומבטל את דבריו.
- ד. וראה בפירוש תפלה למשה על תהלים (לבעל הישמח משה) שביאר על פי דברי האור החיים הקדוש את הפסוק (מט"ו) 'אבותי עד דור אבותי עד נצח לא יראו אור', שמדובר ברשעים כמו שכתוב (שם פסוק ט"ו) 'כצאר לשאר שתי מות ירעם וגו', והרי מובא בדברי האור החיים שכל זמן שלא הגיע הפגימה עד שרשו בהאבות שהם עיקר האילן אינו נכרת לנצח, מה שאין כן אם חס ושלום מגיע עד שם, ואין קורין אבות אלא לשלשה, ולזה אמר הכתוב 'אבותי עד דור אבותי' רוצה לומר אם רעתם תבוא עד שרשם בהאבות דהיינו דור אחר דור למפרע עד האבות, אזי 'עד נצח לא יראו אור'. והיינו 'זכור לעבדיך לאברהם וגו' אל תפן אל קשי העם הזה, רוצה לומר שלא יפן שורש האבות לרשת הבנים למען לא יאבד לנצח.
- ה. וכבר כתב האר"י הקדוש ע"ה (שער הפסוקים תהלים צ"ב): 'צדיק כחמר יפוח', הנה סופי תיבות צדיק כחמר יפוח, הוא ק"ח. לרמזו, אל שמואל הנביא, שהיה צדיק הבא מזרעו של קרח, כי כל תיקונו של קרח פריחתו ועלייתו מן גיהנום היה על ידי שמואל בן בננו.
- ו. כמאמר החכם 'ידיעת הפכים אחד'. וכך ביאר המהר"ל (נצח ישראל ריש פ"א): כאשר הדבר הטוב נודע מהפכו ידיעה אמיתית, וכן כל הדברים נקנה הידיעה בהם מן ההפך, כי מן מראה השחור יכול לדעת מראה הלבן שהוא הפכו, וכן כל הפכים, מן האחד נקנה הידיעה בהפך שלו. ומוסיכם הוא כי 'ידיעת הפכים הוא אחד'. ובשביל זה אמרו בערבי פסחים (פסחים קס"ג) בהגדה 'מתחיל בנגות ומסיים בשבח', ולמה מתחיל בנגות, רק שמפני שהפך לשבח הכרה אמיתית רק מן ההפך. ולכן אין לפרש ענין הגאולה האחרונה, אם לא שנבאר ענין הגלות והחורבן, שבוה יודוע הטוב והתשועה שאנו מקיין, וכאשר אנו באים לבאר ענין הגלות ידיעה אמיתית, צריך לבאר קודם הסבה לגלות, והדברים שהשייכים אל הגלות.
- ז. בגמרא: וכי אי זה מידה מרובה, מידה טובה או מידת פורענות, הוי אומר, מידה טובה ממידת פורענות. ופירש רש"י שם: מידה טובה מרובה על הרעה חמש מאות בה, שבמידה טובה נאמר (שמות לו ז) 'וצר חסד לאלפים' ובמידת פורענות הוא אומר (שם) 'על שלשים ועל רבעים'.
- ח. כמאמר הר"ק רבי דוב בער ע"ה המגיד ממעוררתיש (מגיד דבריו ליעקב את רח) על המשנה (אבות פ"ב מ"א) 'דע מה למעלה ממך', שכל מה שיש למעלה, הינו 'ממך' שהכל תלוי במעשי התחוננים. וכן הוא בתולדות יעקב יוסף (פ"ה ויקרא): 'דע מה למעלה ממך', אי אכזריות או רחמים זה נמשך 'ממך', אי קיימא בנהירו דאנפין גורם כך למעלה, והוא הדין בעצבות או אכזריות או רחמים גורם כך למעלה.
- ט. ראה לשון נפלא שכתב בנפש החיים (שער א פ"ד): וזאת תורת האדם, כל איש ישראל, אל יאמר בליבו ח"ו, כי מה אני ומה כוחי לפעול במעשי השפלים שום ענין בעולם, אמנם יבין וידע ויקבע במחשבות לבו שכל פרטי מעשיו ודבריו ומחשבותיו כל עת ורגע לא אהאבידו ח"ו, ומה רבו מעשיו ומאד גדלו ורמו, שכל א' עולה כפי שרשה לפעול פעולתה בנבחי מרובים, בעולמות וצנחנות האורות העליונים, ובאמת כי האיש החכם ויבן את זאת לאמיתו, לבו יחיל בקרבו בחיל ורעדה, בשומו על לבו על מעשיו אשר לא טובים ח"ו על היכן המה מגיעים לקלקל ולהרוס בחטא קל ח"ו, הרבה יותר ממה שהחריב בנכודצאר וטיטוס וכו', וראה עוד שם בהגה"ה שביאר בזה את דברי המשנה 'דע מה למעלה ממך' באתרו אופן.
- י. במדרש: אמר ריש לקיש האבות הן הן המרכבה, שנאמר (להלן י"ז כ"ב) 'ויעל אליקים מעל אברהם', 'ויעל מעליו אליקים' (להלן י"ג י"ג) 'הנהגה נצב עליו' (להלן כ"ה י"ג). וכך איתא בוהור (צ"ח כ"ה) האבות הן הן המרכבה, דאינון 'פני אריה אל הימין לארבעתם' וגו'.
- יא. כמו שפירש רש"י (במדבר כ"ה י"ג): 'ברית כהונת עולם', שאף על פי שכבר נתנה כהונה לזרעו של אהרן, לא נתנה אלא לאהרן ולבניו שנמשחו עמו ולתולדותיהם שיולידו אחר המשחתן, אבל פינתם שנטול קודם לכן ולא נמשח לא בא לכלל כהונה עד כאן, וכן שנינו בנבחים (ק"א) לא נבחנו פינתם עד שהרגו לזמרי.
- יב. וביאר בזה המשך לשון הכתובים: ועל כן, להודיע הדבר הוא יתברך למשה, בא ויאמר 'לאמר פנתם בן אלעזר' כו', והוא לומר, הנה לא בלבד נעשה כל עצמו בריה חדשה בשפע קדושה אשר השפיע על עצמו, כי אם גם באביו וזקנו הוסיף אור וזכות, והוא אומר 'ודבר ה' אל משה', ומה דבר אליו הלא הוא 'לאמר פנתם' כו', לומר מה שראוי לאמר הוא פנתם כו', והוא כי הנה פנתם לא היה לא בן איש כהן ולא נבד איש כהן, ולפי האמת 'בן אלעזר בן אהרן' יקרא, אך לא 'בן אלעזר בן אהרן הכהן', כי הלא בהולדו לא היה כהן ולא אביו ולא זקנו, כי עדיין לא נמשחו. אמר הוא יתברך, הנה על ידי מעשה זה מלא שראוי 'לאמר' הוא, כי הוא 'בן אלעזר בן אהרן הכהן', כאילו מטרים יולד פנתם היו אלעזר ואהרן כהנים, כי בכלל ענין זה שני דברים, אחד, כי נעשה הוא בריה חדשה, כאילו נולד אחרי המשח אביו וזקנו. שנית, כי גם אביו וזקנו על ידי זכות מעשה זה קנו איכות קדושה יתירה, כאילו היתה כהונתם קודמה ונמשחו ימים רבים קודם, כי אין ספק שלמימות ושופע קדושה מתרביית דבר.

כבוד התורה

ואף לגדולי עולם נוספים שהם ומשפחותיהם היו מזדקקים לשירותיו. כאשר נודע להחפץ חיים שעומד להתקיים כינוס של רופאים בוילנא ועל הפרק עלו הצעות שונות להטבת מצב בריאותם של תלמידי הישיבות, כמו להגביל שעות הלימודים ולקבוע שעה או שתיים ביום לחילוץ עצמות, ועוד שיפורים ותקנות מסוג זה. הקדים החפץ חיים וכתב מכתב ברכה ליו"ר האסיפה, ד"ר צמח שאבאד, וכה היו דברי החפץ חיים במכתבו אליו:

"כבוד ידידי החכם הרופא מר צמח שאבאד נ"י. אחדשה"ט. כאשר שמעתי שבקרוב תתקיים אסיפת הרופאים, וכבודו הנהו היושב ראש, הנני שולח ברכתי אליו שהרופא חולי עמו ישראל ישלח לכם עזרתו וברכתו ממרום... היות ששמעתי שמצב הישיבות מעניין אתכם הרבה, אמרתי להודיעכם שב"ה הישיבות עומדות על בסיס נכון וקיים, התלמידים מקבלים כל צרכיהם, ומספיקים להם ארוחתם שלש פעמים בכל יום, כשעתיים בכל יום המה מחליפים כח על ידי טיולים, וב"ה הם בריאים ושלמים. בטח תהיה לכם כל זה לכם לשמחה גדולה. ממני ידידו המוקירו ומכבדו כערכו הנשגב."

ואחרי החתימה הוסיף עוד שתי שורות הללו: "רציתי להזכיר לכבודו: כתוב בתורה 'כל הנוגע בהר מות יומת', אם הנגיעה בהר היא במיתה - הנוגע בתורה עצמה לא כל שכן".

רבי מנחם מנדל עמד משתומם מול נחרצותו של גיסו רבי אריה לייב. תחילה חשב שמא הוא אומר זאת מהשפה אל החוץ, אך רבי אריה לייב חזר על כך פעם נוספת, כשהוא דוחק בו שלא יתמהמה.

שאל אותו רבי מנחם מנדל: ילמדנו רבינו לשם מה עלי לנסוע מראדין לוילנא כדי לפגוש את דוקטור צמח שאבאד, הלא מלבד דמי הנסיעה היקרים מאוד ברכבת המהירה, גם דמי הביקור שהרופא הזה נוטל מפולפלים ויקרים. אין הוא רופא מהשורה, אלא מומחה עולמי בתחום הרפואה, ומשכך גם נוטל מחיר בהתאם.

אם תשאלני, המשיך רבי מנחם מנדל והסביר לגיסו, מה יש בדעתי לעשות, הרי שאומר לך שהעצה הפשוטה ביותר עבורך היא להטביל פיסת צמר גפן בשמן זית חם ולהניח בתוך האוזן. זהו מנהגם של אנשים רבים מספור כשאזנם כואבת להם והם רואים פלאים ממש: האוזן מתרפאת גם בלי לבקר

אצל דוקטור צמח שאבאד.

לאחר דין ודברים שעבר בין רבי מנחם מנדל לרבי אריה לייב, כשרבי אריה לייב טוען ברגש רב שאסור לזלזל בכאב אוזניים שסכנה גדולה יש בה, וכדברי המדרש הנודעים (דברים רבה י א): "הלכה אדם מישראל שהיה חושש באזנו מהו שיהא מותר לרפאותו בשבת, כך שנו חכמים: כל שספק נפשות דוחה את השבת וזו מכת האוזן אם סכנה היא מרפאים אותה בשבת", ומבואר שחז"ל הכירו באדם החושש באזנו כמי שהוא מצוי בספק נפשות. ואילו רבי מנחם מנדל עומד כנגדו ומשתאה: אין זה כאב יוצא דופן שראוי לנסוע עבורו לוילנא ולבזבז כסף רב.

איכשהוא בתוך להט הויכוח הבין רבי אריה לייב כי 'דררא דמומנא' יש כאן: הסיבה שבשלה אין רבי מנחם מנדל מעוניין ללכת אל דוקטור צמח שאבאד היא לא אחרת מאשר שהוא מתקשה בשאלה המפורסמת 'כסף מנלן?!' הלא הנסיעה ברכבת לוילנא עולה סכום חשוב וגם דוקטור צמח שאבאד לוקח על הביקור עוד סכום גדול. כל אחד מהם לחוד, ובוודאי שניהם יחד, הוא לא סכום שאברך עני יכול להרשות

רבינו החפץ חיים זיע"א השיא את בת זקוניו, מרת פייגא חיה, זו שנולדה לו לעת שיבה מהרבנית אליה נישא בזיווג שני, להגאון רבי מנחם מנדל יוסף זאקס, שהיה בחור מופלג בכל מידה נכונה, תלמיד חכם עצום וירא שמים. למרבה הפלא, בחתונה זו לא השתתף אבי החתן, רבי יעקב מרדכי. המחנות שהתגורר בעיר שידלובה לא הגיע לראדין לשמחת אפריון בנו, כיון שסבור היה שיש בכך פגיעה בכבוד התורה של רבינו החפץ חיים: היעלה על הדעת שאיש פשוט כמוני, יישב בשולחן הכבוד סמוך לרבן של כל בני הגולה, כאילו אנחנו שווים זה לזה?! אין זה כבוד התורה של החפץ חיים שאדם כמוני ישתתף בחתונה זו, והוא אכן נותר בביתו, כשבהעדרות זו הוא מלמד את בנו כבוד התורה מהו.

גם אצל רבינו החפץ חיים למד החתן הצעיר את משמעות כבוד התורה: בתקופה מסוימת היה רבי מנחם מנדל יוצא מביתו השכם אל עבר הישיבה וחוזר בסביבות חצות הלילה. למרות השעה המאוחרת היה החפץ חיים ממתין עד בואו של חתנו ושובו לביתו, וכשהיה נכנס לבית היה החפץ חיים מעיר את אשתו הרבנית וגם את בתו, אשת רבי מנחם מנדל, כדי שיזכו במצוות שימוש תלמיד חכם, והיו שתי הנשים עורכות את השולחן לכבודו של החתן ומכניות לו תבשיל חם כדי להשביע את ליבו. אף החפץ חיים בעצמו היה עומד עליו ומשמשו במזיגת כוס חמין מהביל. לעתים היה החפץ חיים בעצמו מורח לו חמאה על הלחם, כדי שיאכל ויתחזק.

וכשהרגיש החתן שלא בנוח על כך שחמיו טורח עבורו, בפרט בשעה כה מאוחרת, נענה החותן הדגול במשפט קצר אך מחייב ביותר: וכי מה אתה חושב שאין ליהודי זקן מה לעשות חוץ מאשר לישא אשה? אלא שאליך הייתה כוונתי: לזכות לחתן תלמיד חכם שכמותך.

חלפו שנים ורבינו החפץ חיים נתבקש בישיבה של מעלה. רבי מנחם מנדל עוד התגורר בראדין, שם הרביץ תורה לתלמידים. ויהי היום ורבי מנחם מנדל החל לחוש בכאב עז באחת מאוזניו. תחילה חשב רבי מנחם מנדל שאין זה אלא כאב זמני שיחלוף עד מהרה, אלא שהתבדה: הכאב היה חד וחריף ולא זו בלבד שהוא לא הפסיק אלא שהוא גם התחזק והכאיב עוד יותר.

דאגה בלב איש יסחינה. בערבו של יום, כשרבי מנחם מנדל חזר לביתו, הוא פגש את

גיסו, הגאון רבי אריה לייב הכהן, בנו של החפץ חיים, והוא סיפר לו על כאב האזנים שתקף אותו לפתע. רבי אריה לייב כבר היה אז בגיל מבוגר בהחלט, ורבי מנחם מנדל חשב כי מנסיונו בוודאי יש לו עצה כל שהיא להקלת הכאבים. סבור היה שימליץ לו על טיפול מסוים או על טיפות אוזניים שיכולות לסייע. אולי אפילו יזכה אותו בברכה נאמנה שיש בכוחה להועיל.

למרבה פליאתו של רבי מנחם מנדל, תגובתו של גיסו רבי אריה לייב לא הייתה שגרתית. נראה היה עליו כאילו הוא שמע על אדם שנחלה במחלה קשה ואיומה, שייכתן שהיא חשוכת מרפא. חרדה של ממש אחזה ברבי אריה לייב והוא החל להזדעזע: האכן יש לך כאב אוזניים?! תדע לך שאין זה דבר פשוט כלל! אסור לך לשבת בחיבוק ידיים או לכלות את זמנך במיני שיקויים שטיבם אינו ידוע. אין לך עצה אחרת אלא לעלות על הרכבת המהירה הנוסעת מראדין לוילנא ולהכנס אל הרופא היהודי הנודע: דוקטור צמח שאבאד, הוא יביט באזניך, יעיין בהם הדק היטב, ויקבע את דרך הרפואה המתאימה והנכונה.

ד"ר צמח שאבאד היה ידוע מאוד ומוכר למשפחת החפץ חיים,

ברדתו מהרכבת ראה רבי מנחם מנדל כי גיסו כבר עומד ומצפה לו, ועוד בטרם הספיק להוציא הגה מפיו הקדים רבי אריה לייב ושאל אותו: מה הייתה אבחנתו של דוקטור צמח שאבאד? ורבי מנחם מנדל השיב בתרעומת: מעט: הוא אמר את שאני אמרתי: אין כאן ולא כלום, ולשווא טרחתי ונסעתי. ועוד הוסיף ואמר דברים של התמרמרות על הטיחיה היתירה שנגרמה לו מחמת נסיעה מיותרת זו ועל הבזיון שהיה לו אצל הדוקטור הנודע

מסר אור החיים הקדוש לפרשת השבוע

לו, ועוד בטרם הספיק להוציא הגה מפיו הקדים רבי אריה לייב ושאל אותו: מה הייתה אבחנתו של דוקטור צמח שאבאד? ורבי מנחם מנדל השיב בתרעומת מעט: הוא אמר את שאני אמרתי: אין כאן ולא כלום, ולשווא טרחתי ונסעתי. ועוד הוסיף ואמר דברים של התמרמרות על הטירחתה היתירה שנגרמה לו מחמת נסיעה מיותרת זו ועל הבזיון שהיה לו אצל הדוקטור הנודע.

התבונן בו רבי אריה לייב, ואמר לו ברגש רב: אומר לך את האמת, התייראתי ופחדתי מאוד על אזנכם, שהרי ביום האתמול עמדתני בסמוך אליך כששמעת את אחד האברכים נעמד ומדבר משהו בגנות אחד מתלמידי החכמים בראדין, ואתם שמעתם ולא מחיתם, והרי בוודאי תזכרו את דברי חז"ל על השומע בזילותא דרבנן ואינו מוחה שנענש בתולעת היוצאת מאזנו, וכמו שאמרו על התנא רבי אלעזר בן רבי שמעון, במסכת בבא מציעא (פד): "יומא חד חזאי ריחשא דקא נפיק מאוניה, חלש דעתאי. איתחזי לי בחלמא, אמר לי: לא מידי הוא, יומא חד שמעי בזלותא דצורבא מרבנן ולא מחאי כדבעי לי".

סיים רבי אריה לייב: כאשר אני שמעתי שכואבת לכם האוזן, רעדתי כולי. חשבתי לעצמי מי יודע מה קרה לכם, ושמא תולעים מקננים לך באוזן, ולכן מיהרתי לשלוח אותך לרופא המומחה דוקטור צמח שאבאד. עכשיו ששמעתי שהוא אומר שהכאב הוא סתמי, נרגעתי בהחלט.

על הפסוק (במדבר טז כ-כא): 'וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן לֵאמֹר. הַפְּדִלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאֶכְלָה אֹתָם כְּרִגְעַי, דַּדְק רבינו האור החיים הקדוש: צריך לדעת למה אמר 'כרגעי', ואם להודיע כי הוא שגיאה כח להרוג ששים ריבוא כרגע, כבר הודיע זה מקודם דכתיב (שמות לג) 'רגע אחד אעלה בקרבך וכליתך'.

ותירץ האור החיים הקדוש, דהנה עוון המרגלים קדם למחלוקת קרח, "ושם פירשתי, כי גזירת כליה שגזר ה' על הדור ההוא נתקיימה, אלא שהועילה תפילת משה שלא ימות העם כאיש אחד אלא בהמשך זמן ארוך, אם כן, העדה כבר היא מחויבת כליה, לזה בא

מאמר ה' כאן בחידוש הגזירה שיהיה 'כרגע', פירושו, שלא יאריך להם הזמן כמו שנתרצה מקודם".

והוסיף על כך הרה"ק השם משמואל זיע"א (שנת תרע"ד) ששני חטאים אלו, המרגלים וקורח ועדתו, הם באותה בחינה: חסרון אמונה, אם בדברי השי"ת ואם בדברי משה עבדו, והנה חטא כלל ישראל היה שלא מיחו בשומעם בזילותא דמשה רבינו על ידי קורח ועדתו, והיה זאת לאות שאינם שלמים באמונה, ולכן התעורר עליהם חטא המרגלים שאף הוא היה עניין חסרון באמונה.

וכלשונו: "בנידון דידן, בכל העדה שלא מצינו להם חטא משפט מות כי לא עשו דבר, מכל מקום מחמת החטא הקדום מצטרף מה שלא מיחו בקרח, כי באם היו שלמים באמונה בהשם יתברך היה להם לנקר את עיני קרח הבא לעשות קרחה בעולם ולמרוד בבניא ה', ומה שלא מיחו בו - זה לאות שאינם שלמים באמונה, ועל כל פנים מהרהרים אולי עשה משה מדעתו והסכים הקדוש ברוך הוא על ידו, ונראה בזה עקבות חטא המרגלים חסרון האמונה, על כן נדונין על לשעבר".

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

לעצמו לבזבז על דבר שאינו מוכרח, והיינו טעמא דרבי מנחם מנדל שאין הוא מסכים לנסוע לוילנא.

רבי אריה לייב לא חשב פעמיים. הוציא את ארנקו מכיסו, ספר ומנה סכום של עשרים וחמשה רובל והושיט לו אותם בחפץ לב כשהוא אומר לו: הא לך הכסף של הוצאות אלו, וקום סע זה עתה לוילנא.

נאנח רבי מנחם מנדל כמי שנכנע בויכוח. לקח את שטרות הכסף ויצא אל עבר תחנת הרכבת, שם המתין זמן מה עד לבואה של הרכבת המיוחלת. אל הרכבת הוא לא הלך בגפו, שכן רבי אריה לייב התלווה אליו. גם במשך כל דרכם יחד אל תחנת הרכבת המשיכו השניים לדון ולהתווכח, אלא שכאז גם עתה: שניהם נותרו בעמדתם הראשונה, אם כי בפועל רבי מנחם מנדל נכנע ונסע לוילנא.

באותם שעות שיושב היה רבי מנחם מנדל ברכבת העושה את דרכה מראדין לוילנא עלו בו מחשבות מתבקשות: אכן הכסף בידי ויכול אני לשלם לדוקטור צמח שאבאד ככל אשר עולה ביקור אצלו, אך עדיין אין בכך ערובה לכך שהרופא כלל לא יבין לשם מה באתי אליו. והרי ללעג ולקלס אהיה בעיניו כאשר אכנס אל הקליניקה ואומר לו כי הגעתי מראדין עבור כאב אזניים פשוט.

הרהר רבי מנחם מנדל שוב ושוב עד שעלה בדעתו רעיון פשוט: אספר לרופא גופא דעובדא היכי הוי. הלוא הרופא מכיר היטב את משפחת החפץ חיים ויודע את מעלתם; אם כך אומר לו שגיסו הגאון רבי אריה לייב, בנו של החפץ חיים, הוא זה שאילץ אותי לנסוע, והוא גם שילם מכיסו את כל ההוצאות הכרוכות בזה. לא יכולתי איפוא לטרב לו ולכן באתי.

תיכף עם בואו לוילנא סר רבי מנחם מנדל אל הקליניקה של דוקטור צמח שאבאד. היה שם תור ארוך של אנשים שהיו יושבים וממתנינים בסבלנות עד להגיע תורם. רבי מנחם מנדל התיישב גם הוא וחיכה כי יקראו לו להיכנס. לאחר כמה דקות יצא דוקטור צמח שאבאד מחדרו והביט בממתנינים, ומשראה את חתנו של החפץ חיים יושב כאחד האדם מיד קרא לו להכנס לחדרו.

בדיוק כפי שצפה רבי מנחם מנדל, תיכף כשרבי מנחם מנדל סיפר לדוקטור כי הוא הגיע אליו בשל כאב אוזנו, הרי שהרופא הגיב בפליאה רבה: האם בשל כך שכואבת לכם האוזן, באתם את כל הדרך הזאת מראדין ועד וילנה? רבי מנחם מנדל לא חיכה רגע וסיפא לו את כל הסיפור כהווייתו, שבעל כרחו הוא נמצא כאן, כיון שגיסו הגדול רבי אריה לייב הורה לו זאת.

דוקטור צמח שאבאד שהוקיר את רבי אריה לייב בדק את האוזן הכואבת ביסודיות רבה, ואבחנתו הייתה שאין שם כלום. זו כאב שגרתית עד מאוד, שייכתן שאירע מחמת רוח פרצים וכיוצא בזה, ועד יום או יומיים הוא יחלוף כלעומת שבא. ניתן כמובן להקל על הכאב עם מעט שמן זית חם, אך אין כל סיבה לדאגה או לחשש.

בדרכו חזרה לראדין חשב לעצמו רבי מנחם מנדל: הלוא תעלומה היא ממש, מה היה רצונו של רבי אריה לייב עד שניאות היה לשלם לי את כל ההוצאות עבור הנסיעה? הלא איגלאי מילתא למפרע והוכיח סופו על תחילתו שאנכי צדקתי בהחלט!?

ברדתו מהרכבת ראה רבי מנחם מנדל כי גיסו כבר עומד ומצפה

נאנח רבי מנחם מנדל כמי שנכנע בויכוח. לקח את שטרות הכסף ויצא אל עבר תחנת הרכבת, שם המתין זמן מה עד לבואה של הרכבת המיוחלת. אל הרכבת הוא לא הלך בגפו, שכן רבי אריה לייב התלווה אליו. גם במשך כל דרכם יחד אל תחנת הרכבת המשיכו השניים לדון ולהתווכח, אלא שכאז גם עתה: שניהם נותרו בעמדתם הראשונה, אם כי בפועל רבי מנחם מנדל נכנע ונסע לוילנא.

אור חדש מאיר עינים ומאיר לבבות בטרקלין החסידות

ליכמן יפה

הספר הקדוש 'מאור עינים' המבואר
 להרה"ק רבי מנחם נחום זי"א מטשערנאביל
 בעריכה מפוארת עם ביאור בהיר ומזוקק

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

מלוך יקרוך ויהושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי הוד חי אביהצרא שליט"א

מִי־הָרְאָה חֻזְרָא

חֻזְרָא דְאִזְרִייתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

עשיית המצוות בגלוי כדי שילמדו ממנו

מדוע מצוה רבה שכזו מתקיימת ע"י שליח כאשר רואים אנו עד כמה רבתה ועד כמה שגבה מעלת חינוך הבנים, עד שמוני המצוות מנו מצות לימוד התורה של האדם עצמו, ולימוד התורה שמצווה ללמד את בנו, שניהם במצוה אחת, וכפירושו של האדמו"ר מבעלזא הנ"ל. יקשה עלינו ביותר, מדוע עם ישראל לדורותיו לומדים בדרך של תלמיד מפי הרב, ולא כמו עיקר ציווי התורה שילמד האב את בנו תורה. בשאלה זו עמד הרה"ק רבי יחזקאל משינאווא ע"ה, וכך הם דברי קדשו: הגם שמצות לימוד התורה היא ממצוות הבן המוטלות על האב (קידושין כט.), עינינו רואות בכל הדורות מקדמת דנא עד היום הזה, שאופן הלימוד עם הבנים היה מרב לתלמיד ולא מאב לבנו, מה שלא מצינו כן בשאר מצוות התורה, שאפילו מכשירי מצוה כגון עסק בנין סוכה ואפיית מצות וכדומה, מחמירים בהם ישראל קדושים, ועושים כל מיני השתדלות וטרחות מרובות לקיים המצוות בגופם מבלי סיוע מאחרים, דמצוה בו יותר מבשלוחו (שם מא.), וכאן במצוה חשובה זו של לימוד התורה מלמד הרב את תלמידיו. הלא דבר הוא.

מפני גודל הפעולה בלימוד אב עם בנו, חששו לטרדת היצר בזה

וביאר, דאחד מעיקרי יסודות היהדות הוא העברת המסורה מדור לדור, והנה, אילו היה כל אב לומד תורה עם בנו בעצמו, היו הדברים יורדים עמוק עמוק בחזרי בטן, והיו נחקקין בלב הילד כיתד תקוע, עד שהיו משמשים לו כמגן ותריס בפני כל חטא ועון במשך כל ימי חייו. וכראות היצר הרע את הדבר הנורא הזה לא היה יושב בחיבוק ידיים, אלא היה מזניח כל הפיתויים שמפתה בהם בני אדם, והיה משקיע כל כוחותיו ומשתמש בכל תחבולה שתחת ידו אך ורק להפריע את העבודה הקדושה הלזו ר"ל, ואז חס ושלום לא היינו יכולים לעמוד כנגדו. על כן נקבע שיהיה סדר לימוד התורה על ידי רב עם תלמידו ולא מאב לבן, כדי שהבעל דבר יניח לנו להמשיך בעבודה הקדושה הזאת של העברת המסורה לדורות הבאים, ולא ישים מכשולים בדרכינו, וממילא יהיה קיום לתורה עד סוף כל הדורות. עכ"ד הנפלאים.

של הרה"ק מבעלזא. וממשיך ואומר: וישנם אנשים אשר אינם משגיחים על הבנים שלהם ללמד אותם תורה ומצוות, והלא מוני המצוות אינם מונים לימוד התורה ולימוד הבנים לשתי מצוות, אלא במצות לימוד התורה הם מביאים המצוה של 'ושננתם לבניך'. וזאת, כי מצות לימוד התורה של האדם אינה נשלמת אלא כשלומד גם עם בניו. זה הרמז בפסוק 'הבאים ירש יעקב', כאשר רוצים להשריש קדושת יעקב אבינו בדורות הבאים. נצרך שיהיה 'יצוץ' - האדם עצמו, כשיהיה בבחינת 'יצוץ' שהיא מדרגה מאוחרת מפרח, ומורה על מעשיו הטובים ועבודת ה' יתברך שלו, אז יתקיים בו 'ופרח ישראל', שעל ידי שיראו בניו את מעשיו הטובים ילמדו ממנו ויעשו כמעשהו [אמנם בכתוב שלפנינו שלא מיירי באבות לבנים אין צריך להקדים צוץ לפרח].

והנה פרח מטה אהרן וגו' ויצא פרח ויצוץ צוץ (טו יט-כא). הרה"ק רבי אהרן מבעלזא ע"ה, שאל לאביו [המהר"ד] ע"ה על הפסוק שלפנינו 'והנה פרח מטה אהרן וגו' ויצא פרח ויצוץ צוץ' וגו', שהפרח קודם הוא לציץ. ומדוע בפסוק בישעיה (כו, ו) 'הבאים ירש יעקב יצוץ ופרח ופרח ופרח' קודם צוץ פני תבל תנובה' כתיב 'יצוץ ופרח' קודם צוץ ואחר כך פרח. ותירץ על פי מה שכתב האר"י הקדוש ע"ה (ליקוטי תורה נצבים) בפסוק (דברים כט כח) 'הנסתרות לה' אלקיננו, שאהבת ה' יתברך ויראתו צריך להיות רק לה' אלוקינו, כי האדם צריך להסתיר את עבודתו הפנימית, כדי שרק ה' היודע תעלומות לב ידע האמת, ושום אדם אחר לא ידע. אך 'והנגלות' - מעשה המצוות צריך להיות בנגלה, 'לנו ולבנינו' - כדי שילמדו הבנים. עד כאן דברי האר"י ל' בתוספת ביאור

מִילְתָא דְפְלִיאָה

טעם נפלא שביקש שירדו - חיים שאלה

וְאִם בְּרִיאָה יִבְרָא ה' וּפְצָתָהּ הָאֲדָמָה אֶת פִּיהָ וּבִלְעָה אֹתָם וְאֵת כָּל אֲשֶׁר לָהֶם וַיִּרְדּוּ חַיִּים שְׂאֵלָה וַיִּדְעֶתֶם כִּי נֶאֱצַו הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת ה' (טז, ל). שח המהר"ד מבעלזא בשם אביו הרה"ק רבי יהושע [המהר"ן] זי"ע שהקשה: אף אם אמנם הוכרח משה רבינו ע"ה לאחוז במשפט כדי להוכיח כי לא בדה מליבו את כל המעשים, ולכן היו צריכין למופת חותך שימותו בדרך בלתי טבעי כלל וכלל שלא ליתן מקום לספק עודף, אבל מדוע הוא ביקש שירדו דוק חיים שאולה, וכי חפץ משה חס ושלום לנקום בהם שסיבלו עוד יסורים טרם תצא נפשם. אלא ביאר המהר"י ע"ה כי משה רבינו ביקש זאת דוק משום שחס על כל נפש מישראל, ולכן בראותו שמוכרח הוא לענוש קרח ועדתו יבקש עליהם רחמים שיהיו עוד בחיים, כי האדם כל עוד נשמתו בו אפילו אם הוא בדייטא התחתונה יכול עדיין לשוב בתשובה. ובכך שירדו חיים שאולה נשארה בהם התקוה שיוכלו לשוב בתשובה, שהרי לאחר מיתה אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הולך שמה' (קהלת ט י), ולכן ביקש שיישארו בחיים שתתקבל תשובתם מוסיף מהר"ד, אם כן זה אשר הודיעו אותנו חז"ל הקדושים (ב"ב עד.) שבלועי קרח אומרים 'משה אמת ותורתו אמת', וזה הועילה להם תפילת משה רבינו ע"ה שבאמת שבו בתשובה.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

שתי עיניים נבראו באדם - אחת שיביט בה גדלות השי"ת, ואחת שיביט בה שפלות עצמו...

מרבתי ובפרט מאדונינו מורינו ורבינו המובהק מוהר"ר משולם זושא זלה"ה שלמד אותי דרך ה' בזה הלשון 'בני תיכף בהשכמת הבוקר בהקיץך משנתך קח בידך הציצית הקדושים ותן לבך ודעתך לעיין ולהסתכל בגודל רוממות וגדולת הבורא ית"ש', עכ"ל. משמע שכך היתה דרך עבודתו של הרבי ר' זושא להביט בראש ובראשונה אל גדלות השי"ת ורוממותו].

שתי דעות אלו אם להקדים את ההתבוננות בגדולת הבורא או את ההכרה בשפלות עצמו, הוא מחלוקת ב"ה וב"ש, - כך מצינו שפ"ה הרה"ק רבי משה אליקים בריעה מקאזניץ זלה"ה (באר משה - בראשית) את מחלוקת ב"ש וב"ה במסכת חגיגה (יב). 'בית שמאי אומרים שמים נבראו תחלה בית הלל אומרים ארץ נבראה תחילה', שהרי לכאורה קשה כיצד ב"ה שהיו ידועים בענוותנותם התפארו שהארץ היא מידתם ומקומם נבראת תחילה, אך על פי האמור יש לפרש מחלוקתם שדעת ב"ש היא שיש לאדם להתבונן ראשית בגדולת הבורא וזהו סוד 'שמים נבראו תחילה', אך ב"ה שהיו ידועים בשפלותם בעיני עצמם כמסופר בחז"ל (שבת לא.) נחלקו עליהם ואמרו 'ארץ נבראה תחילה' שיש להקדים את ההכרה בשפלות עצמו שהוא בחינת 'ארץ' ורק לאחריו יוכל לבוא לבחינת 'שמים' להביט ברוממות א-ל וקדושתו.

וכן הביאו לפרש בספר **חקל יצחק** (בראשית) וכן בספר **בני שלשים** (בראשית) שם סיים בזה"ל: וזהו מאמר הפסוק 'אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים' (בראשית ב ד), בין ששמים קדמו ובין שהארץ קודמת אלו ואלו דברי אלקים חיים, אלא 'הודו על ארץ ושמים' (תהלים קמח יג) הוא הנכון, להשיג מקודם שפלותו ואח"כ להשיג גדולתו יתברך.

הנעלות בהם נהג כל ימי חייו, וכמו"כ נטע בהם את בחינת ב' העיניים שבגופו של אדם, להביט את גדולת השי"ת ולראות שפלות עצמו, והיינו 'אשר עשה משה לעיני כל ישראל' שהשריש בהם את ההתנהגות הנכונה בעיניו של האדם.

מסיבה זו אמרו חכמים (חגיגה ד:): 'סומא באחת מעיניו פטור מן הראיה' כיון שאדם שאינו רואה בעין אחת ממילא חסרה לו האפשרות לראות בשפלות עצמו, וע"כ פטור מן הראיה כיון שאינו יכול לראות ולהשיג את גדולת השי"ת כי זה תלוי בזה. [כן הביא **בישמח משה** (שה"ש ד ט) בשם הרבי ר"א מליז'ענסק, וכן הביא בשם משמואל (קרח תרע"ב) בשם ספר **נועם אלימלך**, אך בספר עצמו לא ראינו שהובא ביאור זה, וראה **בעבודת ישראל** (שופטים) ובנופת צופים (סב) מר"פ מקוריץ שביארו כן מדעת עצמם].

וידוע שהאחים הקדושים **רבי אלימלך מליז'ענסק והרבי ר' זושא זלה"ה** חלקו מהו הסדר הנכון בהתבוננות האדם בגדלות הבורא ובשפלות עצמו, אחד אמר שיש להקדים לראות בשפלות עצמו ומשם יבוא להביט בגדלות הבורא ואילו אחיו טען לעומתו בהיפך שיש להקדים ולהביט בגדלות הבורא ומשם יבוא לראות בשפלות עצמו, עד שהסכימו ובאו אל רבם **המגיד ממזריטש זלה"ה** שיכריע עבורם מהי הדרך הנכונה, אמר להם רבם שאלו ואלו דברי אלוקים חיים אולם הדרך לראות קודם בשפלות עצמו ומשם לבוא להביט בגדולת הבורא היא מדריגה גדולה מחברתה.

[בספר בני שלשים כתב שהר"א אמר שיש להקדים לראות שפלות עצמו ואילו הר"ז טען שיש להקדים להביט בגדלות הבורא, אך בספר **חקל יצחק** (ספינקא) כתב בהיפך, ובספרים רבים הביאו את הדברים בלא לציין מה היתה דעת כל אחד מהאחים הקדושים. אולם יש לדייק מדברי הבאר משה שהובאו להלן שם כתב בזה"ל: וכמו שלמדתי

רב לָסָם בְּיַ לְיוֹ (טז, ז). **וברש"י וקרח שפקח היה, מה ראה לשטות זה, עינו הטעתה וכו'.**

רמ"ח אברים יצר השי"ת באדם ולכל אחד מטרה מיוחדת לשמה נברא, בין האברים החשובים שבגוף האדם בולט הוא העין שתפקידו הוא לשמש את האדם להביט אל סביבתו ולראות את המתרחש בעולמו של יוצר הכל, אולם פלא גדול הוא מדוע נצרך לאדם שתי עיניים, הרי כדי להביט ולראות די לו בעין אחת ויחידה, וכי יתכן שברא השי"ת בעולמו דבר לחינם ח"ו, הרי כזאת לא יתכן.

נפלאות אמר על כך **המגיד מקאזניץ זלה"ה** (עבודת ישראל - שופטים), שתי עיניים נבראו באדם - אחת כדי שיביט בה גדלות השי"ת, ואחת כדי שיביט בה שפלות עצמו...

בכך יובן - אמר **רבי מאיר שפירא מלובלין זלה"ה** (אמרי דעת - קרח) - את שאמרו חז"ל (במדב"ר פ"ח) על קרח שיצא לחלוק על משה רבינו ע"ה **'עיניו הטעתו'**, היינו שמכיון שהיה קרח מנושאי הארון והיה איש גדול, מכך בא לכלל טעות ו'עיניו' היא העין של שפלות עצמו נחסרה ממנו ו'הטעתו', כי מפני שהיה במדריגה גבוהה כ"כ לא ראה שפלות עצמו ובא לחלוק על משה רבינו.

אך בשונה מקרח, על משה רבינו העידה התורה שכל ימיו בהם הנהיג את ישראל 'לא כהתה עינו' (דברים לד ז), ופירוש הדבר הוא ששבחו של משה רבינו אמור בזה שלמרות שדיבר עם השכינה פה אל פה במראות ולא בחידות, מכל מקום 'לא כהתה עינו' - העין בה ראה את שפלות עצמו לא כהתה הימנו ונשאר תמיד עניו וסבלן כלפי עם ישראל.

וסיום התורה הוא 'ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל' (דברים לד יב), שקודם פטירתו של משה רבינו ע"ה מן העולם השריש בבני ישראל את המידות

כל יהודי ויהודי יכול הוא לעורר ולהוסיף קדושה עד להאבות הק'

התלהבות עצומה תלהיב כל נפש כשידע שיש בכוחו לתת כביכול כח לאבותינו הקדושים

מעתה בא הישמח משה ע"ה (סוף פרשת ויחי ד"ה הנה) ומאיר את העולם באור יקרות חדש ומחודש המלמדנו סוד מיסודות הקדושה שבידינו, ידיעת הפכים בשוה, וממה שיש לרע נוכל לדעת דבר והיפוכו לצד הטוב, שכן מידה טובה מרובה ממידת פורענות (יומא עו.), אם כן, לאחר שהתגלה לנו שאם נכשל אדם במעשה עבירה הרי הוא גורם פגם בשורשו עד למעלה ראש ח"ו, מזה נדע שכל שכן משפיע האדם למעלה במעשיו הטובים, כי לכל יהודי באשר הוא, יש כח עצום זה לפעול במעשיו לטוב ולמוטב, ובכל מעשה שעושה ידע שלמרות היותו בעיניו שפל רוח, הרי שבמעשיו יכול הוא לעורר ולהוסיף קדושה עד לאבותינו הקדושים. מי פתי יאבד גדלות עצומה זו שנותנים לו מן השמים. זה הרי דבר שלא שייך להשיג בעיני בשר, הכיצד יכול אדם בקיימו את מצוות ה' להגיע גבוה כל כך עד שמשפיע במעשיו על האבות הקדושים שהיו רגלי המרכבה (ב"ר מזו).

אי אפשר לתמצת במילים את גודל הזכייה שיש בידינו להוסיף קדושה לאבותינו ואבות אבותינו עד האילן הגדול של יעקב אבינו ע"ה ולמעלה ממנו עד אדם הראשון, וכשיודע מזה, ההתייחסות שלו לכל מעשה דיבור ומחשבה נעשית בשימת לב פי כמה וכמה, ובכל פרט שמוסיף בקיום המצוה כהלכתה בכל דקדוקיה, בדחילו ורחימו, בשמחה של מצוה, במחשבה דיבור ומעשה, ברמ"ח איבריו ושס"ה גידיו, ביראה ואהבה בכלל, שבפרט הם עבודת ה' במעשי גשמיות ורוחניות, בסור מרע ועשה טוב, בדברים שבין אדם למקום ובין אדם לחברו, בכל פרטים אלו ככל שמוסיף בהם ובקדושתם מוסיף קדושה לכל השורשים אשר מהם יוצא ענף הקדושה שלו ומאיר נשמת אבותיו ע"ה.

ע"ה וממנו יצאו י"ב שבטים 'שבטי יה' עדות לישראל' ומהם נתפשטו ויצאו ענפים רבים ששים ריבוא נשמות, וענף לוי הצמיח אף הוא שלשה ענפים שהם גרשון קהת ומררי, מקהת יצאו ארבעה ענפים עמרם יצהר חברון ועוזיאל, וענף יצהר הלא הוא ענפו של קרח.

הפוגם בענף פוגם בכל האילן וכן להיפך במעשה טוב

מאחר וכל ענף הנפגם אינו נפגם לבדו אלא פוגם בכל האילן וכן להיפך, נמצא כי אם היה קרח מכשיר מעשיו היה גורם קדושה לכל הענפים הקדושים שיצא מהם עד לאילן הגדול יעקב אבינו ע"ה. אז היה נדרש בו 'קרח' טהור, 'בן יצהר' שהיה מאיר לעולם כצהרים, 'בן קהת' שהיה מקהה שיני כל רואה גדולתו ומעלתו, 'בן לוי' שנתלוה מיום לידתו לקדוש ברוך הוא בכמה מעלות.

אך עכשיו כשחטא קרח ועבר על אחד מי"ג עיקרים של האמונה שהיא האמונה במשה רבינו ע"ה שהוא אב לנביאים, שכן בטענתו רצה לומר שנבואת משה רבינו ע"ה אינה אמת ח"ו ושעשה על דעת עצמו. וכשכפר במשה רבינו ע"ה החליף את ענף הקדושה שלו לטומאה רחמנא ליצלן, ולא רק הענף שלו נהפך לטומאה, אלא עוד גרם נזק לאבותיו מדור לדור עד שהגיע הפגם ליעקב אבינו ע"ה, אבל מאחר שיעקב אבינו ע"ה התפלל שלא יזכר שמו על מחלוקתו לא נגע בו הפגם. ודבר זה הוא לטובתו של קרח, שכן אם היה הפגם נוגע בקדושת יעקב אבינו ע"ה שהוא גוף האילן לא היתה לו תקומה ולא חלק בעולם הבא והיה נכרת מהקדושה, אבל עתה כשלא הגיע הפגם לשורש, לא ניתק החבל ונשאר אחוז בשורש ויש לו תקנה.

וַיִּקַּח קִרְחַן בֶּן יִצְחָר בֶּן קֵהֵת בֶּן לֵוִי (טז א). כתב רש"י: ולא הזכיר בן יעקב, שביקש רחמים על עצמו שלא יזכר שמו על מחלוקתם, שנאמר (בראשית מט ו) 'ובקהלם אל תחד כבוד'. והיכן נזכר שמו על קרח, בהתייחסם על הדוכן בדברי הימים, שנאמר (דה"א ו' כב-כג) 'בן אביאסף בן קרח בן יצהר בן קהת בן לוי בן ישראל'.

האור החיים הקדוש מביא דרשת חז"ל בסנהדרין (קט:): 'קרח' שנעשה קרחה בישראל, 'בן יצהר' בן שהרתח עליו את כל העולם כצהרים, 'בן קהת' בן שהקהה שיני מולידיו, 'בן לוי' בן שנעשה לוייה בגיהנם. שואלת הגמרא: וליחשוב נמי 'בן יעקב' ויידרש בו בן שעקב עצמו לגיהנם, מבארת הגמרא שבענייניו של יעקב כבר ביקש רחמים על עצמו, באמרו (בראשית מט ו) 'בסודם אל תבוא נפשי אלו מרגלים, 'בקהלם אל תחד כבוד' זה עדת קרח.

מקשה האור החיים כמה שאלות, ובדבריו שמעיד עליהם 'ולהאיר אור תורה אסדר ב' ג' גרגרים מסתרי תורה' מבאר, כי כל אחד מנשמות בני ישראל הוא ענף של קדושה היוצא מאילן הגדול והקדוש של כללות ס' ריבוא נשמות ישראל, ומי שעובר על מצוה אחת פוגם במעשיו, ועוקר את ענף נשמתו מהקדושה ומכניסו אל הטומאה, רחמנא ליצלן.

אילן זה תחילתו באדם הראשון שכלל כל זרעו, וכשחטא פגם בכל זרעו הכלולים בו, עד שהאבות הקדושים התבררו בבירור אחר בירור בניסיונות שעמדו בהם, עד שנולד יעקב אבינו ע"ה שהיתה מיטתו שלימה, שהוא בשלימות כמו שרמזו (ב"מ פד). שופריה דיעקב אבינו ע"ה מעין שופריה דאדם הראשון, כי אכן יופיו הרוחני של יעקב אבינו ע"ה היה נקי וזך כמו יופיו של אדם הראשון בטרם חטא ונחשך אורו. נמצא כי שורש האילן מיעקב אבינו

יצא לאור ע"י מכון אור לישראל © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או להפיץ ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישראל

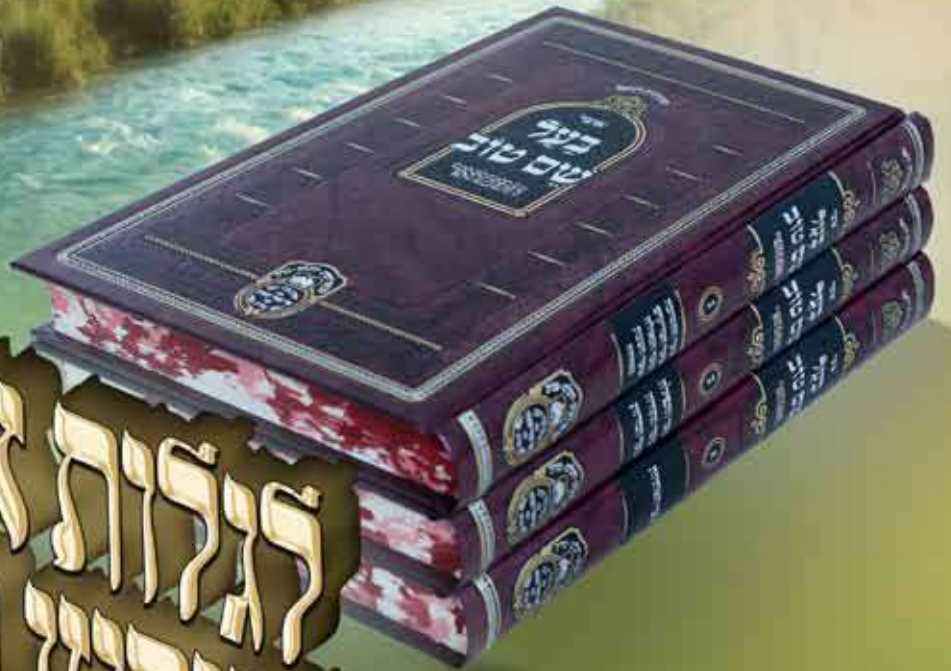

הפסדה שמענה את ארון הפפרים החסידים

אוצר

הבעל שם טוב

כל תורת רבינו הבעל שם טוב זי"ע
מלוקטת מתורת תלמידיו גדולי החסידות
ככל הדורות, עם ביאור נרחב ומשולב,
כולל מקורות והרחבות מעשירים.

לגלות את
שודר שם החסידות

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

אֵלֶּזְנֹת

כס"ד, ז' אב תשס"ח

פְּלֶשֶׁת קָרַח

לְעֵלְמֵנוּ עֵבֶת

שָׁמַע מִפִּי אָבִיו: בְּאֶחַת הַפְּעָמִים שֶׁהַמְּגִיד מְקוֹזְנִיץ הָיָה נוֹשֵׂא אֶת דְּבָרָיו וּמוֹסֵר שְׁעוֹר בְּפָנָיו הַלּוֹמְדִים בְּבֵית הַפְּנִסֶת הָיָה נֹכַח גַּם הַרְהֵ"ק רַבִּי זֹשָׁא מְאִיפּוֹלִי זִיע"א, וְהָיָה בְּשִׁמְעוֹ רַבִּי זֹשָׁא אֶת דְּבָרֵי הַמְּגִיד מְקוֹזְנִיץ נִפְלַע עַל פְּנָיו וְהָיָה בּוֹכֵה בְּכֵיָה גְדוֹלָה.

לְאַחַר שֶׁהַמְּגִיד מְקוֹזְנִיץ סִיַּם אֶת שְׁעוֹרוֹ פָּנָיו אֶל רַבִּי זֹשָׁא וְשָׁאַל: מָה הָיָה לְךָ שֶׁנִּפְלַעְתָּ וּבְכֵיִת בְּזִמְנוֹ שֶׁהַמְּגִיד מְקוֹזְנִיץ מִסֵּר שְׁעוֹר. נִעֲנָה רַבִּי זֹשָׁא: בְּשַׁעֲהַ שֶׁהַמְּגִיד מְקוֹזְנִיץ אָמַר אֶת הַשְּׁעוֹר הַגִּיעוּ וּפְמַלְיָא שֶׁל מַעֲלָה אֶל בֵּית הַפְּנִסֶת בְּכַדִּי לְהַקְשִׁיב לְדַבְרָיו, וְלֹא הֵייתִי יָכוֹל לְעַצֵּר בְּעַדִּי מִלְּפַל וּלְבַפּוֹת מַגְדַּל הַפְּחַד, וְהָאִימָה מְשַׁכֵּינָת כְּבוֹדוֹ וּפְמַלְיָא שֶׁל מַעֲלָה, וְאַמְרָתִי, הִנֵּה פְעַת הַגִּיעַ הַזֶּמֶן לְהַתְּוֹדוֹת וּלְטוֹב בַּתְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל מַעֲשֵׂי, וְלִזְוֹת בְּכֵיִתִּי וּנְפִלְתִּי עַל פְּנָיִ (קְהֵלֶת מִשָּׁה) פְּרִשְׁתָּ וִיקְרָא וּבְלִיקוּטִים).

נִפְלַע עַל פְּנָיו מִפְּחַד וּמְאִימָה

הַוּסִיף רַבִּי מִשָּׁה מְקוֹזְנִיץ וּפְרַשׁ בְּזָה אֶת דְּבָרֵי הַפְּסוּקִים (בַּמְדַּבֵּר טז, ג-ד): 'וַיִּקְהָלוּ עַל מִשָּׁה וְעַל אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּהֶם רַב לְכֶם כִּי כָל הָעֵדָה פְּלֶם קְדוֹשִׁים וּבַתּוֹכֶם ה' וּמַדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קַהֲלֵ ה'. וַיִּשְׁמַע מִשָּׁה וַיִּפֹּל עַל פְּנָיו, שֶׁבְּשַׁעֲהַ שֶׁקָּרַח אָמַר לְמִשָּׁה רַבְּנוּ שְׁכַל הָעֵדָה פְּלֶם קְדוֹשִׁים וּבַתּוֹכֶם ה', הֲרִי שְׂאָכְנָן כָּךְ הִיָּה, כִּי קָרַח לֹא הָיָה אָדָם פְּשׁוּט וְהָיָה לוֹ מַעֲלוֹת גְּדוֹלוֹת, אֲלֹא שֶׁנִּפְלַעְתּוֹ הֵייתָ מְחַמֵּת שְׁחֵלֶק עַל מִשָּׁה רַבְּנוּ, וְכִיּוֹן שֶׁשָּׁמַע מִשָּׁה רַבְּנוּ אֶת דְּבָרֵי קָרַח שֶׁיֵּשׁ כָּאֵן הַשְּׂרָאָת הַשְּׁכִינָה וְרָאָה שָׁכָן הִיא הָאֲמָת, מִיָּד נִפְלַע עַל פְּנָיו מִפְּחַד וּמְאִימָה ('אֹר פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ') לַהֲרַהֲ"ק רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בּוֹקֶסְבוֹים מְגַאֲלַנְטָא זִיע"א ה"י"ד).

(ספר ספיר ויהלום - להרב הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

נִשְׁתַּתֵּף לְבוֹא לְאוֹתָהּ חֻזְקָה, שֶׁשָּׁמַע מִפִּי מִשָּׁה שֶׁכָּלֶם אוֹבְדִים וְאַחַד נִמְלֵט. אֲשֶׁר יִבְחַר ה' הוּא הַקְּדוֹשׁ, טְעָה וְתָלָה בְּעַצְמוֹ, וְלֹא רָאָה יָפָה, לְפִי שֶׁבָּנִי עָשׂוּ תְּשׁוּבָה, וּמִשָּׁה הָיָה רוֹאֶה.

וְלִכְאוּרָה מָה בְּכָךְ שֶׁרָאָה קָרַח שֶׁלְשַׁלְּתָּ גְדוֹלָה הַיּוֹצֵאת הֵימָנוּ, וְכִי מִשׁוּם כָּךְ הִתְרַ לוֹ לְחַלֵּק עַל מִשָּׁה רַבְּנוּ ע"ה. עוֹד יֵשׁ לְדַעַת מְדוּעַ מִחֻלְקָתוֹ שֶׁל קָרַח הֵייתָ רַק אַחַר חֻטְא הַמְּרַגְלִים וְלֹא קִדְּם לְכוּ.

אֲלֹא, הַסְּבִיר הָאֲמָרִי אֲמַת לְאוֹתוֹ אָדָם: קָרַח רָאָה שֶׁהַעֲצָה שֶׁמִּשָּׁה רַבְּנוּ נִתְּן לְשַׁלַּח מְרַגְלִים לְרֹאוֹת אֶת הָאָרֶץ לֹא הִצְלִיחָה, הוּא רָאָה אֶת כְּשִׁלוֹנָה שֶׁל הַעֲצָה וְאֵת הַנֶּזֶק שֶׁנִּגְרַם מִמֶּנָּה, אוֹ אִז עָלָה בְּלִבּוֹ שֶׁרַבִּי שְׁנוֹתָן עֲצָה שְׂאִינָה טוֹבָה כְּבָר אֵינוֹ רַבִּי, וְלָכוֹן הַרְהִיב עוֹז בְּנַפְשׁוֹ לְחַלֵּק עָלָיו, אֶךְ הָאֲמָת הִיא שְׁלֵמָרוֹת הַכֹּל מִשָּׁה רַבְּנוּ נִשְׂאָר מִשָּׁה רַבְּנוּ וְאֵלוֹ קָרַח נִשְׂאָר קָרַח.

עֲצָתוֹ אֲמוּנָה

סִיַּם הַבֵּית יִשְׂרָאֵל וְאָמַר: רַק בְּמַבְט צַר הֵייתָ נְרָאִית עֲצָתוֹ שֶׁל אָבִי הָאֲמָרִי אֲמַת כְּעֲצָה שְׂאִינָה טוֹבָה, אוֹלָם הָאֲמָת הִיא שְׁעֲצָה זוֹ הֵייתָ טוֹבָה גְּדוֹלָה מְאֹד עֵבֹרוּ, כִּי אוֹתוֹ יְהוּדִי לְאַחַר שֶׁאֲבָד אֶת רְכוּשׁוֹ לֹא נוֹתְרָה לוֹ בְּרָרָה וְהוּא נֶאֱלָץ לְעֵלוֹת יַחַד עִם כָּל מְשַׁפְּחָתוֹ לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכָךְ הוּא נִצַּל מִהַמְּלַחְמָה הַקְּשָׁה.

הַפְּחַד וְהַמּוֹרָא בְּהַשְּׂרָאָת הַשְּׁכִינָה

וַיִּקְהָלוּ עַל מִשָּׁה וְעַל אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּהֶם רַב לְכֶם כִּי כָל הָעֵדָה פְּלֶם קְדוֹשִׁים וּבַתּוֹכֶם ה' וּמַדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קַהֲלֵ ה'. וַיִּשְׁמַע מִשָּׁה וַיִּפֹּל עַל פְּנָיו (טז, ד).

ספר הרה"ק רבי משה מקוזניץ זיע"א, בנו של הרה"ק המגיד מקוזניץ זיע"א את אשר

עֲצָה שֶׁל רַבִּי

וַיִּקַּח קָרַח (טז, א).

סִפְר הַרְהֵ"ק הַבֵּית יִשְׂרָאֵל זִיע"א: אֵל זְקַנִּי הַרְהֵ"ק הַשְּׁפַת אֲמַת זִיע"א הָיָה רְגִיל לְהַגִּיעַ אָדָם אַחַד שֶׁהָיָה תַלְמִיד חֶכֶם וְגִבּוֹר, וְאִף הָיָה קְרוֹב מְשַׁפְּחָה לְבֵית גּוֹר. אוֹתוֹ אָדָם רְגִיל הָיָה לְהַתְּעִיץ עִם הַשְּׁפַת אֲמַת עַל כָּל מַעֲשָׂיו וּמַסְחָרוֹ. לְיָמִים, כְּשַׁעֲלָה עַל כֶּסֶּאוֹ אָבִי הַרְהֵ"ק הָאֲמָרִי אֲמַת זִיע"א, הוּא לֹא חָדַל לְהַגִּיעַ לְגוֹר וְעַדִּין הָיָה בָּא לְהַתְּעִיץ עִם הָאֲמָרִי אֲמַת.

וְהָיָה הַיּוֹם וְנִדְמָן לוֹ עֶסֶק גְּדוֹל, הִצִּיעוּ לוֹ לְקַנּוֹת יַעַר שְׁעֲצָיו יְכוּלִים הָיוּ לְשַׁמֵּשׁ לְהַסְקָה וּלְנִגְרוֹת וְהָיוּ יְכוּלִים לְהַרְוִיחַ מִמֶּנּוּ הוֹן רַב. בָּא הָאִישׁ לְשָׂאֵל אֶת פִּיו שֶׁל אָבִי הָאֲמָרִי אֲמַת, וְנִתְּן לוֹ עֲצָה שֶׁיִּקְנֶה אֶת הַיַּעַר. אֲלֹא שֶׁעֶסֶק זֶה שֶׁל קְנִיַת הַיַּעַר לֹא עָלָה יָפָה וּלְיָמִים הַפְּסִיד הָאִישׁ אֶת כָּל כֶּסֶפוֹ, יָרַד מִנְּכָסָיו וּפְשַׁט אֶת הָרֶגֶל. כִּיּוֹן שֶׁכָּךְ הַפְּסִיק הָאִישׁ לְבוֹא יוֹתֵר אֶל הָאֲמָרִי אֲמַת.

לְיָמִים שֶׁהָיָה הָאֲמָרִי אֲמַת בְּעִירַת הַנֶּפֶשׁ מְרִינְבָאָד, וְאִף אוֹתוֹ אָדָם הָיָה שֵׁם וְרָאָה אֶת הַחֲסִידִים הַוּלְכִים אַחֲרֵי הָאֲמָרִי אֲמַת. הַחֲלִיט הָאִישׁ שֶׁגַּם הוּא יִצְטָרֵף לְפַמְלִית הָאֲמָרִי אֲמַת וְגַם הוּא יִלֵּךְ אַחֲרָיו, בְּאֲמָרוֹ: גַּם אִם אֵינוֹ הַרְבֵּי שְׁלִי, עַדִּין הוּא בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי הַשְּׁפַת אֲמַת. בְּעוֹדוֹ חוֹשֵׁב כָּךְ הַסֵּב הָאֲמָרִי אֲמַת אֶת פְּנָיו וְאָמַר לְאוֹתוֹ אָדָם:

אָמְרוּ חוֹ"ל (רש"י טז ז): וְקָרַח שֶׁפָּקַח הָיָה מָה רָאָה לְשַׁטּוֹת זֶה, עֵינָיו הִטְעָתָה, רָאָה שֶׁלְשַׁלְּתָּ גְּדוֹלָה יּוֹצֵאת מִמֶּנּוּ, שְׁמוּאֵל שֶׁשָּׁקוּל כְּגֵד מִשָּׁה וְאַהֲרֹן. אָמַר בְּשִׁבְלֵוֹ אֲנִי נִמְלֵט, וְכִ"ד מְשַׁמְרוֹת עוֹמְדוֹת לְבְנֵי בְּנֵי כָּלֶם מִתְּנַבְּאִים בְּרוּחַ הַקְּדוֹשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר כָּל אֶלֶּה בְּנִים לְהִימָן, אָמַר אֲפָשֶׁר כָּל הַגְּדָלָה הַזֹּאת עֲתִידָה לְעַמֵּד מִמֶּנִּי וְאֲנִי אָדָם, לְכֶךָ

חִידוֹן אֵלֶּזְנֹת - נוֹשָׂא פְּרִסִּים הֵיכָן מְזַכְּרִים בְּפְרָשְׁתֵּנוּ שְׁקִידִים?

פְּתָרוֹן הַחִידָה - פְּרִשְׁת שְׁמִינִי:

ש. אֵילוֹ אַחִים מֵתִים בְּאוֹתוֹ יוֹם בְּפְרִשָׁה זוֹ?
ת. בְּפְרִשָׁה זוֹ, נִדָּב וְאִבְיָהוּ בְּנֵי אַהֲרֹן מֵתוּ
בְּאוֹתוֹ יוֹם (וַיִּקְרָא י ב)

שֵׁם הַזּוֹכָה בְּסִידוֹר מִתִּבְתָּא מִנְחָה מְעֵרִיב בְּהוֹצֵאת "עוֹז וְהַדְר":
פְּרִשְׁת שְׁמִינִי:
ה' אַבְרָהָם חֲנוּן מְבִיטֵר עֵילִית.

פְּתָרוֹן הַחִידָה וְכֵן שֵׁם הַזּוֹכָה, יִפּוֹרְסוּ אִי"ה בַּגְּלִיּוֹנוֹת הַבָּאִים
הַפּוֹתְרִים נִכְוָנוּ יִכְנָסוּ לְהַגְרָלָה אִי"ה
עַל סִידוֹר מִתִּבְתָּא מִנְחָה מְעֵרִיב בְּהוֹצֵאת "עוֹז וְהַדְר".
אֶת הַפְּתוּרוֹת יֵשׁ לְשַׁלּוֹחַ אֵלָינוּ עַד לְיוֹם שֵׁנִי
לְמַסְפָּר פֶּקֶס: 077-470-26-81
אוֹ לְמֵייל: magdenot@gmail.com

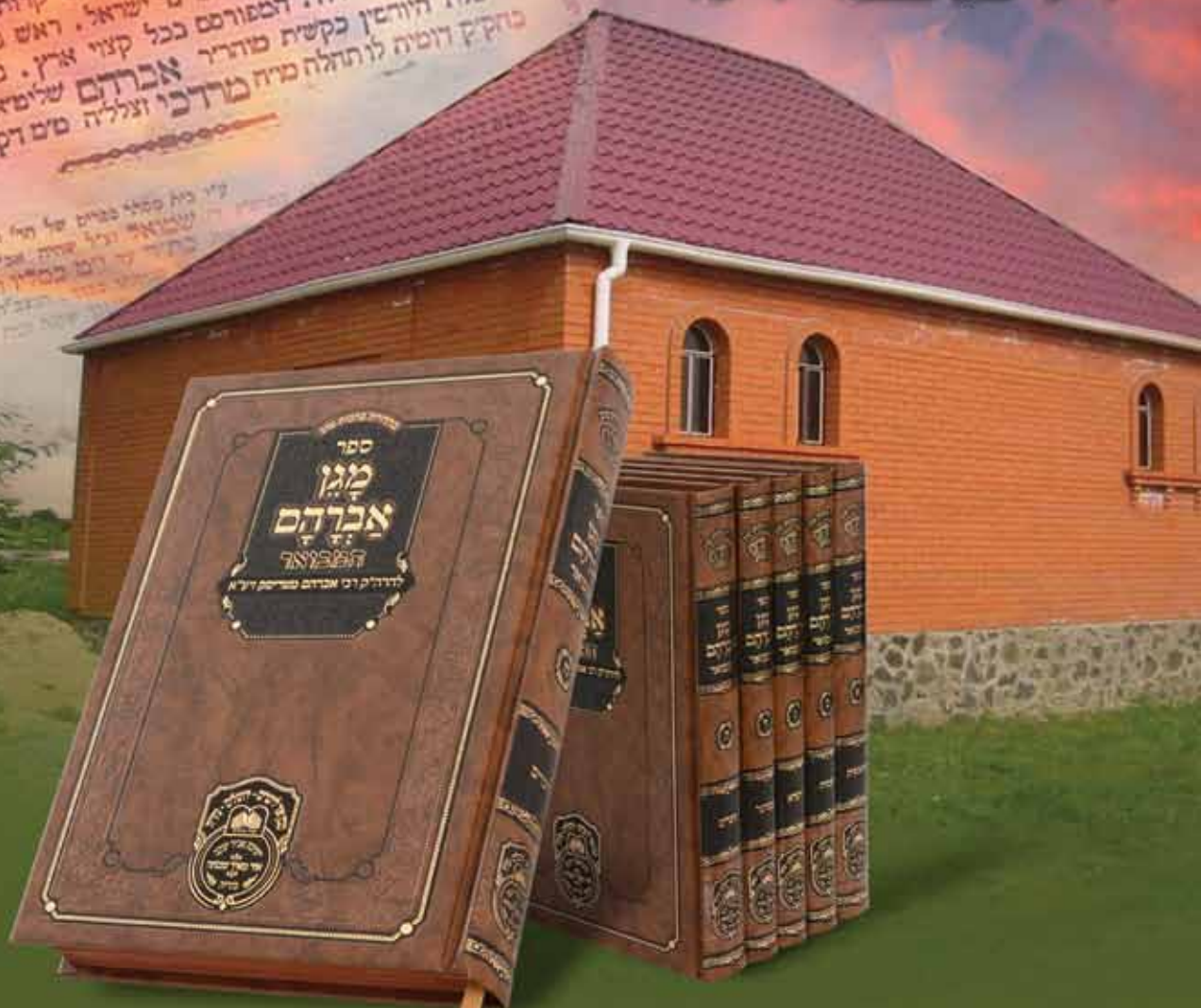
נֹא לְכַתּוּב שֵׁם, כְּתוּבַת מְדוּקָה וְטַלְפוֹן.
בְּרֹאשׁ הַדָּף לְצִיּוֹן "עֵבֹר חִידוֹן לְנוֹעַר".

מגן אברהם המבואר

"ועכשיו שהגעתי לגיל הנבחרות לא אוכל
לדורס קולי לבוא לפניהם בדברי תורה, לכן
אמזתי אולי דבר בזה למען יפרצו מעיינותי
החוצה" (הקדמת המגן אברהם מטורסק)

ספר
מגן אברהם
זה השני לה עדיקים יבוא בו.
הספר הנותן אמרי שפי.
מגן הוא לכל החסידים בו.
אברהם עדינו עומד לפני ה'
הן הנה אמרות מהירות. מפני ומפנינים יקרות. יחזקו במספר לחזרות
לעודת ישרון למשמרת. מרבינו נר ישראל. ראש גולת אריאל. שר התורה
אספקלריא המאירה. המפורסם בכל קצווי ארץ. נודד נודד ועומד במרץ
שלישלה הורשין בקשית מותרת אברהם שליטא מים דקק מודוסק
מחזקק דומיה לו תהלה מיה מרדכי וצלה מים דקק משערטאבל וייע:

מוטיבנאה

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

מכתלי בית ההוראה

אקטואליה
ברחלה

פניני הלכה למעשה, בענייני דיומא ושאלות המתחדשות

מרבני בית המדרש להוראה היינות "באר ישראל"

בראשות מורינו הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

מכתלי בית ההוראה

תשובה ממורינו הרב שליט"א

לעבור ניתוח בימים הסמוכים לשבת

ג. יש אומרים (וסופות שם ד"ה אין מפליגין) טעם האיסור משום גזירת חז"ל שלא לשוב על פני המים בשבת גזירה שמה יעשה חבית של שייטין, (ביצה לו: שולחן ערוך סימן שלט ס"ב). והמפליג בספינה נראה כאילו הוא שט על פני המים, וסיבת ההיתר קודם שלושה ימים היא, שעל ידי שהוצרך להפליג זמן הרבה קודם שבת יש היכר בדבר, ואין חשש שיבאו לעשות חבית של שייטין.

ד. הר"ף (י:): כתב הטעם משום ביטול מצות עונג שבת, שבשלושת הימים הראשונים של ההפלגה יש להם גזירה מחמת נענוע הספינה שגופו משתבר, וגם מחמת סירחון העולה מן הימים המלוחים, ואין רוחו חוזרת אליו עד אחר שלושה ימים שכבר הורגל לזה. ודחה הר"ף את הפירושים שהטעם הוא משום חשש מלאכה או משום תחומים, כי אם יש חשש איסורי שבת לא יתכן להתחיל בדבר שיביאנו לידי חילול שבת, וגם לדבר מצוה אין כל היתר לבוא לידי איסורי שבת משום דבר מצוה.

ובשיטת בעל המאור שהטעם משום חשש חילול שבת, נחלקו בדעתו אם ההיתר של קודם שלושה ימים הוא אפילו כאשר יבוא בוודאי לידי חילול שבת, או רק אם יש חשש שיבוא לידי פיקוח נפש, אבל אם יבוא לחלל בוודאי אסור.

בתשובת הריב"ש (סימן ז'): למד מדבריו שמותר לצאת בשיירא למדבר, אף שידוע שמפני הסכנה לא יוכלו להתעכב במדבר ביום השבת לבדם, שכיוון שיצאים קודם שלושה ימים מהשבת, שעדיין אין עליו החובה להיחרג מפני השבת הבאה, ואם אחר כך יארע לו סכנה יוצרך לחלל שבת מפני פיקוח נפש, מותר, ואין כאן חילול, וכדבריו פסק השולחן ערוך (ס"ד) והרמ"א (ס"א).

אמנם רבים מן האחרונים (המהר"ן בן לב ח"ב סימן נג, הרדב"ן ח"ד סימן עז, תוספת שבת סק"ה) תמהו כיצד אפשר להתיר לדבר מצוה או אם מתחיל בתחילת השבוע כאשר בוודאות יבוא לחלל שבת בידיים, ועוד שהרי לפי שאר פירושי הראשונים בדברי הברייתא, אין לנו שום מקור להיתר להתחיל בעניין שיבוא אחר כך לידי חילול שבת, ולכן הנעלו שאם הוא ודאי שיבוא לידי חילול שבת אסור אף בתחילת השבוע, וכתב המגן אברהם (סק"ד) שלפי דבריהם אין שום טעם להיתר גם לדבר מצוה, והעתיק דבריהם בבאור הלכה (ד"ה ופוסק עמהם) ונראה שצידדו כן להלכה.

עוד מצאנו שנחלקו הפוסקים בתניוק שהיה חולה ונתרפא, אם אפשר למולו מילה שלא בזמנה ביום חמישי שמא יצטרכו לדבר מצוה שבת עליו ביום שלישי למילתו. ובש"ת התשב"ץ כתב (ח"א סימן כא) לאסור שנראה שמתנה לחלל את השבת, והביאו הבית יוסף (בדק הבית י"ד סימן רסב וסימן רסח), וכן פסק הט"ו (סימן רסב סק"ג). אך הש"ך (י"ד סימן רסו סק"ח) והמגן אברהם (סי' שלא סק"ט) והראנ"ח (סימן לח) דחו דבריהם, מהטעם שהרי לדבר מצוה מותר להפליג אפילו בערב שבת, ואין לך מצוה גדולה ממילה וכן פסק המשנה ברורה (סימן שלא סק"ג) להיתר ואין מחמיצים המצוה, וכן נוהגים.

ובעיקר איסור זה, שאסור להתחיל בימי החול בפעולה שעל ידה יבוא אחר כך לחלל את השבת בהיתר, ראה במנחת שלמה (ח"א סימן ז' אות ב) שהוכיח כן שהתירו הפוסקים למול מילה שלא בזמנה, שאין האיסור אלא מדרבנן, וכן כתב רבי אלחנן וסרמן (קבוץ הערות סימן כג), שדן בדבר אם מותר לעשות פעולה שיבוא אחר לעבור איסור מצד פיקוח נפש, וכתב דאינו אסור אלא מדרבנן, וכן משמע בלשון השולחן ערוך הרב שזו גזירת חכמים (סימן רמח ס"ו), זה לשונו: ואפילו יצטרך לעשות מלאכות גמורות האסורות מן התורה, דכיון שעכשיו מפליג בהיתר לא גזרו חכמים כשהולך לדבר מצוה, אף שיצטרך אחר כך לחלל שבת מפני פיקוח נפש'. (ומה שכתב הנצי"ב ללמוד מן הפוסקים שיש חיוב לשמור את השבת קודם שתבוא, זהו חידוש, ואולי הביאו אכסמנטא בעלמא. וראה עוד במנחת חנוך (מצוה ה) לענין מצוות עשה, אם מחוייב קודם זמנם להשתדל שיחול לקיימם.)

על פי האמור, נבוא לדון בשאלה אם ראוי לבצע ניתוח בסמוך ליום השבת. מהמבואר לעיל עולה, כי משתי סיבות אין לקבוע ניתוח בימים הסמוכים לשבת. א. שמא יצטרכו לחלל שבת עבור הטיפול בו. ב. שמא יבטל ממצות עונג שבת בעקבות הכאבים הנלווים לאחר ניתוח. ואכן אם הניתוח אינו דחוף, אין לבצע ניתוח בשלושת הימים הסמוכים את השבת.

ויש לדון בשלושה אופנים של ניתוחים: א. כשאין חשש של חילול שבת רק שימנע מעונג שבת. ב. יש המשך בעמ' ב'

שאלה: יהודי הזקוק לעבור ניתוח 'שבר', וקבע לעצמו תור ליום שני בערב. שבוע לפני מועד הניתוח ביום חמישי, הגיע לבית החולים על מנת לעבור בדיקה אצל הרופא המנתח, אך בדיוק אז התגברו אצלו מאוד הכאבים, משכך הציע הרופא כי הוא מצדו מוכן ומוזמן לבצע את הניתוח מיד עכשיו. אולם מטופל זה ידע את ההלכה כי עדיף שלא לקבוע מועד לניתוח בסמיכות לשבת קודש, ולפיכך שואל האם עליו להמתין עם ביצוע הניתוח עד לאחר שבת, או שמאחר וטובל מכאבים חזקים יכול הוא לעבור הניתוח עכשיו.

תשובת מורנו הרב שליט"א:

הנה מצאנו בכמה מקומות שאף שפיקוח נפש דוחה את השבת, עם כל זה יש חיוב לפני בוא יום השבת, למנוע שלא יבוא לידי פיקוח נפש וחילול השבת, וכמו כן יש איסור שלא להתחיל בפעולות שיגרמו לו לאחר מכן לחלל את השבת לצורך פיקוח נפש, וכמו שיבואר.

ונמצא גם מקור מן התורה לדון זה, שיש להיות נוהר לסדר כל צרכיו שלא יצטרך לחלל את השבת אף לא בדרך היתר, והוא אשר דרש הגאון הנצי"ב בספרו העמק שאלה (שאלתא א) מהפסוק (דברים ט' ה') 'שמור את יום השבת לקדשו כאשר צוה ה' אלקיך', ממשמעות הכתוב 'שמור' בא הציווי לשמור קודם יום השבת שיכין את כל הנצרך כדי שלא תתחיל השבת. וכך שם מצות 'זכור' נוהגת בכל ימות השבוע, לזכור את השבת ולהתכונן לו, וכמבואר בביצה (טז). ובטור (סימן רמב) דשמאי הזקן היה מניח לשבת כל אוכל טוב ומשובח, כך גם מצות 'שמור' מחייבת לדאוג לפני בוא השבת למנוע חילול שבת בזמנה, וזו הכוונה בסיפא דקרא 'כאשר צוה ה' אלקיך', היינו במה שצוים משם (שמות טז כג) 'את אשר תאפו אפ' מערב שבת, (ענין שם בדבריו, וכ"כ עוד בספרו העמק דבר, דברים שם).

וראה בדברי המשנה ברורה (סימן שד, שער הציון סק"ט) שכתב ללמוד מהדין המובא בשולחן ערוך שם (ס"ב), שחילול יהודי שנמצא בצבא נכרי, וחייב לעשות מלאכה שתהיה מתוקנת עד שבת קודש בצהריים, שהוא מחוייב לעשותה מערב שבת כדי שלא יצטרך לחלל שבת, כי הממשלה לא צויתה שיעשה דוקא ביום השבת. ולמד מן מהדין המובא שם בשולחן ערוך שם שיצא לדרך במדבר ואינו יודע מתי הוא שבת, שאם זוכר לפני כמה ימים יצא מותר לו לעשות מלאכה ביום השמיני ליציאתו, מפני שבוודאי לא יצא לדרך ביום שבת קודש. וכתבו האחרונים (והוא במש"ב שם סק"א) שאם יכול הוא לעשות מלאכה ביום זה שיספיק לו לכל יתר הימים, חייב לעשות כל מלאכתו ביום זה, ואסור במלאכה בכל השבוע, ולמד מזה המשנה ברורה שהוא הדין בכל מקום שיכול להכין צרכיו מבעוד יום, שהוא מחוייב בדבר. וראה עוד מה שכתב המגן אברהם (סימן של סק"א) לגבי יולדת בשם ספר חסידים (סימן תנהג): ולכן כשתגיע לחדש ט' יזמין הכל מערב שבת שלא יחללו שבת.

והדין שאסור לאדם להתחיל במלאכה שתביאה לידי חילול שבת, מצאנוהו מבואר בברייתא במסכת שבת (ט).: תנו רבנן, אין מפליגין בספינה פחות משלושה ימים קודם לשבת. במה דברים אמורים? לדבר הרשות, אבל לדבר מצוה שפיר דמי. ופוסק עמו על מנת לשבות, ואינו שובת, דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר אינו צריך. וימיר לצידן, אפילו בערב שבת מותר. ובראשונים נחלקו בטעם הלכה זו, ומפני מה האיסור חל רק בשלושת הימים הסמוכים לשבת, ומקודם יותר:

א. יש אומרים (שיטת הר"ה) בעל המאור שזו, שהוא משום חשש חילול שבת, כי יצטרך לעבור איסורי שבת כיוון שהיה במצב של פיקוח נפש, או על ידי אמירה לגוי בתיוקן הספינה וכדומה (הרמ"ן ה"ד ברבינו ירוחם נתיב יב חלק יח). ואף ששבת נדחית מפני פיקוח נפש, אסור לו להכניס את עצמו מקודם השבת לגרום שיבוא לחלל את השבת.

ב. יש אומרים (רבינו חננאל ד"ה הא דתנו) שהטעם משום איסור תחומין, [שהמדובר בספינה קטנה ששטה במים שאין בהם עשרה טפחים, וכשיש בה הרי הוא יוצא ממוחל לתחום שבת]. ואת טעם החילוק בין תוך שלושה ימים לשבת, לקודם שלושה ימים לפי טעמים אלו, ביאר בעל המאור: שלשת הימים שקודם שבת, היינו ימי רביעי חמישי ושישי, ונקראים 'הימים לפני השבת', ומאז חל עליו להיחרג שלא יבוא לידי חילול שבת, אבל קודם לכן, היינו ימי ראשון שני שלישי, הם נקראים הימים שלאחר השבת שעברה, ועדיין לא חל עליו פיקוח נפש, ואינו מחוייב להיחרג, ולכן מותר להפליג בהם, אף אם יצטרך אחר כך לבוא לידי חילול שבת משום צורך נפש.

הלכה למעשה

משולחן מורנו הרב שליט"א

נטילת ידיים בבית הכיסא במטוס

הרוצה לטוול ידיו לטעודה במטוס, ואין לו מקום לטוול אלא בבית הכיסא, האם יכול לטוול את ידיו שם, או שמאחר ששורה שם רוח טומאה אין הנטילה מועילה באותו מקום.

תשובת מורנו הרב שליט"א:

1 הליכות שלמה חלק א' (פרק כ סעיף דו). וכן מבואר בשו"ת ירוחם דעת חלק ג' (סימן א). יש במארים תועם להקל כיון שהניגוב הוא חלק מהנטילה, על לסמוך על כך בדעיבור. ויש שסבירים שבמטוס קל יותר, כי הלכלוך אינו נשאר שם. ולדבריהם קשה שהרי כן הוא גם בכל בתי הכיסא כיום, [ורק פעם היה נשאר], ואם כן גם נבלו אפסר להקל. ולכתחילה ודאי עדיף לא לטוול במקום שמויעד לבית הכיסא.

2 ראה שולחן ערוך ח"מ סימן ש' שם מתבאר כי משתי סיבות יכול המשכיר לומר לשוכר מולך גרם,

ככל והקצר לא ארע באשמת המשכיר, יכול לומר לשוכר מולך גרם, וחיוב השוכר לשלם דמי שכירות מלאים.²

קידוש לבנה בקטן שנעשה בר מצווה במהלך השבוע

לד שנעשה בר מצווה במהלך השבוע, האם יעשה קידוש לבנה בצביוור במצויא שבת בעודו קטן, או שימתין ליום שנעשה בר מצווה ויקיים את המצווה כגדול.

תשובת מורנו הרב שליט"א:

ימתין עד שיעשה בר מצווה ויקיים את המצווה כגדול המצווה ועושה.³

לכתחילה אין ליטול ידיים בבית הכיסא, אולם בשעת הדחק - כמו במטוס - אפשר להקל בזה, וינגב את ידי בחוץ.¹

תשלום על שכירות דירה שארעה בה הפסקת חשמל

שכר דירה לחג בירושלים וארע הפסקת חשמל, גם לאחר שהחשמל חזר באותה דירה לא חזר החשמל לפעול, כך שהה בדירה משך כל החג ללא תאורה וללא מיוזג, ואת הסיירים הביא להימום אצל שכן. וכעת אינו רוצה לשלם את מלוא תשלום השכירות, האם מחוייב בתשלום מלא.

תשובת מורנו הרב שליט"א:

מחמתו, אבל אם מחפשים חיילי המלך בבתיים, אין יכול לומר מולך גרם. [הנתיבות דחה דברי הסמיע שכתב שם אם נלקחה בדרך ולא תחזור לעולם, יל מולך גרם, וטוען הנתיבות נגדו, שאם אינה חוזרת זהו מוס גנוף המקום שגם המשכיר נזוק מכן, ואילו מולך שהרי הוא עיקר הנזק]. כפיפוד זה, אין נזק בנזק הבית והמשכיר אינו נזוק, שאחרי החג החשמל חזר בהרמת השנאי, ורק זמן שתישכר דם בו היה בו נזק, יכול לומר לו מולך גרם.

3 שהרי בעודו קטן אינו חייב אלא משום חינוך,

ובדיו לקיים את המצווה כשיגדיל לפני שיעבור זמנה, וראה בשו"ת יביע אומר (חלק ג אריח סימן כו) שכתב להורות כן, והאריך לבאר ולהוכיח שאף אינו יוצא ידי חובת המצווה במה ששעבא בקטנותו, ואף שעיקר המצווה היא מדרבנן וגם קטן חייב מדרבנן מדיו ניוזן, מכל מקום אצל קטן זהו תרי דרבנן, ולא אתי תרי דרבנן מופיק חד דרבנן - היינו כשיגדיל ביום החיוב והיה רק חד דרבנן, וכדאשכחן בתוספות במסכת מגילה (יט) שכתב שהו הטעם שאין הקטן שהגיע לחינוך יכול להוציא גוילים ידי חובת מילה, מפני שהמגילה מצווה מדרבנן אפי' לגוילים, וקטן אינו מחוייב אף בשאר מצות אלא מדרבנן, והיו תרי דרבנן, ולא אתי תרי דרבנן מופיק חד דרבנן, אמנם בספר אישי ישראל הלכות קידוש לבנה ס"ד, הביא ששעם מדרש"י איריבאן שיכר במצויא בקטנותו, ומדמה לכך שאין מחייבים קטן בימי הנחכה מהלמתין מלברך שהחינו ליום שגדיל, וגם לדבריו לכאורה אם רוצה להמתין ביום מעכב, ועוד יש לדון בראיתו מחמתו, ששם הרי מדליק נר הנחכה גם ביום הראשון, ולהמתין מלברך שהחינו בשעת ההדלקה, הוא אינו מקיים את צורת המצווה בשלימות.

קיפול הטלית בשבת

שאלה: יענקל החתן הטרי שנישא בתחילת השבוע, פסע בליל השבת שבע ברכות שלו לבית הנכנס, כשתחת בית שחיו טלית מהודרת אותה קיבל לא מכבר מחמיו. החתן בן נמנה על עדת החסידים הנוהגים מקדמת דנא להתעטף בטלית אף בתפילת ליל השבת כמסופר בגמרא בבא קמא (ל: ע"ר ל' ינאי היה 'מתעטף וקא') ואמר בואי כלה בואי כלה. לאחר התפילה כשהגיע מלווה בני משפחתו לאולם כשהוא מעוטף כדעבי, החל פושט מעליו את הטלית החדשה שבכונתו לקפלה ולהניחה בנרתיקה, אלא שלפני הבזיקה ברעיונו תמונה מהישיבה שבא למד לא מכבר שבעלי התפילה של יום השבת לא מקבלים את טליתותיהם, אלא מניחים אותם כמות שהם במגירת העמוד רק למוציא השבת יקפלו אותם בחזרה. לרצע עמד בן זמן מה. והסתפק האם יכול הוא לקפל הטלית או יניחה כך עמן תחתיה יום השבת.

תשובה: במ"ס שבת ק"ג. נאמר במשנה: מקפלים את הכלים אפי' ב' ע"ה פעמים ופירש"י מפני שמתרככים מכיבוסם ומתקמטים כשאננם מקופלים. ומקפלים הכלים אפי' ד' ה' פעמים, כדי לחזור וללבושם 'בו ביום'. ובגמ': אמרי דרי' ר' ינאי לא שנו קלא באדם א' אבל בשני בנ"א לא. ופירש"י: דאז מתפשטין קמטיהו 'ונראים כמתקנים'. ולא אמרנן אלא בחדשים אבל לא בישינים. ופירש"י שבשנים קיפולים מתקנים יותר מן החדשים.

ולא אמרנן אלא בלבנים אבל בצבועים לא ופירש"י שקיפולם מתקנן ופסק השר"ע בסימן ש"ב סעיף ג'. שמקפלים כלים בשבת לצורך שבת 'ללבושם ב' ביום' ודווקא באדם א', ובחדשים שעדיין לא נתכבסו, ולבנים ואין לו להחליף, ואם חסר א' מאלו התנאים אשר וכו' ג' המג"א בשם שיבולי הלקט. בס"ק ו' ולכן אסור לקבל הטלית אע"פ שמצוות ציצית כל היום ויכול להתעטף בו, מכל מקום, מכיון שאין בדעתו להתעטף בו, הוי כמו שאין לו להחליף.

בתוספת שבת ס"ו ש"ב (ס"ו) כתב דאסור לקפל הטלית בשבת אם אין דעתו ללבוש במנחה. [והביא דעת הכל בו בדמקומו נהגו לקפל הטלית דלא דמי לקיפול דיהיה שהיו מדקדקים לפשוט הקמטים היטב.

דעת המרדכי דדוקא נסדר קיפולו הראשון אסור אבל שלא נסדר קיפולו הראשון מותר, וכו' המחבר דנראי דבריו וע"כ ככה"א מותר בכל ענין וכו' ע"ז 'ממשנה ברורה' דכן סתמו האחרונים לדלא יבאיר דעתו בס"ק י"ח דאין לקיפול זה שלא נסדר ום קיום ואין כאן מתקן.

היוצא מכל הנ"ל: כי שלושה סוגי בגדים הם לענין איסור קיפולם: א. בגד שקמטי יכריע עליו ביותר וע"ז הקיפול מתפשטים ומתישירים קמטיי אסור לקפלו בכל ענין אפי' זקוק ללבישתו בו ביום מפני שנראה כ'מתקן כל'.

ב. בגד אשר אין קמטיי ניכרים בו כל כך, או שכל מטרת קיפולו הוא למנוע ממנו להתקמט התורה בקיפול בתנאים דלהלן: אדם א', וכשצריך לו לבו ביום, וטעם האיסור בלא"ה מפני שנראה 'קצת' כמתקן כל'.

ג. בגד אשר אין שום תועלת מקיפולו וכגון שמקפלו שלא כסדר קיפולו הראשון וכן שמכיתו ומגבות שהם בגדים בעים נחלקו בזה הדעות ד"א שגם לאו לא הותרו אלא לצורך בו ביום ולא למחיר משום טירחא בשבת שלא לצורך ויש המתירים אפי' לא ישתמשו בהם בו ביום כיון ואין לקיפולם כל משמעות.

היוצא לדניא: מכיון והחתן משתמש בטלית חדשה שעדיין לא נתכבסה, וטלית זו היא בגד לבן ולא צבוע, וכונתו לקפלה בעצמו ללא עזרת אדם נוסף. ומטרת קיפולו הוא לצורך השבת שהרי מתכווין לחזור וללבושה למחרת התפילת שחרית. וזוהי טליתו היחידה ואין לו להחליף יכול הוא לקפלה בשופי בדרך קיפולו הראשון ולהניחה בנרתיקה למחר. ואכן למחרת אחר תפילת המוסף כשיפשוט הטלית, אז יזהר מלקפלה כסדר קיפולו הראשון ורק במוצ"ש יחזור ויקפלה שוב.

ואשר מעשה נהגו חומרי בעצמם שלא לקפלו בשבת כלל וכך כ' המשנה ברורה דטוב להחמיר מלקפלו שלא לקפלו

אברך שנכנס למיטתו לנום את שנת הלילה בשעה 11:00. לא עובר הרבה זמן ובנו התינוק בוכה שוב ושוב ומנדד את שנתו ואינו מניחו לישון, משראה האברך שבין אינו יכול לישון החליט לקום ממיטתו ולצלצל את הזמן ללמוד עוד קצת. אך המעוררת השאלה, האם עליו לברך ברכת התורה מחדש או שעדיין יכול לישון על הברכות שבירך בבוקר של אותו יום שעבר. ואם הדין הוא שחיבי לברך, מה יעשה כשקם בבוקר למחרת, האם יברך שנית.

תשובה: אם עדיין לא נרדם קודם שבכה התינוק, א"צ לברך, כמו שכתב הטור (סי' מ וכן בשעו"ח סי' י): אם השכיב עצמו לישון ואינו יכול לישון אין זה הפסק. [ואף שהם כתבו הטעם: 'לפי שעודו ינעור דעתו על לימודו', להלכה נקטי' דאפי' הסיח דעת אינו מברך כדלהלן].

ולגבי דין 'היסח הדעת' [פירושו, שלא חשב ללמוד בזמן זה ונמלך ללמוד מחמת איזה סיבה], הנה נחלקו הפוסקים אי ברה"ת דינו כברכת המצות וכדו' וא"כ היסח הדעת הוי הפסק, או דינו כברכת השחר ונקבע לכל היום כולו ללא שייכות להיסח הדעת [וגם אין היסח הדעת בלימוד התורה כי חיובו בכל עת המזדמן (תוס' ברכות יא:)]. ולהלכה, הסכמת האחרונים (גרא"ם סי' מו סו"ס"ח, שועה"ר סי' מ, משנ"ב סק"כ) דנהגו לא לברך.

ומשום הלילה אין חיוב ברכה חדשה, כי הלילה הולך אחר היום שעבר (שר"ע מו ב').

אמנם אם כבר נרדם לזמן מה ואח"כ נתעורר מבכייתו של התינוק, יש לברך קודם הלימוד כמו שיבואר.

נחלקו הראשונים (תוס' שם) אם עמד באמצע הלילה ללמוד האם חייב לברך, ולהלכה נקטי' שיברך (שר"ע שם יג). וטעם מבאר המג"א (סי' תצד) ושעו"ח ר' (סי' מ) שלמרות שברו"ח פוטר כל היום וגם את הלילה שאחריו, מ"מ מאחר שקם שחרית הריהו מברך עבור יום המחרת שהוא יום חדש, וכמו ברכת השחר שמברך אפי' כשקם קודם עלוה"ש. ואפי' שבעיינו שקם בתחילת הלילה, קשה לומר סברא זו שברכתו עכשיו קאי על יום המחרת, עכ"ז יכול לברך מטעם הפסק שינת קבע וכדלהלן.

ולענין שמן זמן שנת קבע, דנו הפוסקים האם חצי שעה או יותר, אבל בעיינו ש'ינא דאפי' ישן רק קצת זמן נחשב לקבע מאחר שנכנס למיטתו בדרך קבע ע"מ לישון כל הלילה.

[ומה שכבתי בתשובות והנהגות (טו) לגבי ההלך לנוח קצת על מיטתו בתחילת הלילה על מנת לקום בהמשך הלילה, שלא יברך כשקם באמצע הלילה מאחר שאין זו עיקר שנתו, ע"ש. אינו דומה לכאן, כי שם לא הסיח דעתו מלימודו כשהלך לישון כי ידע שהולך לקום, משא"כ אצלנו לולי שהתינוק הפריע שינת קבע וכדלהלן].

המשך מכתלי בית ההוראה מעמ"א

ביני עמודי

הרה"ג רבי אברהם שלום מושקוביץ

וגרו לו לקום היה בדעתו לישון עד הבוקר. ואפי' לפי מה שכתבו המקובלים וכו"כ הרב בסידורו, שעיקר זמנו של ברכת התורה היא דווקא אחר חצות הלילה, זה דווקא כשמברך בשביל לפטור את הלימוד של יום המחרת (ברכה כלי'ת), אבל לא כשמברך על הלימוד של עכשיו מחמת שהפסקו בשניה (ברכה פרי"ט) ובדעתו לברך שוב כשיקום בבוקר (עי' הטי"ב בכף החיים סי' מו סק"ט).

וכעת נדון האם יברך שנית בבוקר. הנה בשו"ע (שם יג) איתא: המשכים קודם אור היום ללמוד, מברך ברכת התורה ואינו צריך לחזור ולברך כשילך לבית הנכנס ע"כ. אך אצלנו קשה לומר שברכתו של תחילת הלילה תעלה ליום המחרת וכו"ל.

ובנוסף הרי אצלנו חזר לישון אח"כ שינת קבע של הלילה, ועצם זה מחייב בברכה נוספת, דהנה נחלקו הראשונים (עי' שו"ע שם יא) אם שינת קבע [ביום] הוי הפסק לחיוב ברכה חדשה, והסכמת הרבה אחרונים שעדיף לברך (עי' משנ"ב כ"ה, א"א סק"א, מהרש"ם ח"ג שלז), ובפרט בישיב בלילה (משנ"ב כ"ה, מקו"ח סק"א).

וא"כ נראה למעשה שיברך שנית בבוקר, וכ"ה דעת הפר"ח (סק"ג) והברכ"י (סק"ה) במי שישן ב' פעמים בלילה שיברך ב' פעמים אחר שנתו. ואפי' לדעת הפמ"ג (א"א ב) ושע"ת (סק"ב) הסבורים שלא יברך שנית היינו דווקא משום דבדעתו כיון לפטור את יום המחרת עיי"ש בדבריהם, אבל אם ישן קודם חצות שיכיון בשעת ברכתו באמצע הלילה שאינו פוטר בזה הלימוד של שחר, וכן כתבו סברא זו המהרש"ם (שם) ושו"ת אבן ישראל (ח"ט סי' א).

ובפרט אם שקט התינוק והספיק לחזור לישון עוד קודם חצות, בודאי יוכל לברך שנית בבוקר, כי גם הערוך השולחן (סעי' ג) וכף החיים (סק"ט) דס"ל לא לברך שנית בבוקר, כתבו הטעם משום דאחר חצות עפ"י קבלה נחשב ליום והוי כישן ביום שאינו מחייב בברכה שנית, אבל אם ישן קודם חצות גם לדידהו יכול לברך שנית. ובפרט כאשר עיקר שנתו הוא אחר חצות (עי' כה"ח סק"ז). ובפרט עפ"י קבלה שאין ברכתו של קודם חצות פוטר ומתקן את הצריך לאחר חצות (עי' שם סק"ט).

סיכום למעשה: אם עדיין לא נרדם קודם שבכה התינוק - א"צ לברך. ואם כבר נרדם אפי' לקצת - צריך לברך על הלימוד של אמצע הלילה [ויכוין לא לפטור בזה את יום המחרת] ויכול לברך רק ברכת 'אשר בורא חנו' כמ"ש המהרש"ם שם]. אם אינו רוצה לברך, יכול להקל בכה"ג לומר פסוקי תהלים או להרהר בלימודי בלי הוציא התיבות מפיו ויסמוך על הפוסקים שא"צ לברך עליהם. או יכול לברך בלי שם ומלכות כהקדמת המנחת יצחק (ח"י סי' י). וכשקם בבוקר יברך שנית עבור יום החדש [או יבקש מאחר שיוציאו בברכתו].

חשש שמא יבוא לחלל שבת עבורו. ג. כאשר ברור שבוודאי יצטרכו לחלל את השבת, ובוה יש לחלק בין אם יבואו לאיסורים דאורייתא וכן דרבנן.

ואכתבו הפוסקים שמה שהחולה סובל מאוד ומתפתל בייסוריו, זהו בכלל 'לצורך מצוה' שהדבר מותר, שהרי כתב הרמ"א (ס"ד) שאפילו הולך לסחורה או לראות פני חברו חשוב כדבר מצוה, ואינו חשוב דבר הרשות רק כשהולך לטייל, וכן הביא בספר שמירת שבת כהלכתה (פרק לב הערה צט) בשם הגרש"ז אויערבוך, שאם היום הקבוע של הרופא המומחה הוא רק באותם ימים שלפני השבת, הרי זה נחשב כמו במקום מצוה. והנה בנידון השאלה, המדובר בניתוח שבר, ונראה מאחר שאין צורך להישאר יותר מימים אחד בבית החולים ואין חשש חילול שבת, מה עוד שכבר ממילא סובל וגם אם ידחה את הניתוח הרי הוא ממילא סובל כאבים אחרים, מותר לבצע את הניתוח קודם השבת. אמנם גם אם אינו סובל כעת, אם יש צורך מיוחד לעשות הניתוח כעת, זהו גם כצורך מצוה כנ"ל.

בניתוח מורכב יותר, שיש חשש שחייב לתפתחו דברים העלולים להביא לידי חילול שבת, הנה גם בזה קיימא לן לדינא כשיטת בעל המאור, ומאחר שהדבר מוגדר צורך מצוה הותר לעשותו אפילו בערב שבת.

אמנם כאשר ברור שיצטרכו לחלל עבורו את השבת, מחמת שעובר את הניתוח בסמיכות לשבת, בזה באנו למחלוקת שהובאה לעיל אם הדבר מותר לצורך מצוה, ובביאור הלכה צידד לדברי הפוסקים שכתבו להחמיר. ואם יבוא לחלל את השבת רק באיסורים דרבנן, כתב שם להקל, [שלא כדעת הר"ף שביאר הבית יוסף בדעתו שאוסר, והמהר"ק סובר דגם להר"ף מותר].

להלכה, ככל שבאים לדון לגבי כלל סוגי הניתוחים קודם השבת, הרי על פי האמורא, ואם יוקדמו הניתוחים לאדם לעשות פעולה שעי' כך מכניס את עצמו למצב שמבטל עונג שבת, או שצריכים לעשות בשבילו מלאכות האסורות בשבת, לכן בכל ניתוח שאינו דחוף, לכתחילה אין לקבוע לעשותו מיום ד' בשבוע ואילך, אם הניתוח עלול לגרום לביטול עונג שבת או חילול שבת כתוצאה מהניתוח, חלילה להקדים את הניתוח לתחילת השבוע, מלבד באופנים הבאים בהם יוכלו לבצע את הניתוח גם סמוך לשבת:

א. סכנה. באופן שיש חשש סכנה לא לקיים את הניתוח מיד ולדחותו לתחילת שבוע, הרי זה צורך מצוה של פיקוח נפש ופשיטא שמתור. ב. לצורך מצוה. מובא לעיל מהגמרא (שם) שלצורך מצוה, מותר לצאת לדרך אף בערב שבת. וא"כ גם לענין ניתוח, לצורך מצוה מותר לקיים הניתוח אף בימים הסמוכים לשבת.

ג. רופא מומחה. הובא לעיל מספר שמירת שבת כהלכתה (פרק לב הערה צט) בשם הגרש"ז אויערבוך שאם היום הקבוע של הרופא המומחה הוא רק באותם ימים, הרי זה כמו במקום מצוה, ועצם הניתוח הרי הוא צורך חשוב. וכן כתב בשולחן שלמה (ערכי רפואה ח"א דיני ניתוחים עמוד טו). ולכן אם נוצר מצב שבו רופא מומחה שיש העדפה ברורה שהוא יבצע את הניתוח, וכעת מתברר שהוא יוכל לבצע זאת במידה ויקדמו לעשותו קודם השבת, גם מצב זה של הפחתת סיכונים נחשב כמו צורך מצוה ויש להתיר לערוך את הניתוח.

ד. יסורים. אם יש לחולה כאבים כתב בשולחן שלמה (שם) שמצוה להקל עליו בדרך האפשר, כולל ע"י ניתוח.

ועיין בספר אורחות שבת (פרק כ' הערה קא) שהקשה על היתרים אלו שהחולה מיוסר או שקשה לקבוע תור לתחילת שבוע, מדברי הביאור הלכה (סימן רמ"ח ד"ה פוסק) שהבאנו לעיל שנקט כשיטת המהר"י בן לב והרבד"ז שבאופן שידוע שיצטרכו לעשות עבורו מלאכות לצורך פיקוח נפש, אסור אף לצורך מצוה. ואם כן לכאורה אין להתיר לעשות ניתוח בתוך ג' ימים הסמוכים לשבת, אם אינו ניתוח דחוף, אף שהחולה מיוסר או שאין רופא מומחה מימים אחרים. וכתב שם שהגרש"ז סמך על עיקר שיטת הרב"ש והשולחן ערוך כאשר הניתוח הוא צורך חשוב. ובפרט שהחולה סובל יסורים, וכאמור לעיל הרי זה נחשב לצורך מצוה. ונראה לומר, שמכיוון שדין זה אינו אלא מדרבנן כנ"ל, במקום חולי יש מקום להקל יותר וכמו שמצאנו שבמקום צער לא גזרו רבנן (משנה ברורה סימן שכח סק"צ), לכן כיוון שיש צורך הכרחי לעשות את הניתוח כעת יש להקל.

ואולם יש לדעת, כי אף שלא באופנים הנזכרים, אם בדיעבד אם עשה ניתוח סמוך לשבת, הרי שכאשר נוצר צורך פיקוח נפש, פשוט צריך לחלל את השבת ככל דין חולה שיש בו סכנה.

וזמן כי שרף יגע בקלאמקע
היני הדיית של הדלת האוחל ידאך ישועת

לגעת בקצה המטה
של תורתו הטהורה של
הרה"ק רבי ישראל דוב בער
מזיילעדניק זיע"א

ה'קלאמקע'

הספר הקדוש 'שארית ישראל' המבואר

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

מנורת
זהב
המבואר

להרה"ק רבי
משולם זוסיא
מהאניפולי
זיע"א

אור חדש על מנורת הזהב:

ילקוט חדש נרחב ומקיף מתורתו של הרה"ק זיע"א שלא היה כמותו במהדורה חדשה ומבוארת • ביאור נרחב להבנת דבריו • השלמת מובאות הערות וצינונים • נערך מחדש ועוקר בניקוד מלא עם כותרות משנה מפתחות המקורות ומפתחות ענינים

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66